

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

ŠESTNÁCTÝ ROČNÍK

2

Ke zkvalitnění a zhospodárnění velení

Rozhovor s generálporučíkem Václavem Vitanovským

Jaké důvody vedly velení armády, aby zahájilo práce na zkvalitnění a zhospodárnění velení?

Myslím, že není třeba široce rozvádět důvody, které vedly k tomu, aby se přistoupilo k cílevědomému a postupnému odstranění těch disproporcí, které se v procesu velení nahromadily ať již jako objektivní důsledek vědecko-technické revoluce, nebo jako subjektivní nedostatky poválečného vývoje velení. Opatření, která jsou výsledkem „Návrhu“, představují v armádě kromě toho praktickou realizaci lednového a listopadového usnesení ÚV KSČ z minulého roku, jakož i usnesení XIII. sjezdu KSČ k otázkám řízení.

Jakým způsobem se „Návrh“ připravoval?

Ministr národní obrany rozhodl již na začátku minulého roku řešit problémy velení a ustanovil pracovní skupinu, které uložil analyzovat současný stav velení v ČSLA a vypracovat návrh na konkrétní opatření k jeho zkvalitnění a zhospodárnění, se zvláštním zřetelem na úroveň centrálních orgánů. Práce skupiny byla zaměřena především do tří hlavních oblastí:

1. do oblasti teorie velení a řízení s cílem vyjasnit a zhodnotit současný stav teoretické základny velení a její vztah k potřebám praxe a dalšího rozvoje velení;

2. do oblasti podmínek velení čs. ozbrojeným silám za války s cílem odhalit rozpory v současném systému velení jak vojskům polního velení, tak velení na teritoriu za války a navrhnout opatření k jejich odstranění;

3. do oblasti velení čs. ozbrojeným silám v míru s cílem posoudit a zhodnotit, jak současná mírová praxe velení odpovídá jeho základním principům, kon-

krétním požadavkům bojové pohotovosti a možnostem, které pro zvýšení jeho efektivnosti skýtá současná úroveň společenského, vědeckého a technického rozvoje. Navrhnout velení armády opatření pro další rozvoj velení a pro další zaměření vědecké práce v této oblasti.

Současně byly z příslušníků centrálních orgánů okruhů, akademií, sestaveny pracovní skupiny, kterým bylo uloženo provést analýzu jednotlivých dílčích oblastí velení podle vypracované metodiky a z hlediska vypracované hypotézy rozvoje velení. Vedle toho v průběhu celého roku probíhalo u dvou svazků experimentální ověřování některých dílčích otázek velení na taktickém stupni a ve výzkumném ústavu 401 práce na metodologické koncepci perspektivního rozvoje velení. Můžeme tedy říci, že v průběhu celého minulého roku probíhala na široké frontě intenzivní analytická práce, která vyústila do „Návrhu“, k jehož realizaci v současné době přistupujeme.

Z čeho „Návrh“ vychází a jaké byly podklady pro jeho zpracování?

Celý „Návrh“ vychází ze základních závěrů koaliční doktríny států Varšavské smlouvy, vojenské doktríny ČSSR, z platných závěrů socialistické vojenské vědy, společenských a technických věd, jakož i nových vědních odvětví zaangažovaných v procesu velení a řízení, jako jsou kybernetika, operační výzkum a další. Opírá se o dosavadní zkušenosti vlastní praxe velení a zdůvodněné tendence jeho vývoje a bylo v něm využito všech dostupných zkušeností Sovětské armády, ostatních spojeneckých armád i známých zkušeností ostatních armád. Přitom „Návrh“ respektuje nezbytnou návaznost na celkový systém velení v rámci Varšavské smlouvy.

Rozvoj velení naší armády tedy neprobíhá nijak izolovaně. Soustavně jsou sledovány výsledky, dosažené v socialistických i ostatních armádách a je využíváno všech příležitostí a možností k vzájemné informovanosti a výměně zkušeností. Je k tomu plně využíváno všech dostupných teoretických materiálů Sovětské i ostatních armád, včetně ideologicky přijatelných zkušeností západních.

Pro informaci několik slov o současném stavu řešení těchto otázek. Pokud se týká současného stavu využívání výpočetní techniky, tak si nemůžeme zastírat fakt, že v celé naší koalici je proti celosvětovému průměru nízký stupeň. Proto jsou pro současnou pětiletku přijímána opatření k odstranění tohoto stavu, kupř. 19 % sumy plánované na vědecko-technický rozvoj je určeno na rozvoj výpočetní techniky. Ve všech armádách naší koalice se na otázkách rozvoje velení, zejména jeho mechanizace a automatizace, intenzivně pracuje.

Na rozvoji velení pozemním vojskům se dnes v Sovětské armádě intenzivně pracuje a my s tím počítáme. Musíme ale zabránit tomu, abychom vyřešením

problému a jeho zavedením do koaličního systému nebyli zaskočeni nepřipraveností velitelského sboru a našeho systému velení. To by nás pak stálo dalších pět i více let s jeho ovládnutím a to si v žádném případě nemůžeme dovolit. Odtud plyne ten intenzivní zájem velení armády o tyto otázky.

Hlavním problémem velení armády není ovšem zavedení výpočetní techniky a vypracování projektů a programů, ale je jím příprava velitelského sboru, jeho nový způsob myšlení, ovládnutí nových vědeckých poznatků, metod práce a způsobů využití nové techniky. Těžiště naší současné práce v tomto období leží i v oblasti mírových a teritoriálních činností, které musí vyšším stupněm autonomnosti a samostatností reagovat na konkrétní podmínky státu a armády. Kromě toho nám to diktuje i naše rozvinutá výroba děrnoštitkové techniky, v jejímž využití co do počtu souprav na milión obyvatel jsme s indexem sto na prvním místě v našem táboře. Kromě toho považujeme za internacionální povinnost přispět v rámci svých schopností a možností k řešení tohoto složitého a společného úkolu. Tolik je nezbytné uvést k otázce toho co děláme my ve vztahu k celokoaličním zájmům.

Jaká je obsahová struktura „Návrhu“?

Předložený „Návrh“ ve své podstatě obsahuje dvě části.

Prvou část tvoří perspektivní modely velení, které v podstatě představují ten konečný cíl, kterého má být postupnou přestavbou systému velení dosaženo. Ve své teoretické části ukazuje na jakých teoretických základech a podle jakých požadavků jednotlivých vědních disciplín i na bázi jakých reálných možností byl vypracován. Vychází ze zásady, že hlavním kritériem efektivnosti systému velení je jeho efektivnost v polních podmínkách. Proto byly nejprve vypracovány modely systému polního velení. Pak byly analyzovány odlišnosti velení za války a v míru a na tomto základě byly vypracovány modely velení v míru tak, aby byly především respektovány požadavky trvalé bojové pohotovosti a snadného a rychlého vyčlenění polního velení v našich konkrétních podmínkách.

Přirozeně perspektivnost je třeba chápat relativně, její časová platnost je ohraničena takovou perspektivou, pro kterou má současná úroveň poznání a schopnost předvídání zdůvodněné podklady. Perspektivní modely systému velení jsou doktrinálního charakteru.

Druhou část návrhu tvoří první etapa realizace tohoto systému velení. Tato první etapa obsahuje v podstatě ty otázky, které s ohledem na soudobou techniku a soudobou úroveň myšlení lidí je možné realizovat již v současné době. Současně realizace této etapy vytvoří podmínky k realizaci perspektivního modelu v dalším.

Jaké jsou tedy nezbytné předpoklady k důsledné realizaci navrhovaných opatření?

Přestavba systému velení se bude týkat naší armády v celé její horizontální a vertikální struktuře. To znamená, dotkne se všech stupňů velení. Přirozeně diferencovaně. V podstatě bude se řešit úprava této struktury ve směru shora dolů. Některé závěry, které vyplynou ze zkoušky u vybraných svazků, budou se realizovat potud, pokud vycházejí z celkové koncepce cílového modelu. Tudíž je třeba očekávat, že v té či oné podobě některé dílčí změny budou probíhat v celé struktuře naší armády.

Samozřejmě kvalitativní krok vpřed, který si od realizace a jmenovitě první etapy slibujeme, neleží rozhodně v organizačních změnách. Ty samy o sobě vytvářejí jen vhodné předpoklady k tomu, aby mohlo být efektivně uplatněno nové pojetí vnitřního obsahu velení, aby mohly být správně uplatněny přijaté zásady, principy, nové vazby, vztahy a metody práce. To v žádném případě nejsou jen nějaké deklarativní teoretické teze. Faktem je, že realizace přestavby velení bude úspěšná jen tehdy, jestliže všichni jednotně pochopíme její smysl, jestliže se dokážeme oprostit od konzervatismu, vžitých návyků a subjektivních vlivů. Uskutečnění cílů navrhované přestavby velení vyžaduje především jednotné pojetí obsahu i metod realizace.

Musíme proto opatření etapy chápat jako první krok na cestě k soudobému kvalitnímu a efektivnímu velení. V žádném případě si nesmíme myslet, že jsme problém vyřešili vypracováním působnosti, tabulek počtů, určitým předislováním složek a že tato opatření začnou působit automaticky. Před námi stojí velký a složitý úkol změnit myšlení lidí a připravit nezbytné předpoklady k dalšímu vývoji jak na frontě politické a odborné výchovy, tak na frontě vědecké práce.

Proto i Vojenskou mysl bude v souvislosti s plněním tohoto úkolu čekat mnoho teoretické práce v souvislosti s perspektivou mechanizace a automatizace velení a se všemi aspekty společenskými, metodickými a i technickými, které s tím souvisejí. Čtenáře Vojenské mysli budeme proto postupně seznamovat s těmito teoretickými problémy.

Teoretické otázky na cvičení „VLTAVA”

Plukovník Karel Pezl

Manévry budou mít kromě výrazného politického dosahu (mimo jiné i rozsáhlá účast spojeneckých vojsk) i nebývalý význam pro další rozvoj vojenského teoretického myšlení. Dají možnost ověřit a prakticky sledovat řadu doktrinárních závěrů, operačních zásad a v praxi řešit řadu reálných úkolů, které budou plnit vojska i státní aparát v obtížných a kritických obdobích.

V článku uvedu některé zásadní teoretické otázky, které předpokládáme řešit a sledovat v průběhu cvičení.

Za závažnou považují tuto problematiku:

1. Propracování přípravného období před zahájením války v uceleném komplexu a sledu opatření, včetně PVO státu (protikosmickou, protiraketovou a protivzdušnou obranu).

2. Zpravodajská činnost, její centralizace a operativnost.

3. Všestranné zabezpečení raketového vojska všech stupňů za využití automatizovaných prvků velení.

4. Propracování řízení a zabezpečení operačních přesunů vojsk na velké vzdálenosti a v krátkých lhůtách.

5. Rozsáhlá operativní, dynamická činnost taktických i operačních výsadek všemi dostupnými způsoby.

6. Přechod vodního toku v průběhu operace různými formami a v různých variantách s využitím moderní přepravní ženíjní techniky.

7. Zvláštnosti bojové činnosti Pohraniční stráže v počátečním období války.

8. Řízení bojové činnosti letectva při odražení hromadného úderu nepřítele, při vlastním jaderném úderu, v průběhu hromadného vzletu i zvláštnosti v koordinaci a řízení bojové činnosti spojeneckého letectva.

9. Velení operačním svazům a svazkům v složitých podmínkách počátečního období války, při oddělování polního a teritoriálního systému i při změnách operačního uskupení vojsk.

10. Teritorium — řízení bojové činnosti v něm, vytváření podmínek pro úspěšnou činnost vojsk frontu v těsné součinnosti s řídícími orgány státní správy.

Tyto otázky nemohou vyčerpat mnohostranný a široký charakter operační i taktické dynamiky cvičení, které má odrážet zvláštnosti počátečního období války (střetné boje, široký manévry na bojišti v rozsáhlých zamořených prostorech apod.).

K jednotlivým bodům:

1. PŘÍPRAVNÉ OBDOBÍ:

Podle doktrinálních zásad počítáme, že k zahájení války může v podstatě dojít ve dvou variantách

a) **s nenadálým překvapením**, bez předchozího období zvyšování politického napětí;

b) **po období ohrožení**, v jehož průběhu v závislosti na způsobu politického řešení mezinárodních otázek jsou přijímána postupná opatření, která uvádějí ozbrojené síly i stát jako celek do vyššího stupně připravenosti k ozbrojenému zápasu.

Nelze absolutizovat žádnou z těchto variant a jednoznačně vyloučit druhou.

Na přijetí celkové koncepce ozbrojených sil a státu má zásadní vliv varianta první — zahájení války s překvapením (nejobtížnější, nejsložitější, vysoce náročná a ekonomicky nesmírně nákladná), avšak za určitých předpokladů zostřování krizových jevů v mezinárodních vztazích je vznik války pravděpodobný po období těžkých, vyhocených politických střetnutí, jejichž cíle nelze vyřešit bez zásahů na životní principy koalic.

Je jistě účelné též rozebrat i tuto variantu. Její celkový charakter můžeme na základě reálné činnosti rozdělit na dvě (odlišná, ale obtížně oddělitelná) období:

a) období, kdy politické záměry jsou výrazně prosazovány, kdy je **aktivována politická i ekonomická síla** států koalic k dosažení postupných cílů, ale vojenská opatření států koalic nevýstoupí v bezprostřední úhrozu napadení;

b) období, kdy formy politického a ekonomického nátlaku a vydírání jsou nedostatečně efektivní a zřeknutí se jich vede k ohrožení světové stability koalice; k dosažení politických cílů pak následují postupná **vojenská opatření** až do dosažení úplné připravenosti k ozbrojenému zápasu **plnou hodnotou** vojenských sil koalice.

Odstupňované vojenské zastrašování je metodou politického a psychologického vydírání na pokraji války a ve výhodných politických a vojenských podmínkách může přerůst v globální vojenský konflikt.

Počáteční období války **v této variantě** bude mít některé zvláštnosti, vyplývající z toho, že vojenská síla dosáhla požadované, maximální hodnoty koncentrace a v systému státu byla přijata veškerá opatření pro přechod k válečnému režimu jak v oblasti ekonomické, kádrové, tak i v řízení státu.

Jestliže tato opatření v této možné variantě aplikujeme na naše podmínky, budou vystupovat do popředí tyto rysy:

a) první hromadný úder bude uskutečněn s **maximální intenzitou všech** prostředků jaderného napadení, což umožní v **kratších lhůtách** soustředit nejmohutnější prostředky ničení na rozhodující cíle; vzhledem k úplné pohotovosti všech prostředků jaderného napadení lze předpokládat, že operační a operačně taktické rakety budou v cíli dříve, než strategické (kratší doba letu).

I v této variantě lze hovořit o překvapivém úderu agresora, z něhož mu vyplyne (i když v časově podstatně omezenějších lhůtách) řada výrazných výhod;

b) **první operační sledy budou maximálně nasyceny** — pozemní vojska budou disponovat silnými tankovými svazky a svazy; prostředky jaderného napadení budou rozvinuty a budou mít potřebné množství raket a hlavic; le-

tectvo bude přeskupeno na hlavních operačních směrech a v optimálních podmínkách letištního rozptýlení; tyl bude schopen již od samotného zahájení války zabezpečit plynulé materiální a technické zásobování i likvidaci rozsáhlých zdravotnických ztrát;

c) **operační činnost bude zahájena prakticky současně**; jaderné údery budou časově sladěny s činností pozemních vojsk, která bezprostředně využijí účinků prvního strategického jaderného úderu a širokého použití operačních výsadek do různých hloubek frontové operace;

d) bude zvýšena **odolnost vojsk** proti překvapivému jadernému napadení, a to jak periodickým manévrem hlavních uskupení, tak i aktivováním a maximálním využitím všech zařízení a opatření, která zvyšují bezpečnost a odolnost vojsk;

e) **mobilizace vojsk byla prakticky zakončena**, byl doplněn první strategický sled a vytvořeny další sledy a zálohy, umožňující plynulé nasycování front podle jejich skutečných potřeb;

f) **na území státu byly vytvořeny všechny podmínky pro vedení ozbrojeného zápasu**, a to jak v oblasti řízení, ekonomiky i v celkovém režimu.

Příprava a uvedení vojsk a celého obranného systému do stavu plné bojové pohotovosti bude vyžadovat řadu náročných opatření, která musí být v souladu s celkovými politickými a ekonomickými možnostmi.

Jejich sled musí být logicky rozpracován v postupnou vzrůstající řadu opatření, která přivádějí celý vojenský systém do vyššího stupně pohotovosti.

Sled postupných opatření bude se dotýkat těchto oblastí:

- a) zpravodajská činnost,
- b) příprava raketových prostředků k jaderným úderům,
- c) leectvo,
- d) PVOS,
- e) velení vojskům a teritoriu;
- f) operační použití vojsk, organizace součinnosti,
- g) obrana státních hranic,
- h) zvýšení odolnosti vojsk a teritoria proti překvapivému jadernému úderu nepřítele,

i) doplnění a rozvinutí vojsk různými mobilizačními formami na potřebné počty;

j) materiální, technická a zdravotnická příprava vojsk k vedení operační a bojové činnosti,

k) teritoriální opatření.

a) **Zpravodajská činnost**

je rozhodujícím a určujícím kritériem — z jeho podkladů vycházejí ostatní opatření.

Záleží v **centralizovaně** řízeném, objektivním průzkumu, dávajícím dostatečně včasné a věrohodné podklady pro přijímání nepotřebných rozhodnutí na všech stupních. Nejvýraznější úkol plní strategický a operační průzkum.

Zpravodajské možnosti na operačním stupni budou především závislé na operativním řízení a sladění **rádiového, radiotechnického, vzdušného** i vojskového průzkumu, doplněného o výsledky **agenturní** činnosti. Velmi vážnou úlohu

zde hraje udržování značných a okamžitě pohotových sil průzkumu, schopných kdykoli zahájit zpravodajskou činnost i na území nepřítel, ověřit a doplnit v minimálních časových lhůtách potřebné údaje o nepříteli, zejména o jeho prostředcích jaderného napadení.

Cílevědomě řízená, vyhodnocovaná zpravodajská činnost v tomto období (plně využívající údajů **družicových zpravodajských systémů** jako hlavního zdroje relativně nevěrohodnějších a nejrychlejších zpráv) musí trvale, ke kterékoli době dát dostatek podkladů k zabezpečení účasti operačních a operačně taktických prostředků jaderného napadení v prvním strategickém hromadném úderu i pro zpřesnění rozhodování velitelů o operačním a taktickém způsobu plnění úkolů v první fázi střetnutí vojsk.

Obdobně i na **taktických stupních**, za centralizovaného řízení bude část zpravodajských prostředků v operačním zasazení (rádiový a radiotechnický průzkum, průzkum vedený vrtulníkovým letectvem, vojsový a speciální průzkum vedený z vlastního území) s udržováním hlavních zpravodajských sil v „minutové“ pohotovosti k zasazení (zejména výsadkové průzkumné skupiny i PzS a zpravodajské prostředky a činnost vojsk Pohraniční stráže).

b) Raketové prostředky

Stálá připravenost raketových prostředků, zejména operačních a operačně taktických, k účasti v prvním hromadném úderu je důležitým předpokladem zmaření nepřátelského úderu. Vezmeme-li v úvahu, že **úder operacních a operačně taktických prostředků mohou v této variantě být první** v cíli, zvyšuje to výrazně význam jejich trvalé pohotovosti.

V sledu postupných opatření budeme prověřovat a kontrolovat raketovou techniku, formovat baterie, přisunovat další rakety a hlavice, doplňovat KRPH; pro jednotlivé prostory (soustředění a záložní prostory) musí být provedena topogeodetická příprava. Pravidelná výšková sondáž musí zabezpečit úplné podklady k řízení palby raketového vojska.

Zvlášť důležité je rozhodnutí pro vyvedení raketového vojska z pod úderu ze stálých posádek, dosažení palebné pohotovosti v určených prostorech a stanovení pohotovostního režimu raket, který odpovídá dané situaci a plně respektuje technické možnosti.

Operační štáby musí trvale zabezpečit dostatek **hlavních a záložních cílů** pro všechny raketové prostředky, včas je předat brigádám.

Nejkritičtější je období pro vševojskového velitele, kdy je třeba rozhodnout o přechodu raketových svazků z normálního do pohotovostního režimu na palebný, přejít na vyšší technické stupně pohotovosti, aniž by ztratily možnost v nejkratších možných lhůtách uskutečnit maximální úder.

Předpokladem použití raketových svazků vůbec je jejich plné **utajení**. To umožňuje pravidelné změny v prostorech bojového rozmístění a zejména po přechodu z pohotovostního na palebný režim, kdy lze předpokládat odhalení těchto baterií prostředky kosmického průzkumu.

Mimořádnou pozornost věnujeme PVO raketových brigád, ženijní úpravě prostorů, manévru, důkladnému maskování (taktickému i operační dezinformaci) a včasnému přijetí všech opatření OPZHN, neboť operační a operačně taktické prostředky budou prvořadým cílem nepřátelského jaderného úderu,

c) Letectvo

V prvním pořadí bude nutné zaměřit pozornost na uvedení do plné pohotovosti **nosičů** při jejich maximálním rozptýlení a těsné součinnosti s pohyblivými technickými brigádami a vypracování metodiky jejich zasazení na vyhodnocené cíle v prvním hromadném úderu. Nosiče musí k období, kdy lze očekávat nepřátelský úder, dosáhnout plné pohotovosti.

Také značná část ostatního bojového letectva musí učinit řadu opatření k zvýšení vlastní odolnosti proti nepřátelským úderům; půjde o **rozptýlení**, přelet na **operační letiště** (zejména těch, u kterých zasazení z prostorů rozptýlení je málo účinné) a připravenost k okamžitému úderu zejména na malorozměrné a pohyblivé cíle, zvláště na taktické a operačně taktické prostředky ZHN.

Mimořádný význam má propracování **průzkumové činnosti**, aby se zahájením prvního strategického hromadného úderu dalo v minimálních časových lhůtách ověřené podklady pro druhou salvu raket a činnost nosičů.

Obdobně půjde o zabezpečení průzkumového vzletu a vzletů nosičů, o **radio-technické zarušení** RT prostředků nepřítele, včetně jeho systému PVO (zvláště HAWK).

Část **frontového stíhacího letectva** vejde do hotovostního systému PVOS a pod centralizovaným velením účastní se odražení hromadného vzdušného úderu nepřítele.

V tomto období je možné dosáhnout i pohotovosti **dopravního výsadekového letectva** a to zejména tenkrát, má-li být vysazen taktický nebo i operační výsadek v průběhu hromadného úderu.

d) PVOS

Možnost nenadálého napadení nepřítele a postupné zvyšování pohotovosti strategického a taktického letectva (jak na zemi, tak formou hlídkování v určitých prostorech) vyžaduje přijmout analogická opatření v systému PVOS (zvýšit pohotovost sil a prostředků), skrytý manévry a periodické změny v systému rozvinutých **protiletadlových raketových brigád** a efektivně je spojit s klamnou činností. Zvýšit odolnost **stíhacího letectva PVOS** včasným rozptýlením útvarů na více operačních letišť i přechodem v určitém období k hlídkování na rozhodujících náletových směrech při zvýšení počtů hotovostních přepadových letounů. V zásadě musí být udržována **nejméně rovnováha** mezi čelním sledem nepřítele, který použije v prvním vzdušném úderu, a hotovostním systémem k jeho odražení.

Také **radiotechnický průzkum** častým manévrem RTH při požadované nepřetržitosti průzkumu na maximální dálky dosahu a včasnou pohotovostí zálohy průzkumu musí zabezpečit potřebnou dobu pro rozhodovací proces a aktivní zásah všem prostředkům PVOS a letectva, které se podílejí na odražení prvního hromadného úderu nepřítele.

Je důležité rozpracovat **boj s narušiteli** tak, aby nepřítel byl nejen včas zjištěn a zničen, ale aby přitom nebyl prozrazen systém odražení hromadného úderu.

e) Velení

V systému velení vystupuje do popředí udržování vysoké **bojové pohotovosti** vojsk, jejich příprava k plnění bojových úkolů, operativní upřesňování dříve

přijatých **rozhodnutí** k použití vojsk, zejména trvalé upřesňování cílů pro jaderné prostředky, organizace **součinnosti** k splnění cílů operace a boje, příprava a zabezpečení včasného **rozvinutí polních míst velení**, organizace odolného neselhávajícího **spojení** všeho druhu a náročná, tvrdá **kontrolní** činnost, zabezpečující pevný, ukázněný režim ve vojscích, včasné, přesné a dovedné vyplnění všech vydaných rozkazů. Zvláštní pozornost budeme věnovat zabezpečení spolehlivého nepřetržitého velení a kontrolní činnosti raketo-
vého vojska, zpravodajské činnosti a režimu utajení vcelku.

Důležitým opatřením bude rozdělení štábů na **polní a teritoriální** a zabezpečení nepřetržité vzájemné součinnosti; soustředit úsilí v polních štábech na plnění operačních a bojových úkolů vojsk a v teritoriálních štábech na vytvoření nejvýhodnějších podmínek vojskům frontu k splnění jejich úkolů.

Mimořádnou pozornost musíme věnovat **organizaci spojení** a řešit všechny obtíže, které jsou spojeny s velmi častým, nepravidelným měněním prostorů soustředění vojsk a tedy i jejich velitelských stanovišť při nutnosti maximálně utajit provoz a omezit jej na nejodolnější a nejnebezpečnější spojovací systémy z hlediska nepřátelského rádiového průzkumu. Přitom udržovat vysokou pohotovost a odolnost proti rušení všech rádiových a radioreléových spojů, řešit provoz na pohotovostních rádiových sítích a skloubit vhodně tato opatření s rádiovým klamáním a dezinformací. V této etapě bude zpravidla účelné rozvinout pomocné spojovací uzly, zabezpečující plošné spojení na velkém operačním prostoru.

f) Operační použití vojsk

S narůstajícím nebezpečím je spojena prakticky permanentní práce velitelů a štábů, postupně všech stupňů, spojená se stálým **upřesňováním rozhodnutí a součinnosti, proti dříve rozpracované dokumentaci**.

Vzhledem k tomu, že při déle trvajícím období může docházet k častějším změnám v rozhodnutí velitelů, zejména v cílech pro jaderné údery, zvyšuje se význam kontroly jeho pronikání a připravenosti jeho realizace. Je nezbytně nutné čelit nejasnostem a nepevnosti ve velení, zejména osobně zpřesňovanou součinností.

Při **organizaci součinnosti** je účelné zaměřit pozornost především k sladění jaderných úderů mezi různými druhy nosičů, k zahájení střetného sražení spojeného s vyvedením vojsk, k plynulé likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele a k organizaci a zabezpečení činnosti výsadků.

g) Obrana státních hranic

V souhlase s narůstajícím nebezpečím je nutné včas a postupně přijímat opatření k zesílení obrany a ochrany státních hranic.

Budou ji zabezpečovat jednotky Pohraniční stráže, zesílené speciálními jednotkami prvosledových svazků, zejména průzkumnými a ženijními.

Od zesílené ochrany státních hranic vojska PS přejdou k obraně a ochraně se zvýšeným příhraničním režimem, zabezpečujícím včasnou likvidaci agentů, diverze a provokace.

I když počáteční období bude charakterizovat **útočná činnost** operačních svazů i prvosledových svazků, je účelné, aby v tomto období byla přijata opatření **zvyšující odolnost obrany státních hranic** proti případnému soustředě-

nému úderu nepřítele, zvláště při nevýhodné situaci vlastních vojsk po jeho jaderných úderech na některý z příhraničních svazků.

Bude proto účelné budovat opěrné body rot Pohraniční stráže na důležitých směrech, soustředit zde protitankové prostředky, připravit vhodná ženijní opatření, která je možné rychle aktivizovat, ale která nezabraňují volnému pohybu a manévru vlastních vojsk. Na hlavních směrech bude účelné připravit rozsáhlé uzly zátarasů (s využitím i jaderných náloží) a sladit je s předpokládaným manévrem druhých sledů.

Obrana státních hranic spočívá i v kontrole a postupném uzavření pohraničních silničních a železničních přechodů a kontrole přerušování **dálkových spojovacích tras**, popřípadě v regulaci a úpravě **vodního režimu** na přehradách, zdržích a vodních tazích v příhraničním prostoru.

Všechna uvedená opatření musí být připravována a uskutečňována v těsné součinnosti pohraničních svazků s útvary Pohraniční stráže za centralizovaného řízení.

h) Komplex opatření OPZHN

Zvýšení odolnosti vojsk proti překvapivému úderu je trvalou součástí činnosti všech stupňů velení a vojsk v tomto období.

Mezi nejdůležitější však patří **vyvedení vojsk z pod úderu**. Musíme je vyvést včas, ale ne předčasně, neboť by to ztížilo další jejich manévrování a výhodné rozvinutí. Je správné, aby vyvádění bylo řízeno podle určitého klíče; napřed raketová vojska, prostředky PVO, místa velení a postupně další bojové svazky a útvary. Při této variantě nebude zpravidla výhodné ihned zaujímat hlavní prostory rozptýlení nebo operační sestavy (prostory bojového rozmístění), ale v závislosti na situaci zaujímat záložní nebo záměnné prostory, záložní prostory bojového rozmístění nebo soustředění; jejich manévry řídit tak, aby byly trvale udrženy podmínky pro výhodný přechod k rozhodné aktivní bojové činnosti.

Mezi další opatření počítám **využívání prostorů a objektů**, které svými vlastnostmi zvyšují odolnost vojsk, ženijní úpravu prostoru a to jak v budování objektů, tak i v zabezpečení rychlého manévru.

V tomto období zpravidla se aktivuje systém **radiační hlášené služby**, a to jak **vojskové**, tak i **teritoriální** i síly a prostředky k likvidaci následků z těsné součinnosti s vojskem i složkami CO.

i) Doplnění vojsk

Vojska v tomto období přecházejí na válečné počty různými, převážně **skrytými formami doplnění**, v předem určeném pořadí, odpovídajícím potřebě dané situace.

Zpravidla bude nutné doplňovat nejdříve **pohraniční svazky**, spojovací útvary a jednotky zabezpečení štábů, které většinou mají snížené počty, protiletadlové, protitankové, ženijní a ostatní svazky.

Pro potřeby rozptýlení letectva a zabezpečení jeho manévru na operační letiště je nutné v prvním pořadí doplňovat **letištní prapory** a prostředky radio-technického zabezpečení.

U týlu budeme postupně rozvíjet **vybrané týlové útvary** a zařízení, zejména zdravotnická a dopravní.

Mobilizačně předurčené zálohy odčerpáme především z **kategorizovaných míst**; tím předejdeme obtížím za mobilizace po předchozí evakuaci.

V tomto období učiníme vše pro **bojové stmelení útvarů** v co nejkratších lhůtách (polní příprava spojená s praktickými prvky bojového použití veškeré techniky i v obtížných taktických i terénních podmínkách).

j) Materiální, technická a zdravotnická opatření

Jeich postupnou realizací musí být vytvořeny podmínky **všestranného týlového zabezpečení** útočné operace bez omezení nebo nouzového přechodného stavu, ihned s jejich zahájením a **zabráněno zničení zásob** připravených pro běžné krytí spotřeby vojsk až do období zahájení válečné produkce národního hospodářství.

Včasná opatření na úseku týlu vytvoří podmínky pro normální operační chod týlového zabezpečení již se zahájením bojové činnosti což podstatně zvýší odolnost vojsk a umožní vést již v samotném začátku dynamické operace.

V oblasti týlového materiálu vystupuje do popředí **vyvážení zásob**, vydělených pro vojska frontu, do prostorů předpokládaného soustředění týlových útvarů a zařízení, nebo do polních týlových zásobovacích prostorů a současné rozptylování zbývajících dispozičních zásob na větší prostory. K vyvážení použijeme maximálně železniční transport a postupně doplňované armádní a frontové dopravní útvary a svazky. V pořadí materiálu budou stát v popředí sklady raket, pohonné hmoty (včetně KRPH) a sklady munice všeho druhu.

K zrychlení zásobování PHM mohou být postupně rozvíjeny potrubní útvary.

Zvláštní význam bude mít včasné vytvoření potřebných **zásob pro letectvo**, v blízkých prostorech operačních letišť, zvláště u toho letectva, které je zaujímá po dalekém přeletu.

Mimořádný význam pro odolnost vojsk má včas rozvinutá a všestranně kádrově a materiálně připravená **zdravotnická služba**, jejímž předním úkolem bude vytvořit optimální podmínky pro účinnou zdravotnickou likvidaci hromadného úderu nepřítele, kdy v časově omezeném období budou nároky na její produktivitu nesmírně přesahovat i možnosti plně rozvinutých zdravotnických etap vojsk i příslušných vydělených kapacit ostatních zdravotnických zařízení. Nárazově vysoká potřeba chirurgické specializace vyžádá si i mimořádná organizační i technická opatření. K vytvoření příznivých podmínek pro polní využití odborných lékařských kádřů sehraje důležitou úlohu dobře organizovaný velkokapacitní zdravotnický odsun a plynulé a operativní zásobování základními zdravotnickými potřebami, zejména krví, plazmou a náhradními roztoky, které často bude nutné předem vytvářet v prostorech předpokládaných intenzivních zdravotnických ztrát při současném udržování vysoce mobilní (aeromobilní) zálohy jak kádřů, tak i materiálu.

Na **technickém úseku** musí být přípravné období zaměřeno na maximální prodloužení použitelnosti bojové techniky, rychlé dokončení oprav a plné zásobení vojsk (i na úkor centrálních skladů). Mobilizačně rozvinuté technické útvary, zejména opravárenské, využijí své maximální kapacity ve prospěch vojsk, zejména těch, kde byla značná část techniky (automobilní, ženíjní stroje) doplněna z národního hospodářství a jejíž celkový technický stav je výrazně horší. V tomto období musí proběhnout i účinná opatření pro doškolení zálož-

ních kádřů (obsluh) na nové bojové technice. Tím předejdeme tak výraznému snížení počtu bojeschopné techniky vlivem neodborné a nekvalitní exploatace.

V přípravě týlu na zabezpečení operace je důležité včas a správně dořešit využití vydělených zdrojů a kapacit národního hospodářství a organizací pro celkové zlepšení jeho kvality, operativnosti i rychlosti.

k) Teritoriální opatření

budou zaměřena na tyto základní oblasti:

- včasné zabezpečení **doplnění vojsk** osobami a technikou z národního hospodářství různými mobilizačními formami v stanoveném pořadí svazků a útvarů;

- mobilizační **rozvinutí bojových teritoriálních útvarů** a jednotek, jejich příprava;

- vytvoření vlastních **zásob** schopných řešit nepředvídané potřeby po hromadném úderu;

- příprava na řízení teritoriálních opatření z **polních míst velení**;

- zesílení a pružný manévr silami a prostředky **protivzdušné obrany** státu s využitím vydělených útvarů a svazků frontového letectva a PVO vojsk frontu;

- aktivování **teritoriální radiační hlásné sítě** a návazných opatření k organizaci likvidace následků po napadení;

- organizace opatření k **protidiverzní a protizpravodajské činnosti** nepřítele v těsné součinnosti s orgány ministerstva vnitra;

- organizace střežení důležitých objektů na příslušném teritoriu;

- organizace protivýsadkové obrany;

- **zabezpečení přesunů** a převozů na vlastním území teritoria, rozvinutí vojenských silnic, sil pro jejich údržbu a obsluhu, kontrola a řízení provozu na nich, koordinace manévru;

- příprava k postavení **náhradních přemostění**;

- spoluúčast na **vnitřní evakuaci** při zabezpečení možností dalšího doplnění vojsk;

- přípravy k evakuaci v možných **zátopových oblastech** a oblastech předvídaného silného rozrušení a zamoření.

Tato opatření jsou centrálně řízena v těsné součinnosti se **stranickými a státními orgány**, které souběžně s tím činí intenzivní přípravu pro přechod k řízení státu za války.

2. ZPRAVODAJSKÁ ČINNOST

Vedení války, jako dvoustranného konfliktního procesu, vyžaduje se stejnou intenzitou sledovat a hodnotit bojové možnosti jak vlastních vojsk, tak i nepřítele. Na podkladě solidní analýzy pak vyvozovat ucelené a konkrétní závěry.

Jestliže při přijímání závěrů o vlastních vojscích máme relativní dostatek přesných a objektivních faktů, při zkoumání tohoto stavu u nepřítele musíme často vycházet z neúplných, někdy i méně hodnověrných, často nenávazných údajů, čímž získané výsledky mají výrazněji hypotetický charakter. Čím více ověřených faktů získáme, tím ucelenější bude obraz; tím pravděpodobnější odhalení možností i zámyslu nepřítele.

Tato okolnost již sama o sobě vyžaduje, aby celková zpravodajská činnost byla vysoce **centralizovaně** plánována, řízena a vyhodnocována, aby se tím dosáhlo vyššího stupně průkaznosti a plného prostorového a časového pokrytí.

Tím vystupuje do popředí v současné době úkol jednotného **vševojskového průzkumu**.

Dosavadní stav opožďování rozvoje průzkumu je již překonáván. Ve větší míře než dříve dostávají se do organizace a bojového použití síly i technika průzkumu, umožňující plnokapacitní vedení zpravodajské činnosti na potřebné hloubky.

Toto je i perspektivní tendence objektivně odpovídající technickému rozvoji prostředků ničení, zvyšování jejich palebné účinnosti, dosahu i přesnosti.

Jestliže dnes je velitel armády svými rozhodujícími palebnými prostředky schopen ničit objekty a uskupení nepřítele v hloubce 120—150 km od linie fronty, je nezbytné, aby prostředky průzkumu pracovaly do hloubky podstatně větší, prakticky takové, aby zabezpečovaly, v závislosti na technických dálkových a časových možnostech ničení, vést boj s nepřítelem již při vstupu do jejich dosahu.

To vyžaduje, aby prostředky průzkumu na stupni svazu byly již **komplexní** a zahrnovaly všechny **druhy prostředků průzkumu**.

Ve větších dálkách bude hlavním zdrojem zpráv především **armádní průzkumné letectvo**, rádiový průzkum a průzkumné výsadekové skupiny, doplňované agenturou.

Ve středních dálkách (kromě armádních prostředků) rádiové prostředky svazků.

V bližší hloubce průzkumné skupiny a radiotechnický pozemní průzkum a vrtulníkové letectvo.

Průzkumné armádní letectvo (letka až pluk) jako nový prostředek operačního průzkumu bude hlavní zdroj zpráv k získání podkladů a zpřesnění úderu operačně taktických prostředků jaderného napadení i k rychlému doplňkovému průzkumu cíle a ke kontrole výsledků úderů.

Je logické — jsou-li prostředky jaderného napadení (zejména v dynamice operace) v přímém použití velitele armády, že i hlavní zdroj zpráv pro jejich zasazení musí být operačně včleněn na tento stupeň. Velitel armády tím dostává účinný, operativní, přesný a rychlý zpravodajský zdroj, který podstatně zvyšuje kapacitu armádního průzkumu.

Při této variantě operačního začlenění je nutné rozdělit **zóny odpovědnosti** vzdušného průzkumu mezi prostředky frontového vzdušného průzkumu a armády. S cílem nezvyšovat a netříštit oblast speciálního leteckého zabezpečení (letištní, radiotechnické apod.) bude armádní průzkumné letectvo plně využívat rozvinutého systému letecké armády.

Centralizace řízení průzkumu a jeho vyhodnocování vyžaduje přijmout i některá opatření organizačního rázu, zejména na stupni zpravodajských oddělení svazů.

3. RAKETOVÉ VOJSKO

S cílem ověřit možnosti raketového vojska v komplexu všech otázek přípravy i vedení operace bude pozornost velitelů soustředěna na všestranné zabezpečení jeho bojové činnosti a důsledné propracování systému raketového technického,

topogeodetického i meteorologického zabezpečení, a to již v období narůstání nebezpečí.

Zvláštní teoretickou pozornost zasluhuje **pohotovostní systém raketového vojska** a jeho trvalé udržování v akceschopnosti v období narůstání nebezpečí při možnosti využití počítačů k programování, sledování, vyhodnocování a určování cílů pro jednotlivé prostředky jaderného napadení.

Požadavek maximálního utajení raketového vojska vyžaduje, abychom správně řídili jeho **manévry**, a to již z mírových posádek, přes prostory soustředění, záložní a hlavní prostory bojového rozmístění a jejich nepravidelnou záměnu. Zvlášť vyniká náročnost organizace a zabezpečení tohoto **manévru** v období udržování silných vydělených pohotovostních prostředků a při vysokých požadavcích na **pevnost** a utajení **velení**.

4. OPERAČNÍ PŘESUNY

Mnohosekilogetrické přesuny vojsk v **krátkých lhůtách** vyžadují dokonalou přípravu a zajištění, a to jak silami a prostředky **teritoria**, tak i samotných přesunujících se vojsk.

Organizovanost přesunu zabezpečuje celý systém **vojenských silnic** a jejich obsluha, která zajišťuje trvalou jejich použitelnost pro přesunující se vojska bez potřeby zasazování vlastních sil. Zabezpečuje maximální znalost o stavu sjízdnosti na celém úseku přesunu, přehled o radiační situaci, umožňuje využít sítě rozvinuté technické a zdravotnické pomoci a dalších etapních stanic i využití speciálních teritoriálních sil. Řízený provoz urychluje přesuny vojsk; volbou připravených objížděk a náhradních přechodů umožňuje snížit ztrátové časy na minimum.

Předpokladem je pevné řízení přesunů, a to jak ze stupně velitelů, tak i teritoriálních orgánů.

Přesunující vojska maximálně využívají prostředků spojení rozvinutých na KPS a v uzlových bodech. To zabezpečuje utajení proti rádiovému průzkumu nepřítele.

Opatření na teritoriu nezabavují však přesunující se velitele povinností organizace základního zabezpečení a pořádkové služby vlastními silami, zejména v prostorech zastávek a odpočinků.

Organizace **kombinovaných přesunů** se ukazuje jako nejvýhodnější. Zahrnují v sobě jak potřebnou rychlost, tak i šetření těžké bojové techniky i vypětí osádek, při prakticky reálných požadavcích na kapacitu železniční přepravy.

5. VÝSADKY

Jeden z prostředků a forem dynamického manévru vojsk, zejména v počátečním období války, bude široké, všestranné využívání **všech druhů a způsobů výsadek**.

Do popředí pozornosti se dostávají **výsadekové operace**, vedené na hloubku armádní i frontové operace silnými výsadekovými sbory a svazky, zesílené vzdušně přepravenými vojsky do hlubokého týlu nepřítele. Tyto síly, spolu s mohutnými, soustředěnými jadernými údery a širokou podporou letectva

jsou schopny již v samotném počátku ozbrojeného střetnutí vytvořit další fronty operační a bojové činnosti v hlubokém týlu nepřítele, maximálně využívají kumulovaných výsledků prvního strategického jaderného úderu k celkovému rozrušení připraveného systému rozvinutí ozbrojených sil a státu jako celku.

Obdobně i **činnost výsadků ve prospěch frontové operace** dostává v současném pojetí jejího rozvinutí i v důsledku kvalitativních změn v organizaci výzbroje i v možnostech dopravního výsadkového i vrtulníkového letectva výraznější charakter a stává se nedílnou součástí operace i boje.

Operační výsadky, vyzbrojené veškerou soudobou bojovou technikou motostřeleckých vojsk, schopnou přepravy vzduchem i značnou její částí způsobilou k přímému vysazování padákovým způsobem, umožňují výrazněji úkolovat výsadkové svazky a útvary, stavět před ně aktivní bojové úkoly východu a bojové činnosti v týlu nepřítele v boji s přicházejícími zálohami, k ničení raketových prostředků operačního použití, skladů jaderné munice, záchvatu důležitých letišť, narušení systému PVO zničením vážných center navedení i samotných palebných prostředků, vyřazovat velitelská stanoviště operačních štábů, ničit důležité spojovací uzly, zmocnit se a udržet vážné terénní objekty, zejména velké horské přechody, soutěsky, přepravy, přehrady s hydrotechnickými zařízeními, předejít nepřítele v obsazení připravovaných prostorů k hromadnému ničení (zejména zón radioaktivního zamoření), zmocnění se důležitých produktovodů a zásob, včetně jaderných náloží, zabezpečující rychlé obnovení schopnosti frontového týlu zásobit prvosledové svazky a letectvo, především PHM.

Tyto úkoly budou plnit operační výsadky v sestavě brigád až svazků, vysazené do týlu kombinovaným způsobem (padákovým i přistávacím).

Zvláštní pozornost věnujeme výsadkové operaci, která má bezprostředně využít výsledků hromadného úderu ve prospěch vojsk frontu.

V současné době, zejména v podmínkách středoevropského válčičtí, charakterizovaného četnými terénními i připravenými umělými překážkami, požadavek udržet vysoké tempo útočné operace na taktických stupních vyžaduje široce používat **taktické výsadky**, ať již výsadkového vojska (převážně v sestavě prapor—pluk), tak i motostřeleckých jednotek v síle do zesílených praporů, vysazovaných do týlu nepřítele vrtulníkovým letectvem.

Ukazuje se jako reálné, aby v průběhu denního boje vševojskové armády byly uskutečněny jeden až dva vrtulníkové výsadky.

Vezmeme-li v úvahu, že tyto výsadky budou převážně zabezpečovat taktický charakter bojové činnosti a budou vedeny ve prospěch svazků hlavního úderného uskupení armády, vystupuje do popředí požadavek připravenosti všech motostřeleckých jednotek (nejen vybraných speciálních částí) k vysazení z vrtulníků, ale i potřeba buď organického nebo operačního včlenění do sestavy vševojskové armády vrtulníkového útvaru (pluk s přepravní kapacitou motostřeleckého praporu).

Bojová činnost taktického výsadku bude především zaměřena na ničení operačně taktických ZHN, ovládnutí výhodných prostorů k zabezpečení vysokého tempa útoku a vedení široké diverzní činnosti v týlu nepřítele v kritických obdobích operace.

O použití taktických výsadků bude zpravidla rozhodovat štáb armády v sou-

hlase s vyděleným úsilím letectva. Hlavním organizátorem boje a součinnosti bude štáb vševojskového svazku a štáb příslušného dopravního leteckého útvaru.

Kromě vševojskových výsadek budou často používány i speciální výsadky, zejména ženijního vojska, k destrukční činnosti v týlu nepřítele na operačně významných objektech.

6. PŘECHOD VODNÍHO TOKU

V soudobé operaci nesmí být vodní překážka důvodem zpomalení tempa útočících vojsk. Maximální schopnost tanků i obrněných transportérů hlubokým broděním nebo plavbou překonat většinu vodních toků na středoevropském válečnickém, spolu s mostovými parky, jejichž stavbu i na středních tocích lze počítat na minuty, umožňují za předpokladu přesné organizace násilného přechodu a dokonalé součinnosti vojsk bez zdržení rozvíjet útok i přes široké řeky.

Stále obtížnější a vážnější překážkou stávají se však **přístupy k řece** a východy z ní, což vyžaduje přijímat řadu opatření, zejména ženijního charakteru. Proto jednou z podmínek úspěšného přechodu je včasný **ženijní průzkum**, jehož těžiště se však již více přeneslo ze samotné řeky na její bezprostřední přístupy a východy.

Zrychlení přesunu mostových parků a jejich součástí umožní i **vzdušná přeprava jednotlivých pontonových dílů** v podvěsu na středních a těžkých vrtulnících, čímž se dosáhne výrazného zrychlení stavby přívozů a mostů, zejména v podmínkách manévru přepravními prostředky z řeky na řeku, nebo v prostorech s velmi obtížnými přístupy k vodní překážce.

Včasné zařazení ženijní techniky, zvláště **pásových samohybných prámů** do sestavy předsunutých odřadů a předvoje umožní prakticky okamžité zahájení přeprav nejtěžší techniky bezprostředně po příchodu k řece.

Je nutné počítat i se zasazením vrtulníkových výsadekových sledů bezprostředně k ovládnutí taktického (palebného) prostoru na protilehlém břehu těsně před rozvinutím prvního sledu přecházejícího řeku na obrněných transportérech. Tento výsadek bude početně slabší (jeho činnost je omezena na velmi krátkou dobu a nevyžaduje proto silnější palebnou podporu), ale bude zpravidla vysazován přímo na protilehlý břeh jednotlivých přepravních úseků plavidlových a přívozových přepravišť na širší frontě. Tím vytvoří řadu od sebe oddělených ohnisek, které však umožní vojskům okamžitě zahájit přepravu.

Při organizaci vlastní přepravy bude důležité využít maximálního počtu **všech druhů přeprav** a dosáhnout tak rychlého překonání nejohroženějšího prostoru bojové činnosti vojsk.

S výhodou je účelné volit větší počet plavidlových přeprav pro jednotky (prapory), vybavené obrněnými transportéry, doplnit je o brodové přepravy a přepraviště pro hluboké brodění tanků, přívozové přepravy, zejména zřizované z jednotek pásových samohybných soulodí.

Druhé sledy svazků budou zpravidla přecházet po stálých mostových přepravách. Při vybavení vojsk jednotnou mostovou soupravou, mající velmi výhodné parametry stavby, lze předpokládat, že na úseku jejího zřízení budou již i druhé sledy pluku využívat mostového přepraviště.

Základním způsobem překonání bráněné vodní překážky i nadále zůstává forma **přechodu z chodu**, která plně odpovídá soudobým požadavkům.

Přesto musí být štáby (i vojska) připraveny (po neúspěšném přechodu z chodu) organizovat **násilný přechod ve zkrácených lhůtách** po krátké přípravě. Podstata záleží v tom, že v krátké době přisunou se především palebné prostředky k zabezpečení spolehlivého zničení a umlčení nepřítele na protilehlém břehu, organizuje se centralizovaně palebné ničení nepřítele, jehož výsledku využijí vojska přisunutá z hloubky a rozvinutá, k přechodu na maximálně široké frontě. Zvláště výhodné je využít noci ke skrytému zaujetí bojových sestav.

Bude účelné, aby jaderné údery na hlavní bránící se uskupení nepřítele byly časově sladěny s dělostřeleckým palebným přepadem nebo dělostřeleckou přípravou a bylo tak dosaženo maximálního efektu ničení i překvapení nepřítele.

7. POHRANIČNÍ STRÁŽ

Pohraniční stráž, jako organické součásti jednotných ozbrojených sil, připadá velmi důležitá oblast úkolů, pramenící z některých zvláštností její mírové dislokace, výzbroje i specifické přípravy velitelů a štábů.

Vojska Pohraniční stráže můžeme použít k těmto úkolům:

- spolehlivá **obrana a ochrana státních hranic** v období zvýšeného nebezpečí napadení, zabránění činnosti agenturním, zpravodajským a diverzním výsadbám v období jejich intenzivní činnosti, odrážení a rozhodná likvidace provokací, vedených na naše území;

- úkoly plněné ve prospěch centralizované zpravodajské činnosti;

- doplnění **hlásného systému PVOS**, zvláště proti nízkým cílům a vojskovému letectvu nepřítele;

- opatření k odrážení nenadálého napadení nepřítele **vybudováním opěrných bodů rot**, včleněním do nich palebných prostředků a sladěním jejich paleb se zřízeným jednotným systémem zátarasů;

- zabezpečením **výhodných podmínek pro pohraniční střetný boj** vševojskových svazků ovládnutím důležitých dominant a vedením aktivního **průzkumu** na široké frontě;

- vedení úporného **obraného boje**, a to samostatně nebo v sestavě vševojskových útvarů na směrech, kde nepřítel získal převahu.

V prostorech, kde průběh fronty překročil linii dislokace vojsk Pohraniční stráže, bude účelné soustředit tato vojska do zálohy velitelů svazů nebo svazků a použít je jako **organický vševojskový celek** k plnění speciálních úkolů, jako je ochrana odkrytých boků, dokončení likvidace nepřítele v týlu útočících vlastních vojsk, jako vrtulníkového výsadku, vedení aktivní široké průzkumné činnosti a diverze v týlu nepřítele, boj s nepřátelským průzkumem a výsadky ve vojskovém týlu, obrana některých hlavních objektů v bojových sestavách operačního sledu, příprava k obraně důležitých prostorů na směrech nepřátelských protiúderů, zesílení obrany raketových svazků, transportu jaderných prostředků a operačních míst velení, odsuny a soustřeďování zajatců a jiné další úkoly.

Tyto úkoly bude Pohraniční stráž zpravidla plnit samostatnou činností jednotlivých praporů, v některých případech i v sestavě brigády o různém složení. Pohraniční stráž tak po zakončení pohraničního střetného sražení dostává charakter speciálních motostřeleckých vojsk.

8. LETECTVO

Pronikavá modernizace letectva a zvýšení jeho úderné síly zvyrazňuje mimořádně jeho význam. V počátečním období války však zejména vystupuje do popředí jeho operační úloha. Schopnost úderného letectva v krátkých lhůtách vyřazovat z boje jadernými údery silná nepřátelská uskupení, účinně vést boj s vojsky za pohybu, zejména raketovými prostředky, vést průzkum nepřítele do velkých hloubek, bojovat s letouny všeho druhu na dalekých přístupech a ve stratosférických výškách, zabezpečovat rozsáhlé výsadky a operační manévry vojsk na velkou vzdálenost, ukazuje na všestranné operační i taktické použití letectva, zejména v počátečním období války. Některé jeho organizační zvláštnosti, jako téměř kádrový stav výkonného personálu umožňuje jeho plné nasazení již od prvních minut střetnutí. Proto letectvo spolu s údery raketového vojska je rozhodujícím prvkem pro vytvoření podmínek úspěšného vedení operací. Je jedním z nejúčinnějších prostředků jak velitele fronty, tak i jeho bojová činnost vedená ve prospěch armády a svazků výrazně ovlivňuje celkový charakter jejich boje.

Mezi důležité teoretické i praktické otázky, které letectvo řeší, patří:

- včasné **rozptýlení letectva** a manévry na operační letiště před zahájením bojové činnosti nebo s jejím zahájením;

- výhodné a včasné zaujetí operační sestavy, umožňující plné jeho **nasazení v prvním úderu** a účinné **odrazení** prvního nepřátelského vzdušného úderu;

- včasná pohotovost a účinný **režim letounů nosičů**;

- **hotovostní systém letectva**, a to jak vyděleného do operační podřízenosti PVOS, tak ostatního bojového letectva k okamžitému uskutečnění vzdušných úderů na nepřítele;

- organizace, provedení a účinné velení letectvu při **hromadném vzletu**, jeho radiotechnické i letištní zabezpečení;

- rozvinutí **polních velitelských stanovišť** operačních svazů a svazků letectva při zabezpečení nepřetržitého velení;

- včasný **manévry pozemních sledů** a příprava jednotek pro obnovu letišť;

- včasné soustředění zásob, zejména LPH na nová letiště, příprava raket vzduch-vzduch a rozvinutí technických zařízení pro jejich kompletaci a prověrku v nových prostorech bojové činnosti.

9. VELENÍ

Příprava operací počátečního období války vyžaduje dlouholetou činnost. Zahrnuje řadu opatření, mezi nimiž zaujímá přední místo **organizace operace**.

Ta v sobě zahrnuje přijetí rozhodnutí, splánování operace, organizaci součinnosti, materiální přípravy, přípravu velitelů, štábů a vojsk, organizaci za-

bezpečení bojové činnosti vojsk, velení a spojení, přípravu prostorů bojové činnosti a důslednou kontrolní činnost všech opatření.

Plánování operace kromě dalších podkladů bude vycházet z údajů známých o nepříteli, jeho možnostech a z předpokládaného zámyslu. Je přirozené, že tyto údaje budou podléhat různým změnám, které mohou vnést řadu oprav a doplňků, popřípadě i závažných úprav do přijatých řešení. Proto plány operace a boje, zpracované v přípravném období, jsou jako výchozí podklady, „živé“ materiály, které v dalším budeme stále zpřesňovat a doplňovat. Je proto oprávněný požadavek, aby byly maximálně jednoduché a přehledné, operativně upravovány souběžně na všech stupních a kdykoli realizovatelné. To si vyžádá značné úsilí v činnosti štábů.

Součinnost je nutné zaměřit k hlavním momentům operace, jako je účast vojsk v hromadném úderu, k vyvedení a postupnému zasazení vojsk do boje, k odstranění následků po jaderném úderu, k zabezpečení vyvedení druhých sledů a jejich zasazení do boje, apod. V součinnosti je nutné zvýraznit takové etapy bojové činnosti vojsk, jako jsou výsadky, organizace násilného přechodu vodního toku a odražení protiúderu.

Správná volba **míst velení** a organizace pevného **spojení**, zvláště k raketovým svazkům a útvarům, prvosledovým pohraničním svazkům a k zasazeným prostředkům průzkumu je prvořadým předpokladem úspěšné bojové činnosti.

Otázce správné volby místa velitelských stanovišť a doby jejich rozvinutí musí věnovat štáby mimořádnou pozornost. Přitom zůstává stále platný základní požadavek maximálního utajení míst velení, jejich manévru reálného maskování, zastírání a dezorientace o nich.

Operační učlenění vojsk bude v průběhu operace zpravidla podléhat změnám. Předcházelo-li delší období zostření, může k změnám dojít ještě i před zahájením bojové činnosti. Budou-li do sestavy armád zařazeny **spojenecké svazky**, je nutné, aby úsilí štábů bylo soustředěno na praktickou činnost, spojenou s jejich převzetím do sestavy, včasné úkolování, na zabezpečení pevného velení především včas organizovaným spojením, na všestrannou organizaci zabezpečení bojové činnosti i správné pochopení zásad součinnosti. K větší operativnosti bude správné mít u spojeneckých svazků trvale styčnou skupinu štábu svazu, složenou z důstojníka operačního, spojovacího, 6. oddělení a týlu s vlastními výkonnými spojovacími prostředky (do skupiny se vřazují i důstojníci politické správy). Důležitým momentem je včasné zahájení činnosti této skupiny ve štábu přiděleného svazku. Je výhodné skupinu přepravit vrtulníky, včetně obsluh rádiových stanic. Obdobně ze štábu svazku bude účelné vyslat styčného orgána s vlastními spojovacími prostředky.

10. TERITORIUM

Dosavadní zkušenosti a poznatky z teritoriálních cvičení jsou počáteční. V praxi teritoriálních štábů nebyla doposud možnost v návaznosti při reálné rozehře operační situace s vojsky ověřit na uceleném řetězci velení praktické možnosti teritoriálních štábů v řízení konkrétní činnosti vydělených sil při zabezpečení odpovídající návaznosti na cvičící složky státní správy i stranické

orgány. V tomto smyslu cvičení poskytne solidní platformu pro řešení všech těchto vztahů.

Nově přehodnocená úloha a místo vojenských velitelů a velitelství příslušného stupně (kraje, okresu) dává předpoklady, aby tyto orgány byly nejen „poradními“ představiteli v řídicím teritoriálním aparátu, ale staly se odpovědnými za ucelený obor činnosti. Přitom jejich pozornost je třeba zaměřit na praktické řízení mobilizace při silném jejím narušení hromadným úderem, zabezpečení přesunů vojsk, chod teritoriální radiační hlásné sítě, organizaci obrany a ochrany důležitých objektů, řízení a vedení protizpravodajské, protidiverzní a protivýsadkové bojové činnosti. Štáby příslušných stupňů, včetně štábu okruhu, musí zvládnout pevné řízení podřízených stupňů bez narušení teritoriální součinnosti, osvojit si praktické velení podřízeným útvarům a speciálním jednotkám, jako jsou teritoriální motostřelecké útvary, speciální jednotky radiačního průzkumu včetně vrtulníkových letek, jednotky speciální očisty, pořádkové a obnovovací jednotky, při plnění úkolů v těsné součinnosti s ostatními silami, jako jsou rychlé oddíly lidových milicí, útvary a jednotky CO, služby CO a ostatní síly a prostředky na teritoriu.

Mezi nejrozsáhlejší a nejčastější činnost patří protizpravodajská a protivýsadková činnost. Úspěch těchto operací záleží na včasnosti zasílání zpráv, přijetí rozhodnutí pro zasazení sil, rychlý jejich manévru, centralizované velení v příslušné operaci, dobře organizovaná součinnost, jejímž výsledkem musí být rychlá a rozhodná bojová činnost zasazených vojsk.

Teritoriální štáby musí věnovat mimořádnou pozornost zabezpečení manévru zvláště spojeneckých vojsk na vlastním území teritoria, zejména při složité radiační situaci. Jejich povinností je včas zabezpečit informovanost přesunujících se vojsk a vytvoření podmínek pro jejich rychlý přesun při maximálním zasazení teritoriálních prostředků k jejich zabezpečení (likvidace následků, speciální očista, odsun raněných do zdravotnických etap, materiální doplnění z určených zdrojů apod.).

K přípravě raketového vojska a dělostřelectva

Podplukovník Zdeněk Skopal

Účast raketového vojska a dělostřelectva na podzimních manévrech má prokázat připravenost k plnění bojových úkolů a současně vést k prohloubení návyků velitelů a štábů v řízení bojové činnosti RVD a bojové přípravy raketových, raketo-technických a dělostřeleckých útvarů a jednotek. Výtečným splněním úkolů mohou příslušníci RVD výrazně dokumentovat, že jsou připraveni jako součást pozemních vojsk naší lidové armády spolu s ostatními armádami Varšavské smlouvy bránit zájmy republiky a socialistického tábora. Snahou po dosažení nejlepších výsledků v průběhu manévru nejlépe prokáží, že správně chápou jejich politický smysl a význam.

Pro štáby, svazky a útvary RVD jsou rozpracovány konkrétní učební cíle a úkoly. Jejich realizace bude věcí štábů RVD svazů a svazků a především všech příslušníků cvičících raketových a dělostřeleckých svazků a útvarů. Proto poukáží alespoň stručně na obsah hlavních etap činnosti RVD v průběhu podzimních manévru.

Hlavní pozornost bude věnována těmto otázkám:

1. Postupnému narůstání pohotovosti, až do dosažení úplné bojové pohotovosti RVD se splněním všech opatření s tímto úkolem souvisejících.

2. Vyvedení RVD z prostoru po poplachu do prostorů soustředění v operační sestavě frontu, technická příprava raket až do připravenosti palebných jednotek k vyvedení do prostorů bojového rozmístění. U dělostřeleckých útvarů vyvedení do palebných postavení v prostorech podle určené podřízenosti.

3. Vyvedení raketového vojska z prostorů soustředění do prostorů bojového rozmístění a připravenosti palebných baterií ke splnění úkolů plánovaných pro ně v prvním hromadném úderu.

4. Doplnkovému průzkumu objektů nepřítele určených k ničení v prvním hromadném úderu, přípravě k úderům v souladu se situací.

5. Činnosti RVD při zahájení a v průběhu střetného příhraničního sražení s důrazem na nepřetržitost boje se ZHN nepřítele, na zabezpečení bojové činnosti prvosledových divizí, výsadek a překonávání vodních toků z chodu na široké frontě.

6. Zabezpečení raketového vojska raketami v průběhu operace s důrazem na jejich včasnou technickou přípravu a organizovaný přísun. Zabezpečení vojsk municí všeho druhu.

7. Řízení manévru raketového vojska palbou a pohybem v průběhu operace.

Vyvedení raketového vojska do prostorů soustředění v operační sestavě frontu je první důležitá část přípravy ke splnění úkolů v 1. hromadném úderu. Může být uskutečněno v podmínkách postupného narůstání stupňů bojové pohotovosti nebo v podmínkách nenadálého zahájení války. Štáby raketového vojska a dělostřelectva všech stupňů při přípravě frontové (armádní) operace počáteč-

niho období války musí nezbytně počítat s oběma možnými variantami. Při postupném narůstání stupně bojové pohotovosti (existence kratšího či delšího období zotřeseného nebezpečí) je nutno vyvést raketové vojsko s předstihem do prostorů bojového rozmístění tak, aby bylo schopno v určenou dobu splnit úkoly plánované v prvním hromadném úderu. Značně složitější bude vyvedení raketového vojska v podmínkách nenadálého zahájení války. V takovém případě bude ovlivněno nutností překonávat široké zamožené prostory s vysokou úrovní radiace, rozrušené úseky komunikací a likvidovat škody po nepřátelských úderech. Za takové situace je pravděpodobné, že raketové vojsko bude schopno zahájit údery až v době, kdy vševojskové svazky a útvary již povedou bojovou činnost, protože potřeba technické přípravy raket jiné řešení neumožní. Za takové situace nemůžeme ani hovořit o prvním hromadném úderu, ale o postupných úderech RV tak, jak jednotlivé palebné jednotky budou dosahovat pohotovosti.

Druhou důležitou částí přípravy raketového vojska ke splnění úkolů v 1. HÚ je technická příprava raket, kterou raketové svazky a útvary budou uskutečňovat zpravidla v prostorech soustředění. Prověrka nosičů a jejich spojení s bojovými hlavicemi jsou úkoly, které vyžadují přesně vymezený čas, který nelze žádnými opatřeními zkracovat pod normu stanovenou předpisy a technickými normami. Při postupném narůstání bojové pohotovosti budou zpravidla tyto úkoly splněny předem a neovlivní tedy v zákonném smyslu přípravu RV ke splnění úkolů v prvním hromadném úderu. V podmínkách nenadálého napadení však technická příprava raket značně ovlivní celý proces přípravy RV k zahájení úderů a v podstatě údery bude možno uskutečňovat postupně podle toho, jak budou palebné jednotky dosahovat pohotovosti.

První hromadný úder prostředky frontu je hlavní a nejdůležitější část frontové operace počátečního období války. Má zpravidla za cíl

- zničit prostředky jaderného napadení nepřítele,
- zničit nejdůležitější uskupení vojsk prvního operačního sledu s důrazem na tankové svazky a útvary,
- zničit prostředky PVO nepřítele a vytvořit podmínky k činnosti frontového letectva,
- zničit nejdůležitější prvky velení a tím narušit činnost celého systému velení,
- narušit činnost týlových orgánů, útvarů a zařízení a ztížit tak systém zásobování vojsk nepřítele.

První hromadný úder frontu je nutno chápat jako časově a prostorově omezenou akci, které se musí zúčastnit maximální počet sil a prostředků jaderného napadení frontu. Výsledný efekt takového úderu bude tím vyšší, čím kratší bude doba jeho provedení a čím větší počet sil a prostředků frontu se jej zúčastní. Snaha k takové organizaci prvního hromadného úderu po jeho uskutečnění musí vést k úspěšnému příhraničnímu střetnému sražení armádami prvního operačního sledu a k jejich rychlému pronikání do hloubky operační sestavy nepřítele. Raketovému vojsku se zpravidla přidělují cíle stacionární, letectvu pohyblivé. Ne vždy však bude možno tuto zásadu dodržet zejména proto, že většina objektů nepřítele, určených ke zničení v 1. HÚ, bude k době zahájení války v pohybu.

Na splnění cíle a úkolů prvního hromadného úderu frontu se značnou měrou podílí raketové vojsko, a to především operačně taktickými raketami. Zkušenosti z celé řady cvičení potvrzují, že rozhodující pro včasnou a přesnou činnost raketového vojska v 1. HÚ je znalost nepřítele především v tom směru, který je pro RV nejdůležitější, tj. znalost souřadnic objektů určených k ničení. Časové normy k přípravě odpalovacích zařízení k úderu jsou dostatečně známy a nelze je již více žádnými způsoby zkracovat. Včasnost uskutečnění úderů je tedy nutné zabezpečit rychlým dodáním souřadnic cíle (objektu) a zkrácením času k přípravě a předání povelu až k vykonavateli. Ke splnění takových požadavků musí štáby raketového vojska a dělostřelectva zabezpečit úzkou součinnost se vševojskovými odděleními průzkumu a dosáhnout, aby štáby RVD armád (divizí) bez zdržování připravily a v krátké době vydaly vykonavateli příslušný povel a zkontrolovaly jej.

Při řešení otázek činnosti RVD k zabezpečení přechodu vodního toku je nutné si uvědomit, že ničení sil a prostředků nepřítele, které by mohly bránit vlastním vojskům v překonání vodního toku, zahajujeme zpravidla dlouho před přechodem, a to jak údery letectva, tak raketového vojska. Palebné působení na přicházející zálohy nepřítele postupně narůstá a jeho výsledkem by měl být takový stupeň zničení protivníka v pásmu přechodu vodního toku, který by mu nedovolil cílevědomě, organizovaně a s plnou silou zasáhnout proti vlastním útvarům a jednotkám. S postupným příchodem vlastních vojsk k vodní překážce zahajují údery taktické prostředky jaderného napadení a podle dostřelu i dělostřelectvo. Rozhodující význam pro využití taktické palebné síly má smělý manévry, rychlost rozvinutí do bojových sestav a organizace přímé střelby ke zničení odporů na protilehlém břehu, což je zvláště důležité zejména k tomu časovému období, kdy první sledy vlastních útvarů a jednotek zahájily přepravu přes vodní tok a mohou být vystaveny maximální síle palby prostředků nepřítele. Ke splnění úkolů přechodu vodního toku vlastními vojsky bude rozhodující, dokážeme-li včas a přesně zničit (nebo izolovat) prostředky jaderného napadení nepřítele.

Několik slov k manévru RVD v průběhu frontové operace. Štáby RVD při plánování bojového použití RVD mají vycházet ze zásady, aby manévry zejména RV byl přísně podřízen zámyslu velitele k použití jaderných zbraní. Raketové vojsko bude v průběhu operace manévrovat zpravidla po oddílech (bateriích) tak, aby většina palebných jednotek byla schopna v jakoukoli dobu zahájit údery. Nelze však vyloučit manévry celé brigády (oddílu) současně, vyžaduje-li si to situace, nebo jsou-li všechny jednotky bez raket a nemohou být v krátké době doplněny a jsou-li v blízkosti hranice maximálního dostřelu.

Cílem článku nebyl teoretický rozbor jednotlivých zásad bojového použití RVD. Chtěl jsem zdůraznit jen některé otázky a myšlenky, na jejichž správné teoretické pochopení je nutné zaměřit úsilí všech příslušníků štábů RVD jako součást přípravy na podzimní manévry.

Po celou dobu manévrů budou u RVD sledovány časové normy a způsoby činnosti tak, aby výsledků mohlo být využito nejen ke kvalitnímu rozboru, ale především k teoretické práci, která má ověřit správnost zásad bojového použití RVD ve frontové operaci počátečního období války. Proto je nutné, aby cvičící štáby a jednotky přesně plnily úkoly v souladu s plánem provedení cvičení.

ODRAŽENÍ vzdušného a kosmického napadení v přihraničním pásmu

Plukovník Pravoslav Kalický, plukovník Ladislav Hálek

Odražení vzdušného a kosmického napadení nepřítel je vedle prvního hromadného úderu další rozhodující strategické opatření, jehož efektivnost může významným způsobem ovlivnit začátek strategické operace na válčišti, zejména však zahájení a vedení útočných operací frontů, umístěných v prvním sledu v přihraničním pásmu.

Význam tohoto opatření vyplývá ze skutečnosti, že ani včasný první hromadný úder nemůže nepříteli plně znemožnit odpálení části raket a zasazení letectva, které je v pohotovosti ve vzduchu.

Tato skutečnost vede k nutnosti ničit letectvo a rakety nepřítel ve vzduchu a kosmickém prostoru na přístupech k objektům napadení. Vzhledem k charakteru a možnostem úderných jaderných prostředků nepřítel, nebude mít odražení vzdušného a kosmického napadení jednorázový charakter, ale bude pozůstat z trvalé bojové činnosti vojsk PVO.

Cílem bojové činnosti vojsk PVO při odražení vzdušného a kosmického napadení bude zmařit hromadné použití jaderných prostředků nepřítel proti bráněným objektům a vojskům.

Hlavní tíha PVO objektů a vojsk spočívá na vojscích PVOS, která tento úkol plní v těsné součinnosti s vojsky PVO pozemních vojsk a PVO pozemních vojsk a frontovým stíhacím letectvem.

Rozhodujícím kritériem účinnosti PVO objektů a vojsk bude schopnost efektivně odrazit první hromadný úder nepřítel.

MOŽNOSTI NEPŘÍTELE K USKUTEČNĚNÍ PRVNÍHO HROMADNÉHO ÚDERU

Podle oficiálních názorů i jiných vyhodnocených poznatků považuje nepřítel za hlavní obsah počátečního období války globální jaderný útok. Jaderný útok na

válčišti je neoddelitelnou součástí globálního jaderného útoku.

Cílem globálního jaderného útoku je získat strategickou iniciativu cestou vybojování jaderné nadvlády a nadvlády ve vzduchu. Na splnění úkolů a dosažení cíle v globálním jaderném útoku, jakož i v jaderném útoku na válčišti, bude mít rozhodující vliv efektivnost prvního hromadného úderu.

Vzhledem k jadernému potenciálu nepřítel a našim obranným možnostem bude tato v podstatě záviset na nenadálém a soustředěném použití jaderných prostředků, zvláště strategických.

V posledním období došlo ve struktuře jaderného potenciálu nepřítel k podstatným změnám, které jsou charakteristické přechodem na strategické rakety s krátkou dobou k odpálení (rakety Minuteman a Polaris). Byl zvýšen počet nových typů raket na úkor letectva. Z celkového počtu jaderných prostředků, z hlediska nosičů, má nepřítel okolo 40 % raket a do 60 % letounů-nosičů. U strategických prostředků je tento poměr ještě výraznější — 56 % raket a 46 % letounů-nosičů.

Ze struktury jaderného potenciálu můžeme vyvodit, že nepřítel i nadále předpokládá kombinované použití raket a letectva v prvním hromadném útoku a v globálním útoku.

První hromadný úder může nepřítel uskutečnit podle dvou krajních variant a způsobem, který bude charakteristický přechodem mezi těmito variantami.

První varianta — nenadálé napadení pohotovostními silami a prostředky.

Možnost a pravděpodobnost této varianty je motivována skutečností, že nepřítel udržuje značné síly jaderného napadení v nepřetržité bojové pohotovosti.

Ve strategických prostředcích udržuje v pohotovosti k odpálení do 30 vteřin až 1 minuty do 70 % raket Minuteman. Okolo

50 % atomových ponorek s raketami Polaris setrvává s cyklickým střídáním v prostorech blízkých pro odpálení raket. Obdobně je tomu u letadlových lodí s letouny-nosiči jaderných zbraní. Do 50 % strategického letectva je udržováno v 15' pohotovosti ke vzletu, nebo ve vzduchu na přiletových tratích letu.

Pokud jde o jaderné prostředky operace taktického určení je situace obdobná, i když procento sil a prostředků, udržovaných v nepřetržité pohotovosti, je nižší (okolo 10—15 %).

Porovnáme-li procento jaderných prostředků, udržovaných ve stálé bojové pohotovosti, s celkovými jejich počty, především však u rozhodujících strategických jaderných prostředků — vidíme, že jde o značné síly, jejichž použití umožňuje nejenom nenadálý první hromadný úder, ale i hromadné a soustředěné zasazení jaderných prostředků. Tím prvním hromadným úderem podle první varianty splňuje obě základní podmínky efektivního použití jaderných prostředků.

Výhody mohou vzniknout v tom smyslu, že zahájení války podle této varianty je pro nepřítele nevýhodné, protože zasazení jeho pohotovostních sil a prostředků vyvolá v zápětí odvetnou činnost druhé strany, což by mohlo nepříteli znemožnit bojovou činnost hlavně pozemních vojsk na Evropském válečném území. Taková výhoda je sice na místě, můžeme ji však vztahovat ke každé možné další variantě. Považuje-li nepřítel za hlavní obsah počátečního období války jaderný útok, musíme brát v úvahu i to, že bude usilovat o efektivní první hromadný úder.

První varianta umožňuje nepříteli zahájit válku nenadálým způsobem a přitom zasadit většinu svých jaderných prostředků. Důsledky, které by taková činnost mohla mít na bojové možnosti ostatních druhů ozbrojených sil, především pozemních vojsk na kontinentálním válečném území, nelze zanedbat, protože nepřítel bude mít zájem na plném využití účinků jaderných úderů.

K odražení prvního hromadného úderu z hlediska bojové činnosti vojsk PVO by však byla první varianta zahájení války nejobtížnější. Proto také v organizaci PVO, v přípravě bojové pohotovosti vojsk PVO se musí požadavky vyplývající z této varianty plně promítnout.

Druhá varianta — první hromadný úder po předchozím zaujetí plné bojové pohotovosti.

Tato varianta předpokládá určité časo-

vé období, potřebné k uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti. Její realita je dána potřebou skloubit a koordinovat bojové akce různých druhů ozbrojených sil především na kontinentálním válečném území za účelem využití účinků jaderných úderů k rozvinutí útočných operací pozemních vojsk. Dislokace a stupeň bojové pohotovosti hlavních druhů ozbrojených sil nepřítele, jakož i trvalá pohotovost rozhodujících jaderných prostředků v podstatě umožňují organizovat první hromadný úder podle této varianty v relativně krátkém časovém období. Přesto však některá opatření, zejména vyvedení pozemních vojsk z míst stálé dislokace, bude mocí nepřítel těžko utajit, což umožňuje druhé straně uskutečnit potřebná opatření.

K odražení prvního hromadného úderu, z hlediska bojové činnosti vojsk PVO při druhé variantě, bude nutné včas uvést vojska PVO do stavu plné bojové pohotovosti a hlavní prostředky PVO do nejvyššího stupně pohotovosti.

TECHNICKÉ PŘEDVEDENÍ PRVNÍHO HROMADNÉHO ÚDERU

Bude mít v obou variantách některé společné znaky a v některých charakteristikách se budou od sebe lišit.

Ke společným znakům bude patřit:

— úder strategickými prostředky (raketami) na nejdůležitější průmyslová a administrativní centra;

— předcházející úder raketami, před bojovou činností letectva a umlčováním PVO před hromadnou činností letectva;

— doplňkový průzkum pohyblivých objektů, na které plánujeme jaderné údery;

— většina taktického letectva bude působit na malých výškách.

Rozdílnými znaky v technickém provedení prvního hromadného úderu podle jednotlivých variant budou:

V první variantě

— vzlet pohotovostních sil taktického letectva po odpálení raket a předpokládaný úder prvního sledu jadernými prostředky na místa stálé dislokace vojsk a umlčení PVO v rozpětí 25—45' po vzletu;

— úder druhým sledem taktického letectva za 1,5—2 hod. po úderu prvního sledu s časovým působením do 3—4 hodin.

Ve druhé variantě

— poměrně silný první sled s úkolem umlčet a prolomit PVO a zničit rakety

operačně taktického určení a letouny-nosiče jaderných zbraní na letišťích;

— rozhodující počet letounů-nosičů jaderných zbraní bude ve druhém sledu s úkolem uskutečnit jaderné úderý proti vojskům na přesunech a v prostorech mimo místa stálé dislokace;

— časové intervaly mezi sledy budou kratší 20–30', trvání prvního hromadného úderu z hlediska použití operačně taktických prostředků bude rovněž kratší, okolo 1,5–2 hodiny.

Z možností nepřítele k prvnímu hromadnému úderu je možno přijmout tento závěr:

— první hromadný úder nepřítele z hlediska cíle a úkolů můžeme považovat za rozhodující obsah globálního jaderného útoku a jaderného útoku na válčišti;

— objektem úderu budou důležité průmyslová a administrativní centra, komunikační uzly a vojska včetně prostředků PVO;

— hlavními prostředky ničení uvedených objektů budou jaderné prostředky především operačně taktického určení (taktické letectvo a rakety operačně taktického určení). Jaderné úderý bude doplňovat bojová činnost taktického letectva klasickými prostředky především při umlčování PVO. Některé zvláště důležité stacionární objekty mohou být napadeny i strategickými jadernými prostředky (raketami POLARIS).

ORGANIZACE PVO V PŘIHRANIČNÍM PÁSMU

Organizace PVO v příhraničním pásmu bude ovlivněna nejen možnostmi nepřítele, ale zvláště charakteristickými rysy, které sebou přináší těsné sousedství s nepřítelem. K nim patří především skutečnost, že systém průzkumu vzdušného nepřítele je téměř plně odkázán jen na zprávy, které získá svými prostředky. Přitom tyto prostředky mají omezené možnosti a nemohou dát natolik včasné zprávy, jak by bylo žádoucí jednak ke včasnému zjištění příprav vzdušného nepřítele k napadení a zahájení činnosti, jednak k vlastnímu boji s ním a ničení na dostatečně dalekých přístupech ke státní hranici. Velké rozměry dosavadních výkonnějších komplexů ztěžují potom možnost umístit je do blízkosti hranic vzhledem k zranitelnosti a možnosti vyřazení. Jiné zdroje průzkumu, i když jsou důležité a nutné, neposkytují dostatečné podklady k ničení vzdušného kosmického nepřítele. Doby letu vzdušného

nepřítele do zóny možného zjištění vlastními průzkumnými prostředky a ke státní hranici jsou krátké pro poměrnou blízkost nepřátelských základů a omezené možnosti RTV. Uskupení sil a prostředků PVO, systému velení i navedení v příhraničním pásmu je v dosahu účinnosti zbraní nepřítele i menších dosahů; velení i bojovou činnost může nepřítele narušovat i prostředky z pozemních stanovišť.

Závažným charakteristickým rysem je skutečnost, že v příhraničním pásmu budou nejen prostory a objekty důležité pro život a činnost státu za války, ale budou se tam rozvíjet pozemní vojska, frontové letectvo a tylové zařízení, které vytvářejí řadu dalších důležitých objektů pro síly a prostředky PVO; na jednom prostoru budou uskupeny prostředky PVO různých druhů ozbrojených sil. Tímto pásmem se budou přesunovat další sledy a zálohy, území budou přelétávat vzdušné prostředky a to vše bude vytvářet silnou pozemní i vzdušnou situaci a klást velké nároky na organizaci velení a součinnosti.

Příhraniční pásmo, zejména je-li v hranicích malého státu (i když ekonomicky rozvinutého), omezuje možnosti vést boj se vzdušnými kosmickými prostředky napadení nepřítele, které mají velké rychlosti. Na poměrně malém území a v blízkosti nepřítele je těžké vytvořit současnými prostředky spolehlivý systém včasného zjištění a uvědomování a ničit nepřítele na velkých vzdálenostech od svých hranic. Kromě toho budou přes toto pásmo přelétávat i prostředky vzdušného napadení, jejichž cílem je ničit objekty v hloubce státního území nebo koalice států. V příhraničním pásmu nabývá na důležitosti činnost civilní obrany, v jejíž úkolech je spolehlivá ochrana obyvatelstva, zabezpečení práce v průmyslových podnicích, dopravy a spojů v době vzdušného napadení nepřítelem, likvidace následků napadení, zabezpečení řízení země v době války a boj s různými diverzními a jinými skupinami, vysazenými nepřítelem do týlu státu. V systému civilní obrany k plnění těchto úkolů má zvláštní význam včasné uvědomění o nebezpečí napadení ze vzduchu. Největší možnost zjistit vzdušného nepřítele mají vojska PVOS a proto především ona musí uskutečňovat součinnost s civilní obranou. Mimo uvedených všeobecných charakteristických rysů jsou i zde speciální rysy konkrétního příhraničního pásma, jako např. u nás pohraniční hory, omezující ještě možnosti našich RTV,

usnadňující průzkum na našem území a nad ním a umožňující mu skrytý přilet do těsné blízkosti našich hranic i působení na malých výškách.

Všechny uvedené okolnosti kladou zvýšené požadavky na organizaci protivzdušné obrany v přihraničním pásmu v počátečním období války i organizaci velení a součinnosti a ovlivňují požadavky na bojovou pohotovost vojsk PVO v tomto pásmu.

Protivzdušnou obranu organizujeme v rámci státu podle jednotného zámyslu a plánu, vycházejícího z možného charakteru napadení vzdušným nepřítelem, z důležitosti prostorů a objektů na území státu včetně uskupení vojsk, z účinného využití bojových možností sil a prostředků PVO všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk a ze spolehlivosti obrany zvláště při odražení prvních nenadálých úderů nepřítele a rovněž z možností, které jsou dány, stavu a úrovně výzbroje, která je k dispozici. Organizujeme ji zavis tak, aby prvním raketovým jaderným úderem nebylo rozvráceno velení a byl splněn požadavek zachovat po odražení prvního úderu vzdušných kosmických prostředků nepřítele schopnost sil a prostředků PVO odrazet další nálety vzdušného nepřítele a ničit ho na dalekých přístupech k hraničním státu nebo bráněným objektům. Při tom je nutné vědět, že letouny-nosiče raket „vzduch—země“ odpalují rakety i několik set kilometrů od objektů, které mají zničit.

V přihraničním pásmu budou působit síly a prostředky různého organizačního začlenění, především síly a prostředky vojsk PVOS, PVO pozemních vojsk, frontové stíhací letectvo. K dosažení největšího úspěchu v boji se vzdušným nepřítelem na přístupech k bráněným prostorům a objektům a během celého jejich letu, je nutné hluboce učenit tyto síly a prostředky v souladu s jejich bojovými možnostmi. Obranu organizujeme jako prostorovou (zonální, zonálně objektovou), která představuje uskupení sil a prostředků PVO vytvořené na přístupech k prostorům na území státu, kde je rozloženo více důležitých objektů nebo objektová, která brání jen určitý objekt a přístupy k němu. Prostorová obrana může vzniknout také spojením uskupení bránících jednotlivé objekty rozmístěné blízko sebe.

V prvním sledu na nejdůležitějších směrech je nejlépe mít síly a prostředky k zničení vzdušného nepřítele na dalekých

přístupech (útvary s vhodnými typy přepadových stíhačů s raketami vzduch—vzduch a PL raket), ve druhém sledu stíhací letectvo a PL rakety středního a malého dosahu i PL rakety proti nízké letícím cílům s úkolem ničit nepřítele, který pronikl prvním sledem, na přístupech k bráněným prostorům a objektům nebo pronikl bezprostředně k nim. Podle hloubky území a rozmístění objektů může být vytvořen i další sled k bezprostřední obraně takových objektů v hloubce. Při členění jednotlivých sil a prostředků do sledů je také třeba vidět jejich další určení a úkoly. Např. v rámci operací pozemních vojsk. Proto v přihraničním prostoru nebude zcela platit uvedené obecné schéma. Boj s prostředky PVO pozemních vojsk a stíhací letectvo, i když se musí plně zúčastnit odražení vzdušného kosmického nepřítele v prvním hromadném úderu, se uskupují v prvním sledu i v hloubce státního území tak, aby se silami a prostředky PVOS tvořily jeden celek, aby však na druhé straně se zahájením operací pozemními vojsky mohly plnit své další úkoly (**viz schéma v příloze**). Takové hluboké uskupení může spolehlivě zabezpečit zničení vzdušných kosmických prostředků nepřítele na celé trati letu počínaje ze vzdálenosti maximálního dosahu prostředků PVO do jejich úplného zničení a umožňuje obranu pozemních vojsk v souladu s jejich dalšími úkoly.

Při organizaci PVO v přihraničním pásmu vystupuje z těchto důvodů do popředí nutnost pečlivě organizovat velení. Složitost boje v soudobých podmínkách si vynucuje splnit především tyto požadavky:

- systém velení silám a prostředkům PVO v podmínkách státu v přihraničním pásmu musí zapadat do systému velení v rámci celé koalice;

- na jednom území může řídit bojovou činnost jen jeden velitel bez ohledu na organizační příslušnost sil a prostředků, nacházejících se na tomto území;

- při odražení 1. hromadného úderu musí velení zajistit spolehlivé zničení vzdušného kosmického nepřítele především k obraně objektů na vlastním území, aniž by však narušilo možnosti plnění dalších úkolů;

- po odražení prvního hromadného úderu se přenáší úsilí na zajištění činnosti pozemních vojsk, k čemuž musí přispět i systém PVOS při zachování spolehlivé obrany důležitých prostorů a objektů na státním území;

— systém velení musí odpovídat soudobým požadavkům, kladoucím velký důraz na čas;

— mezi jednotlivými účastníky v PVO musí být nejtěsnější součinnost.

Úloha pohraničního svazku PVOS jako 1. sledu PVO koalice přesahuje hranice obrany prostorů a objektů rozmístěných v jeho prostoru. Je nutné počítat s možností zásahů velitele PVO koalice v zájmu koordinace úsilí v rámci příslušných plánů při vedení PVO vcelku a organizovat těsnou součinnost s PVO sousedních států koalice.

Při odražení prvních úderů vzdušného kosmického nepřítele leží tíha boje a tedy i úsilí velení na obraně prostorů, objektů a vojsk rozmístěných na vlastním území. Na něm je nejlépe propracován a sladěný systém velení vojsk PVOS a je proto nejúčelnější, aby takovým orgánem bylo VS svazu PVOS v daném přihraničním prostoru. Požadavek centralizovaného velení v měřítku země (i koalice) je také dán prostorovým rozmachem bojové činnosti sil a prostředků PVO, růstem jejich dosahu působnosti a existencí radioelektronických prostředků velení. Při tomto centralizovaném velení však jde jen o operační podřízenost sil a prostředků, to je velení při vlastním odražení a ničení vzdušného nepřítele.

Systém velení musí zabezpečovat v každé situaci rychle zpracovat údaje o vzdušném nepříteli, správně vyhodnotit vzdušnou situaci a vypracovat nejúčelnější varianty použití sil a prostředků při odražení náletů. Tento požadavek může být v soudobých podmínkách splněn jen tehdy, bude-li se systém velení opírat o široké použití automatizovaných systémů.

Úloha PVO v přihraničním pásmu ukazuje, že úkoly PVO budou plnit síly a prostředky PVOS v těsné součinnosti se silami a prostředky PVO jiných druhů ozbrojených sil a sousedů. Proto organizujeme mezi nimi nejtěsnější součinnost a procvičujeme ji. V plánech součinnosti předvídáme složení součinnostních sil a prostředků a jejich rozmístění, jejich úkoly a činnost, vzájemnou výměnu údajů o nepříteli a vzájemné uvědomování, rozdělení letišť stíhacímu letectvu, ujednotíme rozmístění velitelských a naváděcích stanic, určujeme předání a převzetí vzdušných cílů mezi RTV, způsob předání velení stíhačům působícím na plný dolet, jejich zabezpečení při přistání na letiště součinnostního partnera a jejich další vzlety; organizujeme velení tak, abychom

vyloučili zbytečně mezistupně, ujednotili opatření operačního maskování a vyloučili vzájemné rušení spojovacích a radiolokačních prostředků.

K úspěšnému odražení nenadálého napadení vzdušného kosmického nepřítele, zvláště pro první hromadný úder v přihraničním prostoru, je důležité rychle uvést všechny síly a prostředky PVO do bojové pohotovosti. K tomu je nutné zabezpečit všemi druhy průzkumu včasnou informaci o začátku úderu nebo bezprostředních přípravách k němu.

Systém PVO i v podmínkách přihraničního prostoru má důležitou úlohu. V soudobých podmínkách se nebudeme moci spokojit jen s pouhými údaji o vzdušné situaci, bude nutné znát i situaci v kosmickém prostoru, což usnadňuje i to, že je součástí PVO koalice. Tato okolnost je důležitá pro obranyschopnost země vcelku a významem překračuje i rámec vlastní PVO.

K odražení prvních sledů vzdušného nepřítele a rychlému uvedení do plné bojové pohotovosti systému PVO organizujeme i pohotovostní systém PVO, jehož základem sice tvoří síly a prostředky PVOS, musí se však na něm podílet i síly a prostředky PVO pozemních vojsk a frontového letectva.

VEDENÍ PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Bojová činnost vojsk PVO v počátečním období války bude od samotného začátku velmi úporná a složitá a vojska PVO budou vlastně první, která vstoupí do boje s nepřitelem. Vojska PVOS budou v součinnosti se silami a prostředky PVO ostatních druhů ozbrojených sil řešit odpovědné úkoly v souvislosti s řešením celkového úkolu ozbrojených sil — zničit jaderné zbraně nepřítele. Nepřítel bude používat různorodé prostředky vzdušného kosmického napadení z různých směrů a výšek se snahou dosáhnout co největšího překvapení.

Při odražení nenadálého napadení vzdušného nepřítele vstupuje do popředí význam hotovostních prostředků PVO, které budou nejen odrážet první síly vzdušného napadení nepřítele, ale budou mít i úkol umožnit nejrychlejší uvedení do plné bojové pohotovosti hlavních sil a prostředků PVOS, PVO pozemních vojsk a frontového stíhacího letectva a zabezpečit začátek jejich bojové činnosti. Hotovostní síly a prostředky i další sledy je nutné

zasadit do boje s prostředky vzdušného kosmického napadení nepřítele tak, aby-
chom nepřítele ničili již na dalekých pří-
stupech k bráněným objektům a prostorům
a také po celé trati letu.

Bojová činnost vojsk PVO bude mít své
charakteristické rysy. Bude to především
rozhodnost cílů v boji se vzdušným kos-
mickým nepřítelem vyvolaná tím, že mož-
nost použití jaderných zbraní vyžaduje
znenáhla úderu na životně důležité pro-
story a objekty státu nejen celými sku-
pinami, ale i jednotlivými letouny. Proto
musí být při bojové činnosti zásadou zničit
každého vzdušného nepřítele, který by se
pokoušel proniknout k bráněnému prostro-
ru nebo objektu.

Dalším charakteristickým rysem je vel-
ký prostorový rozmach bojové činnosti,
způsobený možností nepřítele použít růz-
norodé prostředky, působit z různých smě-
rů a také takticko-technickými parametry
soudobé techniky. Proto v zásadách bojové
činnosti musí být nejen těsná součinnost
všech sil a prostředků na území vlastního
státu, ale bojová činnost musí být vedena
společným úsilím a v těsné součinnosti
s PVO sousedních spojeneckých zemí
v rámci jednotného systému PVO celé
koalice.

Rychlý průběh vzdušných bojů a rychlé
a náhlé změny situace jsou dalším cha-
rakteristickým rysem, který klade vysoké
požadavky na vedení i činnost vojsk a
zdokonalování bojových prostředků stále
nabývá na ostroiti. Je dán velkými rych-
lostmi a možnostmi manévru jak prostřed-
ků vzdušného kosmického napadení, tak
i prostředků boje s nimi.

Pro bojovou činnost vojsk PVO je také
charakteristické, že úspěchu je možno do-
sáhnout jen společným úsilím všech sil
a prostředků PVO, ať už organizačně patří
do sestavy svazu PVOS nebo jiných druhů
ozbrojených sil. Součinnost, spočívající na
dříve zpracovaných plánech, musíme bě-
hem bojové činnosti stále upřesňovat. Při
upřesňování otázek součinnosti, ať jde
o sladění činnosti PLRV, stíhacího letectva
a RTV uvnitř svazu PVOS, se sousedy nebo
s prostředky PVO svazů pozemních vojsk
a frontového letectva, musí štáby brát
v úvahu zvláštnosti a charakter činnosti
nepřítele i nutnost efektivního použití sil
a prostředků PVO.

Dalším rysem je hromadění sil a pro-
středků na rozhodujícím vzdušném směru
a jejich hluboké uclnění do sledů. To
umožní vytvořit převahu nad nepřítelem
a je jednou z podmínek, jak zabránit úde-

rům ze vzduchu na bráněné objekty. Pře-
vahu v silách a prostředcích dosahujeme
odpovídajícím uskupením vojsk PVO, ma-
něvrem stíhacího letectva, PLRV a RTV
během bojové činnosti. Hluboké uskupení
umožňuje manévry k narůstání úsilí obra-
ny na nejdůležitějším směru a působit na
nepřítele od přístupů k bráněným prostro-
rům nebo objektům i po celou dobu jeho
letu nad bráněným územím. K narůstání
úsilí mohou sloužit i příslušné zálohy pro-
středků PVO.

Jeden z důležitých charakteristických
rysů je i dlouhodobá bojová činnost (pře-
važně v noci) a v podmínkách, kdy nepří-
tel použije prostředky hromadného ničení
a radiotechnického rušení.

Úspěšné plnění úkolů při bojové čin-
nosti umožňuje nepřetržitý průzkum
vzdušného nepřítele, rychlé předání zjiš-
těných údajů vojskům, včasné uvedení
vojsk do plně bojové pohotovosti, rychlý
manévry silami a prostředky PVO k sou-
středění úsilí na rozhodujícím směru a na
přístupech k nejdůležitějším objektům, ja-
kož i k přenesení úsilí na jiný směr a
narůstání síly úderem na nepřítele během
bojové činnosti, dále likvidace následků
jaderných úderů nepřítele na vojska PVO
a rychlá obnova jejich bojové pohotovosti.

Se zahájením bojové činnosti zaměřuje
se průzkum na upřesnění údajů o situaci
[známých již z míru], na včasné zjištění
vzdušných cílů, zdrojů a charakteru ru-
šení. První vstupují do boje s nepřítelem
hotovostní síly a prostředky PVO a za-
bezpečují uvedení do pohotovosti ostatních
sil a prostředků. Při nenadálém napadení
nebude zpravidla čas ke změnám v se-
stavě vojsk PVO, které budou od začátku
plně zaměstnány bojem, nemohou opustit
svá stanoviště ani pod vlivem jaderných
úderů nepřítele. Manévry v takovém přípa-
dě může od začátku uskutečňovat jen
stíhací letectvo a část RTV. Ostatní musí
k němu využít času před zahájením bojové
činnosti nebo po prvním hromadném úde-
ru, resp. v přestávkách v bojové činnosti
nepřítele. V žádném případě nesmí být
oslabeno úsilí v ničení nepřítele při
prvním hromadném úderu.

Při bojové činnosti vojsk PVOS je nej-
složitější případ, kdy nepřítel bude půso-
bit z různých směrů na široké frontě. Zde
je nutné okamžitě zasadit především ho-
tovostní prostředky, popř. vytvářet s na-
růstáním hotovosti rozdělení sil na nej-
více ohrožené směry a zasadit do boje
zálohy. Při činnosti nepřítele na úzkém
pásmu s následujícím rozchodem letounů

do hloubky je nutné soustředit úsilí k ničení vzdušného nepřítele na vzdálených přístupech a zničení silami bránícími bezprostředně prostory a objekty v hloubce.

PLRV podle dosahu své účinnosti buď ničí vzdušného nepřítele na přístupech k prostorům nebo objektům, přehrazuje důležité směry nebo brání bezprostředně objekty v součinnosti se stíhacím letectvem. Součinnost mezi nimi v zóně ničení PLRV se uskutečňuje rozdělením úsilí podle výšek a cílů. Základní zárukou úspěšné součinnosti je spolehlivý systém rozpoznávání s vysokou rozlišovací schopností a velení ze společných velitelských stanovišť. Velení PLRV bránícímu určitý prostor je zpravidla centralizované. Decentralizace velení je zde účelná tehdy, bude-li složitá vzdušná situace a nepřítel bude působit malými skupinami nebo jednotlivými letouny.

Při působení nepřítele malými skupinami nebo jednotlivými letouny je účelné ničit ho dvojicemi letounů, roji nanejvýš letkami. Je to neekonomičtější i když za určité situace nelze vyloučit použití větších sil.

Tiha boje se vzdušným nepřítelem v noci nebo za složitých povětrnostních podmínek spočívá na PLRV a přepadových stíhačích. Proto využití přepadových stíhačů musí být uvážené a organizované v souladu s možnostmi využití frontových stíhačů. Součinnost mezi přepadovými a frontovými stíhači spočívá hlavně v rozdělení doby, prostorů a výšek bojové činnosti.

Vzdušného nepřítele, působícího na malých výškách, ničí PLRV v součinnosti se stíhacím letectvem podle zón jejich činnosti. Použití stíhacího letectva má zde své zvláštnosti, vyvolané omezeným dosahem radiolokátorů při zjišťování nízkole-

ticích cílů, hluchými prostory v radiolokačním poli, které nedovolují souvisle vést letouny nepřítele a vlastní stíhače, omezeným dosahem rádiového spojení VS se stíhači, omezenou dobou letu stíhačů na těchto výškách a složitostí manévru i zteče.

Při bojové činnosti v příhraničním pásmu je důležité soustředit úsilí všech sil a prostředků PVO na odražení prvního hromadného úderu, poněvadž současně s obranou důležitých prostorů a objektů na území řešíme i obranu uskupení vojsk v počátečním období ve výchozím postavení pozemních vojsk a při zahájení operací. Vojska PVOS v příhraničním pásmu se tedy podílejí na plnění úkolů pozemních vojsk a musí se na něm podílet i po skončení prvního hromadného úderu. Svaz PVOS v příhraničním pásmu by měl dostat hranice odpovědnosti, vymezující mu prostor, kde bude bránit vojska ve výchozím postavení i během operace a to i na značnou hloubku včetně území obsazeného pozemními vojsky.

K tomu je možno počítat s předáním do operační podřízenosti pozemních vojsk částí PVOS hlavně stíhacího letectva a RTV. K vyčlenění těchto sil však může nejdříve dojít až po odražení prvního úderu vzdušného nepřítele.

Silám a prostředkům PVO pozemních vojsk odchodem z prostoru odpovědnosti svazu PVOS velí náčelník PVO svazu pozemních vojsk z VS, včetně vyčleněných sil PVOS. Přitom je nutná nejtěsnější součinnost (nejlépe s využitím operačních skupin). Je účelné, aby štáb svazu PVOS v příhraničním prostoru vyslal na VS náčelníka PVO svazu pozemních vojsk operační skupinu, vedenou zodpovědným funkcionářem, nejlépe jedním ze zástupců velitele svazu nebo svazku PVOS.

Možnosti letecké armády v 1. hromadném úderu

Podplukovník Jan Rolek

Vyvrcholením operační, taktické, bojové i politické přípravy výcvikového roku bude podzimní cvičení VLTAVA. Složitost učebních úkolů cvičení bude klást na cvičící štáby a vojska mimořádně vysoké požadavky, zejména v organizaci a řízení bojové činnosti v prvních fázích počátečního období války.

Z hlediska frontového letectva bude jednou z hlavních učebních otázek cvičení účast frontového letectva v 1. hromadném jaderném úderu frontu se všemi složkami jeho organizace, všestranného zabezpečení a vlastního uskutečnění.

V článku nebudu rozebírat všeobecné zásady organizace a vedení operace počátečního období války, ale hlavní pozornost věnuji rozboru konkrétních úkolů frontového letectva v 1. hromadném jaderném úderu frontu a jejich konfrontaci se skutečnými možnostmi z hlediska úsilí a použití bojových prostředků.

O ostatních otázkách je dostatek podrobných pojednání v dostupné literatuře, zejména v článkách generálmajora VOŠTERY, plukovníka KALICKÉHO a podplukovníka VLACHA ve *Vojenské mysli* č. 2/64 a č. 1/65.

Význam 1. hromadného jaderného úderu ve frontové operaci počátečního období války

Z dosud uveřejněných teoretických prací týkajících se vzniku války v současných podmínkách se jejich převážná většina shoduje v názoru, že válka bude zahájena s překvapením a že s největší pravděpodobností bude od svého začátku válkou nukleární.

I když v otázkách možnosti dosáhnout úplného překvapení se názory odborníků různí a je přiznávána možnost vzniku války v období zosťování mezinárodní politické situace, čímž se charakter momentu překvapení mění, nemění se v podstatě nic na významu 1. hromadného jaderného úderu a jeho vlivu na průběh a výsledek války a zejména jejího počátečního období.

Z těchto základních předpokladů, z nichž vychází i záměr cvičení VLTAVA, vychází i tento článek.

První hromadný úder frontu jako součást první fáze počátečního období války je jedním, v popředí prvním z úderů provedených prostředky frontu v počátečním období války. Jeho trvání lze předpokládat v délce 1–2 hodiny.

Nejpravděpodobnější a současně i nejsložitější variantou 1. hromadného jaderného úderu je varianta, v níž k úderu našemu i protivníka dojde současně, nebo s malým časovým rozdílem v jeho zahájení.

Složitost této varianty zvyšuje navíc to, že současně s úderem obou stran probíhá i oboustranné jejich odražení.

Front uskutečňuje 1. hromadný úder vlastními prostředky — raketovým vojskem a letectvem.

Mají-li vojska frontu úspěšně provést 1. hromadný jaderný úder a splnit úkoly počátečního období války, je nutné nepřipustit jejich zničení úderem protivníka — tj. tento úder zmařit napadením palebných prostředků protivníka a odrazit jeho prostředky vzdušného napadení, které již budou plnit úkol.

Odráží prostředky vzdušného napadení protivníka je vedle účasti v 1. hromadném jaderném úderu frontu hlavní úkol LA v první fázi počátečního období války.

Problematika odražení 1. hromadného vzdušného úderu protivníka se všemi složitými součinnostními vztahy si vyžaduje vlastní samostatnou práci a proto ji nebudu v tomto článku rozebírat.

V souvislosti s rozborem těchto otázek je nutné ujasnit si některé základní pojmy této fáze počátečního období války.

První hromadný jaderný úder frontu je pojem vševojskový, zahrnující i bojovou činnost frontového letectva.

V době shodné s jeho uskutečněním odrážejí síly a prostředky PVOS, PVO a stíhací letectvo LA 1. hromadný vzdušný úder protivníka. Ostatní letectvo LA se účastní 1. hromadného vzdušného úderu, do něhož je nutné zahrnout i úkoly vzdušného průzkumu a protiradiotechnického zabezpečení.

Pojem 1. hromadný vzlet považujeme za pojem pouze organizační, zahrnující v celé své složitosti organizační opatření, zabezpečující včasné vzlet prostředků LA ke všem úkolům podle operačních plánů v rozmezí 1–2 hodin po zahájení války.

Úkoly letecké armády v 1. hromadném úderu frontu v počátečním období války

Úkoly letecké armády v 1. hromadném jaderném úderu frontu vyplývají ze zámyslu použití prostředků hlavního velení v pásmu frontu, z počtu a možností raketových jaderných prostředků a dělostřelectva frontu, ze zámyslu velitele frontu, ze složení a možností letecké armády, zámyslu velitele LA a ze situace nepřítel v pásmu frontu.

Letecká armáda vzhledem ke svým bojovým možnostem a charakteristickým vlastnostem, zejména k možnosti neomezeného působení nad územím nepřítel, možnostmi zjišťovat cíle přímým pozorováním a bezprostředně je ničit a libovolně přenášet úsilí do různých prostorů, je důležitý prostředek frontu k 1. hromadnému jadernému úderu.

Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i účast LA v této fázi operace a podle toho ji stanovit i úkoly.

Objekty, které front v 1. hromadném jaderném úderu ničí, můžeme podle jejich charakteru rozdělit na velkorozměrné, malorozměrné a bodové a v každé z těchto

skupin dále na stacionární a mobilní.

Frontové letectvo je schopno ničit všechny uvedené druhy objektů. Vzhledem k bojovým vlastnostem je však zejména výhodné jeho použití proti stacionárním bodovým cílům i proti mobilním cílům malorozměrným a bodovým, u nichž je třeba polohu upřesnit přímým pozorováním bezprostředně před úderem. Velkou předností frontového letectva je i neklisající přesnost zásahu v závislosti na vzdálenosti od linie dotyku.

Za cíle vhodné pro frontové letectvo můžeme z uvedených hledisek a z hlediska předpokládané situace a činnosti nepřítel považovat:

- dělostřelecké rakety HONEST JOHN na přesunu do palebných postavení;
- RS operačně taktického určení (SERGEANT a PERSHING) v palebných postaveních a na přesunu;
- PLRS velkého dosahu (NIKE HERCULES) v palebných postaveních a na přesunu do bližších palebných postavení;
- PLRS proti nízko letícím cílům (HAWK) v palebných postaveních;
- pozemní vojska na přesunu z mírových posádek do operačních prostorů;
- VS svazků a vyšších operačních svazů na přesunu a v zaujatých prostorech;
- stanoviště řízení a navedení letectva.

Při stanovení cílů pro raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo vycházím kromě uvedených kritérií ze zásady, že na cíle stacionární, jejichž poloha je předem přesně známa a na cíle, jejichž přemístění v průběhu 1. hromadného jaderného úderu nelze předpokládat, působí rakety a dělostřelectvo. Na cíle na přesunu a cíle vyžadující upřesnění polohy, nebo ty, které je nutné teprve zjistit a bezprostředně ničit, působí frontové letectvo.

Vycházíme-li z těchto zásad, není výhodné ničit frontovým letectvem v 1. hromadném vzdušném úderu letiště nepřítel a letouny na nich jednak proto, že jde o velkorozměrné stacionární cíle a jednak proto, že v době úderů vlastního letectva by již byla převážná část letounů, zejména nosičů, ve vzduchu k 1. hromadnému jadernému úderu.

K zabezpečení úspěšné činnosti frontového letectva a snížení jeho ztrát, zejména ztrát průzkumného letectva je nutné, aby část PLRS proti nízko letícím cílům ničila podle požadavku LA raketové vojsko. Jde totiž o cíle, které se v dané době

nepřemísťují a jejich souřadnice jsou do-
statečně přesně známy.

Za rozhodující sílu LA k 1. hromadné-
mu vzdušnému úderu považujeme stíhací
bombardovací letectvo.

V pásmu frontu můžeme podle pravdě-
podobné situace nepříteli do dvou hodin
po zahájení války, do hloubky asi 125—
150 km od státní hranice, tj. do hloubky
taktického doletu stíhacího bombardova-
cího letectva předpokládat tyto počty
cílů:

- 4 až 5 oddílů dělostřeleckých raket
HONEST JOHN na přesunu (4 md, 12 td,
1 hd, 24 md, 2 as);

- 2 baterie RS operačně taktického
určení (5/73 RS SERGEANT) v palebných
postaveních;

- 2 baterie RS operačně taktického
určení (1/68 RS SERGEANT) na přesunu;

- 16 až 20 baterií PLRS HAWK (6/60,
6/61, 2/46, 32 odd. 402 plp) v palebných
postaveních;

- 7 mechanizovaných a 3 tankové pra-
pory prvosledového svazku (4 md) na pře-
sunu ze stálých posádek do prostorů bo-
jové činnosti v prouděch po rotách;

- 1 VS (4 md) v prostoru rozmístění;

- 6 až 8 stanovišť řízení a navedení
letectva.

Ve srovnání těchto cílů s cíli, které
můžeme považovat za výhodné k ničení
frontovým letectvem, nejsou uvedeny
PLRS NIKE HERCULES a RS PERSHING,
poněvadž se v případě přesunu do blízkých
palebných postavení nemohou do 2 hodin
po zahájení války přiblížit ke státní hrani-
ci na hloubku účinného taktického dole-
tu stíhacího bombardovacího letectva.
Z VS pozemních svazků je uvedeno pouze
VS 4 md, poněvadž ostatní (12 td, 1 hd,
24 md, 2 as) budou v době 1. hromadného
úderu na přesunu a nebude možno je spo-
lehlivě zjistit a rozeznat od ostatních po-
chodových proudů pozemních vojsk.

Charakteristika převážně většiny uve-
dených cílů, tj. především jejich mobil-
nost vynucuje si upřesnit jejich polohu,
nebo jejich zjištění, což klade vysoké ná-
roky na činnost průzkumného letectva
jako rozhodujícího prostředku ke zjištění
cílů v této fázi počátečního období války.

Důležitost vzdušného průzkumu je dále
zvýšena i tím, že skupiny hloubkového prů-
zkumu nebudou v této době ještě vysazeny
a situace bude krajně nejasná, nejen v dů-
sledku rozsáhlých přesunů, ale i dokona-
lého zamaskování důležitých cílů a znač-
ného množství klamných cílů, vytvářejí-
cích předpoklady k úderům do prázdna.

Síly a prostředky LA k 1. hromadnému vzdušnému úderu

Letecká armáda frontu jako svaz fron-
tového letectva je předurčena k bojové
činnosti v součinnosti s vojsky frontu.
Její složení není stálé a závisí na bojovém
složení a úkolech frontu.

Za předpokladu, že front má v sestavě
2—3 vševojskové armády, může LA mít
k zahájení války toto složení:

- 2 stíhací letecké divize,
- 2 stíhací bombardovací letecké di-
vize,
- 1 bombardovací letecký pluk,
- 2 průzkumné letecké pluky,
- 1 protiradiotechnický oddíl,
- popř. i 1 dopravní výsadkovou le-
teckou divizi.

Z těchto sil se 1. hromadného úderu
zúčastní SBoL, BoL, PzL a prtl. Podle do-
savadních zkušeností a teoretických prací
(např. článek pplk. VLACHA ve VM
č. 2/64) lze předpokládat, že SBoL se v 1.
hromadném vzdušném úderu zúčastní si-
lami 60—80 % z celkového počtu, což
představuje 130—180 letounových vzletů
(3,5—5 plukovních vzletů), BoL 75 —
100 % tj. 27—36 letounových vzletů, PzL
úsilím 50 % tj. 48 letounových vzletů a
prtl. úsilím 50 % tj. 6 letounových vzletů.

S použitím SL k 1. hromadnému vzduš-
nému úderu nelze počítat, poněvadž toto
je nutné v plné síle ponechat k odrážení
1. hromadného vzdušného úderu nepří-
tele.

Nemůžeme totiž předpokládat, že ztrá-
ty a škody způsobené vlastním SL při úde-
rech na pozemní cíle protivníka by převy-
šovaly ztráty a škody, způsobené několika
málo nebo dokonce jediným nosičem pro-
tivníka, který pronikne na cíl a splní
úkol.

Literatura pojednávající o odrážení
1. hromadného vzdušného úderu protivní-
ka ojediněle připouští, že k plnění tohoto
úkolu bychom mohli použít i část stíha-
cího bombardovacího letectva. S tímto ná-
zorem však nelze souhlasit jednak proto,
že stíhací bombardovací letectvo má do-
statek vlastních úkolů a jednak proto, že
vzhledem k výzbroji a výcviku je při po-
užití k ničení vzdušných cílů předpoklad
nízké efektivnosti bojové činnosti.

Hlavní bojové prostředky LA, které
může použít v 1. hromadném vzdušném
úderu s přihlédnutím k charakteru cílů,

budou jaderné pumy malé ráže, rakety třídy vzduch — země, chemické pumy, normální pumy a palubní kanóny.

Možnosti LA v 1. hromadném vzdušném

úderu

Podle úvahy z předchozího statě bude mít I.A k 1. hromadnému vzdušnému úderu (při předpokládané neschopnosti letecké techniky 10 %) k dispozici:

127 až 153 letounových vzletů stíhacího bombardovacího letectva (z toho 40 až 52 vzletů SU-7 BM a 78 až 104 vzletů MiG-15sb),

24—32 letounových vzletů bombardovacího letectva,

43 letounových vzletů průzkumného letectva,

5 letounových vzletů letounů protiradiotechnické činnosti.

Cíle pro úder bombardovacího letectva (JAK-28) budou zpravidla určeny konkrétně v operační směrnicí velitele frontu v rámci uvedeného možného úsilí. Budou to zpravidla raketové jaderné prostředky operačního určení (RS PERSHING) v palebných postaveních a na přesunu, bližší operační zálohy v prostorech soustředění a na přesunu a bližší operační letiště nosičů jaderných zbraní.

Umlčením cílů, uvedených na str. 35 stíhacím bombardovacím letectvem vyžaduje v souladu s normami ničení (viz S/Let-2-230) úsilí a bojové prostředky podle tabulky 1.

Z tabulky 1 při dále uvedených východních předpokladech vyplývá několik možných variant rozdělení úsilí stíhacího bombardovacího letectva v 1. hromadném vzdušném úderu co do typu letounů a použití bojových prostředků.

Východní předpoklady pro stanovení varianty:

— u každé sbold jsou 2 útvary vyzbrojeny letouny MiG-15 sb, 1 útvar letouny SU-7BM,

— na celou operaci je plánováno pro front 90—100 jaderných pum,

— v 1. hromadném jaderném úderu frontu se použije asi 40 % jaderných pum tj. 36—40.

V prvním vzletu k hromadnému vzdušnému úderu (v 1—2 hodinách) použije LA asi 60 % z tohoto počtu tj. 20—24 jaderných pum, z čehož stíhací bombardovací letectvo $\frac{3}{4}$ (15—18) a bombardovací $\frac{1}{4}$ (5—6).

— LA má k dispozici normální bojové prostředky podle požadavku,

— LA může v 1. hromadném vzdušném úderu využít 60—80 % jednoho vzletu SBoL,

— proti cílům budou použity nejvýhodnější prostředky ničení,

— první prolomení PVO umlčením $\frac{1}{3}$ baterií HAWK uskuteční front vlastními prostředky,

— jaderné pumy budou použity k ničení ZHN protivníka,

— z pozemních svazků na přesunu do prostorů bojové činnosti je nejvýhodnějším cílem 4 md, která je mírově rozmístěna nejbližší ke státní hranici; ostatní svazky mohou být zasazeny do střetného sražení nejdříve za 5—8 hodin po zahájení války, takže je možno ničit je dalšími údery.

Vzhledem k údajům v tabulce 1 a předpokládaným podmínkám můžeme považovat za výhodnou např. tuto variantu rozdělení úsilí a použití bojových prostředků:

— 8 proudů dělostřeleckých baterií HONEST JOHN na přesunu (po 2 bateriích v proudě) ničit každý cíl jednou dvojicí s jadernou pumou 2 kt úsilím 16 letounových vzletů SU-7 BM,

— 2 proudy RS SERGEANT na přesunu (v prouděch po bateriích) ničit každý cíl dvěma dvojicemi a dvěma jadernými pumami po 2 kt úsilím 8 letounových vzletů SU-7 BM,

— 2 baterie RS SERGEANT v palebných postaveních ničit každý cíl rojem s použitím leteckých pum AO-10 v RBK-250 úsilím 8 letounových vzletů MiG-15 sb,

— 10 až 15 baterií HAWK v palebných postaveních ničit každý cíl dvojicí s použitím nejvýhodnějších raket (LR-55) celkovým úsilím 20—30 letounových vzletů MiG-15 sb,

— VS jednoho svazku pozemních vojsk ničit rojem s použitím pum FAB-250 a FAB-100 úsilím 4 letounové vzlety MiG-15 sb,

— 6 až 8 stanovišť řízení s navedením letectva ničit každý cíl dvojicí SU-7 MB s použitím pum OCHAB-250-235 celkovým úsilím 12—16 letounových vzletů SU-7 BM,

— 9 tankových rot prvosledového svazku jako nejvýhodnější sílu pro střetné sražení v této fázi operace ničit skupinami po 6 MiG-15 sb s použitím leteckých pum OCHAB-250 celkovým úsilím 54 letounových vzletů MiG-15 sb,

— zdržet přesun dalších útvarů prvosledového svazku do prostorů bojové činnosti na 3 komunikací údery na čela proudů třemi dvojicemi SU-7 BM s použí-

Tabulka 1

Potřeba stíhacích bombardovacích letounů a bojových prostředků k umlčení cílů v 1. hromadném vzdušném úderu

Pořad. číslo	Cíl	Způsob zteče	Obyčejné prostředky ničení						Jaderné pumy		
			Letecké pumy				Kanóny a nejvýhod. rakety		procento ztrát	počet a ráže v kt	počet letounů
			Druh	Potřeba letounů		Potřeba letounů					
				SU-7	Mig-15 sb	SU-7	Mig-15 sb				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	2 baterie děl. raket HJ na přesunu (délka proudu 1500 m)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	10	—	14	14	60	1 × 2	2	
			AO-10 v RBK 250	—	15						
		Vodorovný nebo klouzavý let	OCHAB-250-235	6	9						
2	Baterie ŘS SERGEANT v pal. postavení	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	18	—	4	4	60	1 × 8	2	
			AO-10 v RBK 250	—	27						
		Vodorovný nebo klouzavý let	OCHAB-250-235	6	9						—
3	Baterie ŘS SERGEANT na přesunu (délka proudu 3–5 km)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	20	—	28	28	60	2 × 2	4	
			AO-10 v RBK 250	—	30						
		Vodorovný nebo klouzavý let	OCHAB-250-235	12	18						
4	Baterie HAWK v palebném postavení	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	6	—						
			AO-10 v RBK 250	—	9						
			OCHAB-250-235	2	3						

Pořad. číslo	Cíl	Způsob zteče	Obvyčejné prostředky ničení						Jaderné pumy		
			Letecké pumy				Kanoný a nejvýhod. rakety		procento ztrát	počet a ráže v kt	počet letounů
			SU-7	Mig-15 sb	SU-7	Mig-15 sb	9	10			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
5	Mech. rota na přesunu (délka proudu do 1500 m)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	10	—	14	14	60	1 × 2	2	
			AO-10 v RBK 250	—	15						
		Vodorovný nebo klouzavý let	OCHAB-250-235	6	8						
6	Tanková rota na přesunu (délka proudu do 1000 m)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	PTAB-2,5 v RBK 500	26	—	20	20	60	1 × 8	2	
			PTAB-2,5 v RBK 250	—	39						
			CHAB-500	4	—						
			CHAB-250	—	6						
7	VS svazku v prostoru rozmístění (200 × 300 m)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	FAB-500	4	—	—	—	30	1 × 8	2	
			FAB-250 FAB-100	—	4			60	1 × 30	2	
		Vodorovný nebo klouzavý let	OCHAB-250-235	4	6						
8	Stanoviště řízení a navedení letectva (700 × 700 m)	Střemhl. let pod úhlem 30–45°	AO-10 v RBK 500	4	—	4	4	60	1 × 1	2	
			AO-10 v RBK 250	—	6						
			OCHAB-250-235	2	4						

tím tři jaderných pum ráže 8 kt, celkovým úsilím 6 letounových vzletů SU-7 BM (viz příloha 1).

Celkově potřebné úsilí k uvedeným úderům je 42–46 letounových vzletů SU-7 BM a 86–96 letounových vzletů MiG-15 sb, což nepřesahuje možné úsilí v 1. hromadném vzdušném úderu.

K jaderným úderům počítáme z hlediska kalkulace s použitím jedné dvojice SU-7 BM na každý cíl. Ve skutečnosti bude nutné z důvodů klamání nepřítele použít v některých případech dvojice, v jiných jednotlivý letoun nebo roj.

K úderům podle této varianty by bylo třeba:

- 12 jaderných pum ráže 2 kt,
- 3 jaderné pumy ráže 8 kt,
- 800 až 1200 raket LR-55,
- 32 ks RBK-250 s pumami AO-10 (po 120 kg v každé RBK),
- 48 až 64 ks pum OCHAB-250-235,
- 108 ks pum CHAB--250,
- 8 ks pum FAB-250,
- 8 ks pum FAB-100.

Značně složitá je otázka použití průzkumného letectva k zabezpečení bojové činnosti nejen stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva LA, ale i k upřesnění cílů pro úderu raketových jaderných prostředků frontu.

Důležitou součástí této otázky je ze-

jména časové sladění činnosti průzkumného letectva s prostředky provádějícími úderu tak, aby byl zajištěn nutný časový předstih a zabezpečena včasná a spolehlivá informace těchto prostředků.

Průzkumné letectvo bude v podstatě spolu s letouny protiradiotechnické činnosti prvním vzdušným sledem působícím nad územím nepřítele a bude vystaveno všem překvapením především ze strany PVO nepřítele, takže můžeme reálně předpokládat jeho značné ztráty. To si vyžádá abychom k upřesnění polohy nebo vyhledání nejdůležitějších cílů vysílali alespoň 2 průzkumné letouny s malým časovým odstupem. Reálné naplánování činnosti průzkumného letectva vyžaduje značné teoretické znalosti a zkušenosti štábů, které musí při plánování úkolů vycházet důsledně z prostorových a časových údajů plánu bojové činnosti stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva v 1. hromadném úderu a z požadavků frontu (viz přílohu 2).

V důsledku značného úsilí, které si vyžaduje splnění všech průzkumných úkolů, bude nutné jedním průzkumným letounem upřesnit polohu nebo vyhledat více cílů, což ještě dále zvýší složitost časového sladění činnosti vzdušného průzkumu s činností skupin a prostředků provádějících úderu.

Z á v ě r

Frontové letectvo a zejména jeho rozhodující síla — stíhací bombardovací letectvo ničí v 1. hromadném vzdušném úderu především ty síty a prostředky nepřítele, které mohou bezprostředně ovlivnit výsledek 1. střetného sražení vojsk,

Reálné a pečlivé soustavné vyhodnocování situace nepřítele a upřesňování operační dokumentace jsou první předpoklady k úspěšnému splnění úkolů této důležité fáze počátečního období války. Dobře promyšlený sled úderů jednotlivých skupin a správná volba nejvýhodnějších bojových prostředků umožňují ničit maximum cílů v pravý čas a s předpokladem nejlepšího výsledku.

Většina cílů stíhacího bombardovacího letectva je charakterizována tím, že jejich poloha není předem přesně známa a před úderu je proto nutný doplňkový průzkum. Tento úkol je jak z hlediska plánování tak i samotného uskutečnění vysoce náročný a vyžaduje značné praktické zkušenosti na všech stupních velení, od štábu LA až po osádky průzkumných letounů.

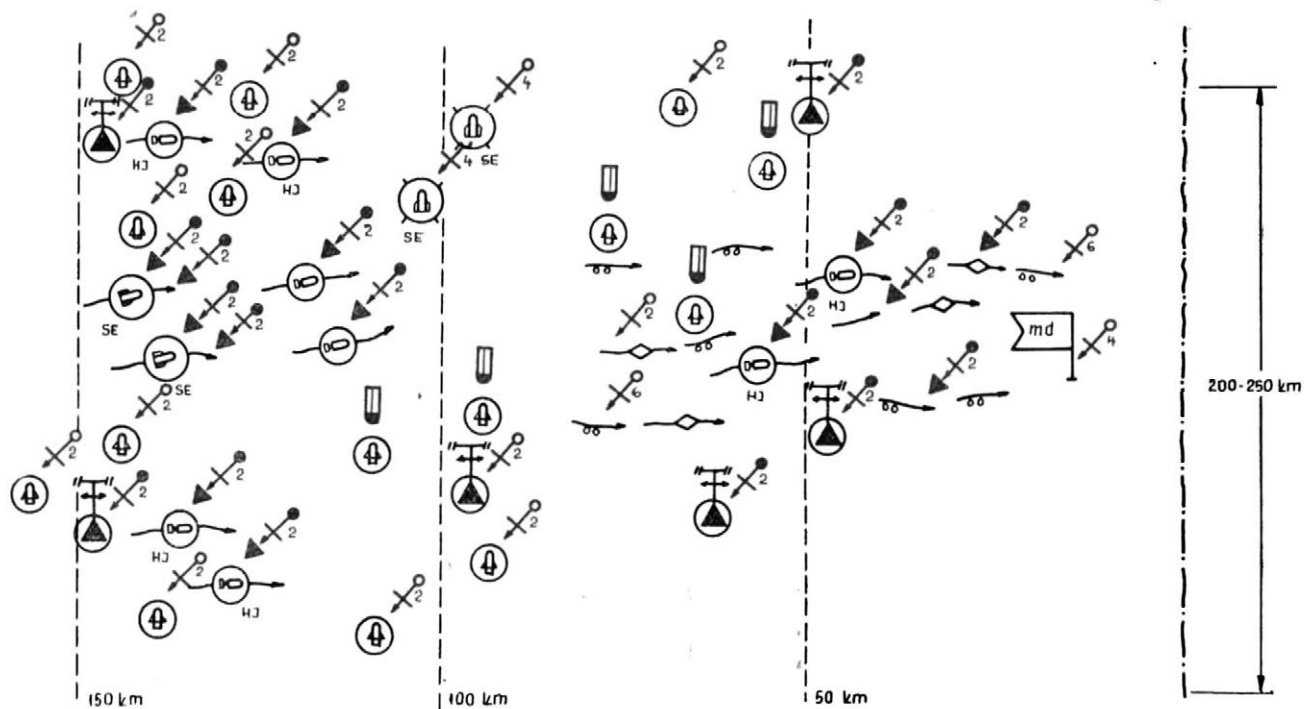
Komplex otázek organizace a uskutečnění 1. hromadného vzdušného úderu je natolik rozsáhlý, že přes řadu článků, uveřejněných dosud k této problematice, zůstává ještě mnoho problémů nedořešených. Je to zejména problematika dokonalé organizace a uskutečňování součinnosti raketových jaderných prostředků frontu a vševojskových armád s LA při prolamování PVO protivníka, problematika přesné a včasné informace o vlastních jaderných úderech v zájmu bezpečnosti letounů, plnicích úkolů v prostoru úderů a problematika včasného a přesného pronikání zpráv průzkumných letounů na VS raketových jaderných prostředků frontu a vševojskových armád a skupinám letounů ve vzduchu.

Z hlediska leteckého týlu by si vyžadovala samostatné rozpracování především otázka přípravy letecké munice na mírových a operačních letištích v palebných průměrech vhodného složení.

ROZDĚLENÍ ÚSILÍ A POUŽITÍ JADERNÝCH PUM V 1. HROMADNĚM VZDUŠNĚM ÚDERU SBoL

(VARIANTA)

PŘÍLOHA I

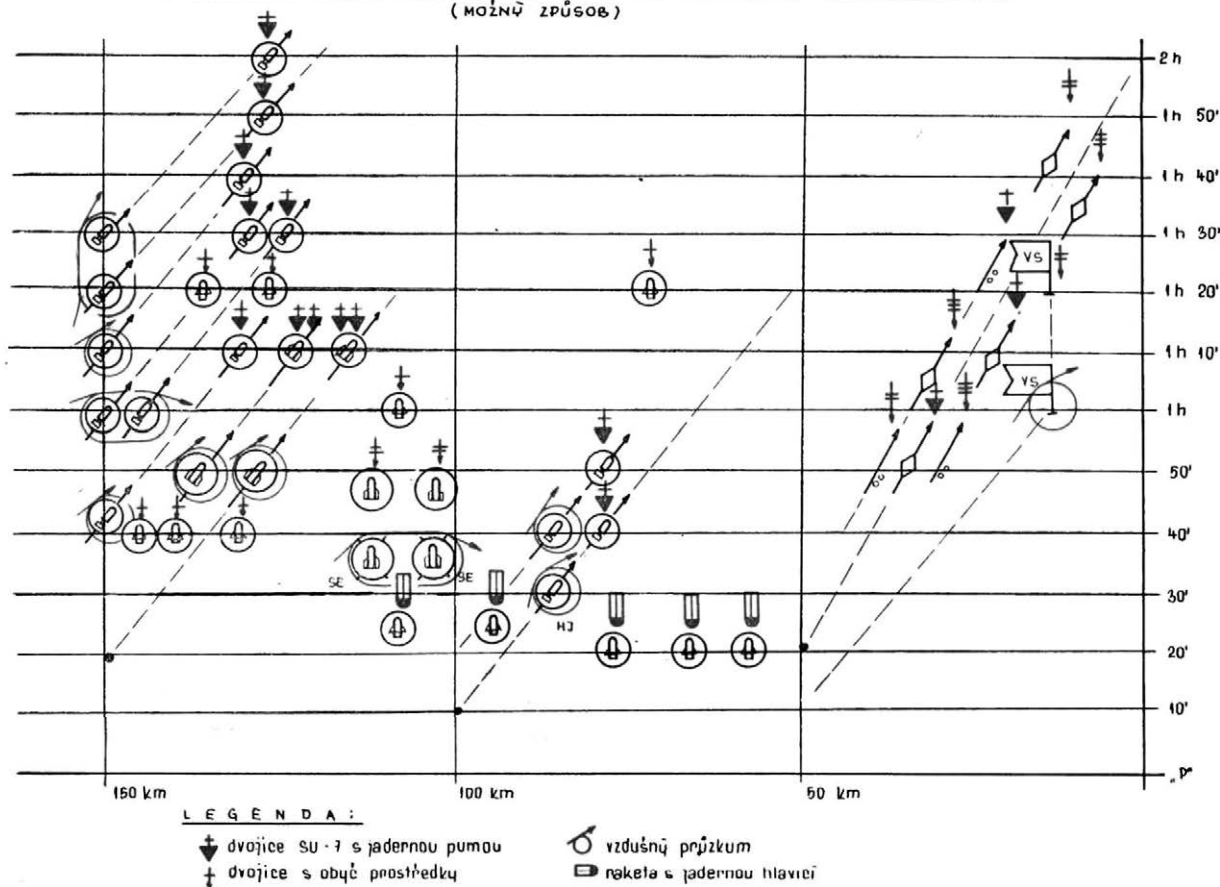
LEGENDA:

 Su-7 s jadernou pumou
 Su-7 Bu (počet)

 MiG-15 sb (počet)
 raketa s jadernou hlaví

GRAFICKÝ PLÁN ČASOVÉHO SLEDU VZDUŠNĚHO PRŮZKUMU ÚDERŮ SBOL A PRŮLOMU PYO
(MOŽNÝ ZPŮSOB)

PŘÍLOHA 2

BOJOVÁ ČINNOST frontového stíhacího letectva

Plukovník Tomáš Kruml

K úloze a místu frontového stíhacího letectva

Ke stanovení úlohy a místa stíhacího letectva letecké armády frontu je nutné zvážit všechny souvislosti a podmínky, které upřeshňují jeho úlohu a místo v soudobém boji.

Jsou to především:

- charakter soudobého boje pozemních vojsk,

- charakter a obsah bojové činnosti prostředků vzdušného napadení a možné způsoby překonávání naší protivzdušné obrany a

- charakter a obsah bojové činnosti jiných druhů letectva v útočné operaci frontu, jejichž činnost bude stíhací letectvo zabezpečovat.

Rozpracování těchto základních otázek dovolí stanovit úlohu a místo protivzdušné obrany vojsk a v ní pak úlohu a místo stíhacího letectva, jakož i jeho podíl v bojové činnosti letecké armády v soudobém boji a operaci a podmínky, za kterých by mělo působit.

Charakter soudobého boje pozemních vojsk

Konečného cíle ve válce lze dosáhnout jen úplnou porážkou ozbrojených sil protivníka na válčišti. První útočnou operaci mohou pozemní vojska zahájit jedině po bezprostředním využití výsledků prvních hromadných úderů a po vytvoření výhodných podmínek k jejímu zahájení. Zabezpečit iniciativu jednání, rozbit operační sestavu pozemních vojsk protivníka, zmocnit se jeho odpalovacích základů operačně taktických raket a letišť, ztížit manévry jeho vojsk a narušit činnost jeho týlu a blízkého zázemí, to jsou předpoklady ke

zničení strategického sledu jeho pozemních vojsk.

Boj o získání a udržení iniciativy a palebné převahy a i boj pozemních vojsk bude charakterizován vysokými tempy, manévrovostí a změnou hlavního úderu.

Zvláště v hloubce území protivníka soustředí se bojová činnost na boj s prostředky vzdušného napadení protivníka, na boj s jeho zálohami a na odrážení protiúderů jeho pozemních vojsk. Za takovýchto podmínek budou pozemní vojska nucena velmi často bojovat na samostatných směrech v hloubce obrany protivníka, vyhledávat mezery v jeho sestavě a společně s výsadečnými vojsky ničit nepřátelská vojska.

Úspěch pozemních vojsk bude tím markantnější, čím zřetelnější bude iniciativa a palebná převaha našich operačně taktických raket a frontového letectva, čím více budou pozemní vojska schopna manévru a čím účinnější bude protivzdušná obrana.

Charakter a obsah bojové činnosti, prostředků vzdušného napadení a možné způsoby překonávání protivzdušné obrany

Taktické letectvo a operačně taktické rakety pozemních vojsk protivníka mají se plně s celým úsilím zúčastnit hromadných úderů v počátečním období války. Jejich přínos má spočívat především v zabezpečení hromadných úderů strategických prostředků s cílem v jádru narušit systémy naší protivzdušné obrany a ničit cíle v přífrontovém pásmu a v našem týlu. S jejich činností se počítá do hloubky 1000—1500 km. Taktické letectvo a operačně taktické rakety mají postupně podporovat operaci a boj pozemních vojsk protivníka a tak v podstatné míře přispět ke splnění jejich úkolů. Naskytá se otáz-

ka, jaký bude charakter a obsah bojové činnosti taktického letectva?

Taktické letectvo v útočné operaci se má ze 45—50 % z celkového úsilí podílet na vybojování vzdušné a palebné nadvlády, z 30—35 % na izolaci prostoru bojové činnosti, 10 % na podpoře pozemních vojsk a 10 % na vzdušném průzkumu a vzdušné přepravě, nepočítaje v to lety vojenského letectva.

Podle takticko-technických dat taktických stíhacích letounů lze očekávat, že letouny budou plnit bojové úkoly malými skupinami v malých výškách rychlostí okolo 900 až 1100 km/hod. Ve středních a velkých výškách, zvláště při překonávání pásem protivzdušné obrany a předpokládaných čar střetnutí, může jejich rychlost vysoko překračovat rychlost zvuku.

Vojenská činnost kapitalistických států předpokládá, že využitím objektivních podmínek daných především nedostatky soudobých radiolokačních prostředků, které mohou zjistit prostředky vzdušného napadení v malých výškách na malé vzdálenosti, dále důmyslným splánováním úderů letectva a jiných prostředků vzdušného napadení a s využitím všech možností operačního a bojového zabezpečení mohou podstatně narušit systém protivzdušné obrany protivníka a snížit jeho bojovou účinnost.

K docílení tohoto stavu podle názorů kapitalistických vojenských činitelů může podstatně přispět rozsah informací a systému protivzdušné obrany před zahájením bojové činnosti a využití jeho slabín.

Aktivní činnost prostředků jejich pozemních vojsk a letectva, zaměřená k ničení prostředků protivzdušné obrany, opatření k překonávání PVO uskutečňovaná podle plánů nadřazených a opatření uskutečňovaná samotnými letouny (piloty) a využitím všech prostředků radiotechnického rušení, lze podstatně narušit systémem PVO vojsk.

Charakter a obsah bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády fronty v první útočné operaci

Frontové letectvo v počátečním období války zúčastní se boje o palebnou převahu s maximálním úsilím všemi druhy letectva. Úkoly bude plnit podle časového rozvrhu hlavní velení, zpravidla v zájmovém prostoru pozemních vojsk fronty. Svými osobitými vlastnostmi je frontové letectvo předurčeno nejen k vytvoření příznivých podmínek pro mocný zásah prostřed-

ků hlavního velení a k zabezpečení jejich činnosti přes prostory nejsilnější PVO, ale i k ničení důležitých cílů v zájmovém prostoru pozemních vojsk.

Hlavní náplní bojové činnosti letecké armády vyplývající z **boje o palebnou převahu** bude společně s raketovými prostředky pozemních vojsk ničit odpalovací základny raketových prostředků, rozmístění letectva a prostředků protivzdušné obrany. Bojová činnost letectva letecké armády bude probíhat v prudkých sraženích, ve kterých i přes komplexnost bojového zabezpečení stíhací letectvo bude muset s velkým úsilím zabezpečovat bojovou činnost nejen všech druhů letectva letecké armády, ale i prostředky hlavního velení.

V boji o palebnou převahu bude nutno pokračovat v průběhu první a další útočné operace, zvláště v důležitých údobích boje pozemních vojsk.

Frontové letectvo v rámci dalších hromadných úderů bude pokračovat v udržení palebné převahy. Objektivní podmínky vyžadují, aby tento boj pokračoval formou **soustředěných úderů** za účasti početných sil frontového stíhacího letectva.

Frontové stíhací letectvo může nejen zabránit zbytečným ztrátám letounů jiných druhů letectva, ale může přispět i ke zvýšení jejich bojové činnosti při ničení pozemních cílů a ke složité vzdušné situaci. Rozsah úkolů stíhacího letectva bude záviset na dosaženém stupni palebné převahy v předcházejících úderech.

Zabezpečení manévru pozemních vojsk v útočné operaci je druhý základní úkol raketových prostředků fronty a letectva. Úkoly budou zaměřeny na boj se zálohami, odrážení protiztečí a protiúderů, ničení přeprav, zabezpečení vlastních taktických a operačních výsadek a na podporu pozemních vojsk fronty. Charakter a formy boje, mimo podporu boje pozemních vojsk, nebudou se podstatně odlišovat od boje o palebnou převahu. Boj bude veden podle plánu velitele fronty a pokud to situace dovolí bude výhodné jej spojit s bojem o palebnou převahu. Samostatné plnění tohoto úkolu bude vyžadovat zabezpečit bojovou činnost jiných druhů letectva nejen stíhacím letectvem, ale i jinými druhy letectva.

Podpora boje pozemních vojsk nabývá odlišný charakter od předcházejících úkolů. Vzhledem na samostatný a časově méně přesný charakter úkolů nebude vždy možné, aby stíhací letectvo bylo schopno tyto časově náročné úkoly zabezpečit. Jedině

při bojové činnosti ve větší hloubce může plánované úkoly zabezpečovat frontové stíhací letectvo.

Úloha a místo protivzdušné obrany vojsk a podmínky bojové činnosti

Rozpracování předcházejících otázek vytvořilo výchozí předpoklady pro stanovení úlohy a místa protivzdušné obrany vojsk. Zároveň se potvrdilo, že dokud nebude odstraněno nebezpečí hromadných úderů jadernými a jinými zbraněmi hromadného ničení a nebude získána převaha v palebných prostředcích, nelze počítat s možností zahájit pozemní operace. Byl stanoven obsah a význam boje o palebnou převahu a podíl prostředků frontu a letecké armády na jejím vybojování.

Boj o palebnou převahu nabývá stále na významu, stává se objektivní nutností a bude-li účelně zaměřen dává možností ničit prostředky vzdušného napadení, na které prostředky PVO svými možnostmi nestačí. Přes veškeré úsilí vlastních prostředků vzdušného napadení nebude však možné dosáhnout přesvědčivé převahy v tomto boji jen touto cestou.

Za této situace jeden z nejdůležitějších úkolů, který bude nutno splnit, je zbavit nepříteli možnosti, aby organizovaně napadl naše pozemní vojska. Proto PVO pozemních vojsk je určena, aby po předcházející účasti v odrazení hromadných úderů bránila v průběhu útočné operace uskupení pozemních vojsk a zajistila jim svobodu jednání. Čím kvalitněji bude plnit tento úkol, tím přesvědčivěji a rychleji budou moci splnit úkoly pozemní vojska.

Aby PVO vojsk byla schopna splnit stanovený úkol, měla by vyhovovat těmto základním podmínkám:

- prostorově a přímo přikrývat operační a bojové sestavy pozemních vojsk,

- její bojová sestava by měla být plně v souladu s operačním uskupením vojsk frontu,

- její plánování by mělo být v souladu s organizací,

- měla by být vybavena prostředky s vysokou účinností a manévrovostí účelně organizovaných a vybavených soudobými prostředky velení a řízení bojové činnosti,

- velení a řízení prostředků proti-vzdušné obrany by mělo být centralizováno s připsáním rozumné decentralizace, kde to vyžaduje požadavek zvýšení účinnosti ničení prostředků vzdušného napadení protivníka.

Rozbor některých vlastností a stanovení úlohy a místa stíhacího letectva v systému PVO a při plnění úkolů ve prospěch letecké armády

Rozbor některých vlastností stíhacího letounu

Stíhací letectvo je bezesporu prostředek schopný vysoké manévrovosti.

Manévrovost dovoluje stíhacímu letectvu nejen zásah proti vzdušnému nepříteli z jednoho letiště na kterémkoliv směru na vzdálených i blízkých přístupech k bráněnému objektu, ale dovoluje i rychle je soustředit letištním manévrem na ohrožené směry.

Vysoká manévrovost je objektivní vlastnost stíhacího letectva, může však být subjektivně ovlivněna různými opatřeními bud

- **kladně**, tj. těmi, které vedou nejen k jejímu uchování, ale i ke zvýšení a efektivnímu využití nebo

- **záporně**, tj. těmi, které mohou podstatně narušit schopnost manévru a využití stíhacího letectva a tím narušit racionálnost a účinnost protivzdušné obrany jako celku.

Absolutní manévrovost stíhacího letectva může být ovlivněna:

1. takticko-technickými vlastnostmi stíhacích letounů, které jim dávají možnost působit prakticky ve všech směrech proti vzdušným cílům. Manévrovost je limitována jejich maximální rychlostí, optimální výškou činnosti a časem, který potřebuje nepřítel od čáry zjištění až po čáru zasažení stíhacího letectva a konečně časem, který stíhací letectvo potřebuje k zásahu,

2. organizací, funkčními povinnostmi nejen velitelů a vycvičených štábů stíhacího letectva, ale i ostatních druhů vojsk protivzdušné obrany, jakož i štábů PVO jako celku,

3. systémem velení vojskům PVO, počtem míst velení a navedení i schopností jejich manévru, jejich kvalitou a celkovými možnostmi (v to i systém zjišťování, jeho kapacita, rychlost zpracování informací a údajů o vzdušné situaci) a

4. systémem materiálně technického, letištního, speciálního a personálního zabezpečení.

Uvedl jsem nejdůležitější obory bez jejich hlubšího rozboru. Možnost jejich kladného nebo záporného vlivu na manévrovost stíhacího letectva je zřejmá. Přesto však bude na místě, aby některé závažné

jevy související s jejich vlivem na manévrovost a účinnost stíhacího letectva byly hlouběji rozebrány.

Ovlivňují-li takticko-technické vlastnosti stíhacího letounu přímo jeho schopnost manévru, pak ostatní působí nepřímo. Např. nevhodné organizační u členění, nevhodné stanovení funkčních povinností velitelů, nevyučení štábů stíhacího letectva a protivzdušné obrany jako celku mohou snižovat i vysokou schopnost manévru stíhacích letounů a jejich účinnost.

Nepromyšlený, pro soudobou bojovou činnost a naše podmínky nevhodný a zastaralý systém velení (počet a druh naváděcích stanovišť, jejich kvalita a vycvičenost personálu) mohou být příčinou nevyužití možností stíhacího letectva a tím se mohou vážně podílet na snížení jeho účinnosti. V tomto směru zvláště velmi vážně může účinnost stíhacího letectva narušit radiolokační technika, jejíž hlavními ukazateli mj. mohou být jednak koeficient bojového využití* a produktivita práce při předávání, zpracování a vyhodnocování údajů vzdušné situace.

Rovněž i systém materiálně technického a speciálního zabezpečení může být jednou z příčin podléhajících se nejen na manévrovost, ale i na využití možností stíhacího letectva.

Má-li být uchována vysoká manévrovost a optimální účinnost jediného prostředku PVO, který může podstatnou měrou přispět k její racionálnosti, pak je nutno sežít kladné stránky jednotlivých opatření a dále je rozvíjet. Tato skutečnost musí být hlavním motivem ke zvýšení účinnosti stíhacího letectva.

Úloha a místo stíhacího letectva v systému PVO vojsk

Rozpracování charakteru soudobého boje pozemních vojsk, charakteru a obsahu bojové činnosti prostředků vzdušného napadení a úlohy a místa PVO vytvořilo předpoklady k rozpracování úlohy a místa stíhacího letectva v systému PVO.

*) Koeficient bojového využití K udává možnost využití radiolokátorů za určitou dobu (24 hod.). Je vyjádřen vztahem $K = \frac{T}{t}$ přičemž doba potřebná k přesunu z jednoho stanoviště na druhé a doba potřebná ke sbalení a rozvinutí radiolokátorů. Podle typu současných radiolokátorů a tempa pozemních vojsk koeficient K se pohybuje v hodnotách 0,18 — 0,75. Koeficient může být dále snížen, vezmeme-li v úvahu dobu potřebnou pro odpočinek obsluhy, pro periodické prohlídky, ztráty způsobené nepřítelem atd.

Rozbor manévrovosti stíhacího letectva potvrdil úlohu a místo stíhacího letectva v systému PVO vojsk. Touto vlastností může stíhací letectvo za určitých předpokladů přispět k racionálnosti PVO a tím ke zvýšení její celkové účinnosti. Přispěvek k racionálnosti je nutno vidět v tom, že stíhací letectvo je schopno zasahovat do míst soustředění nepřátelských prostředků vzdušného napadení, uskutečnit letištní manévry na směry očekávané činnosti, zesilovat činnost pozemních prostředků PVO (PLRV) při nadměrném počtu cílů a chránit pozemní vojska v hloubce nepřátelské obrany.

Rozbor způsobů bojové činnosti a možnosti stíhacího letectva průkazně ukazuje, že ochrana pozemních vojsk do hloubky několika desítek kilometrů od čáry linie fronty směrem do hloubky naší sestavy proti cílům letícím ve výšce 500 m a níže nemůže být zabezpečena činností stíhacího letectva ze střežů na letišti.

Přepad nízkoleteckých cílů za těchto podmínek může být s určitou pravděpodobností uskutečněn jen ze střežů ve vzduchu při optimálním rozmístění prostředků zjišťování a navedení.

Přepad ze střežů ve vzduchu, za předpokladu nevhodnějšího rozmístění stíhacího letectva a prostředků průzkumu vzdušného prostoru a navedení, je možný na čáře dotyku jen s určitým bočním omezením (v sektoru) proti cílům ve středních výškách. Ve velkých a stratosférických výškách může být přepad uskutečněn před čarou linie fronty (viz příloha 1). Možnosti přepadu vzdušných cílů ze střežů na letišti nebo pomocí radio-technických prostředků zaostávajících v hloubce za postupujícími vojsky pro zřejmou jasnost není nutno uvádět.

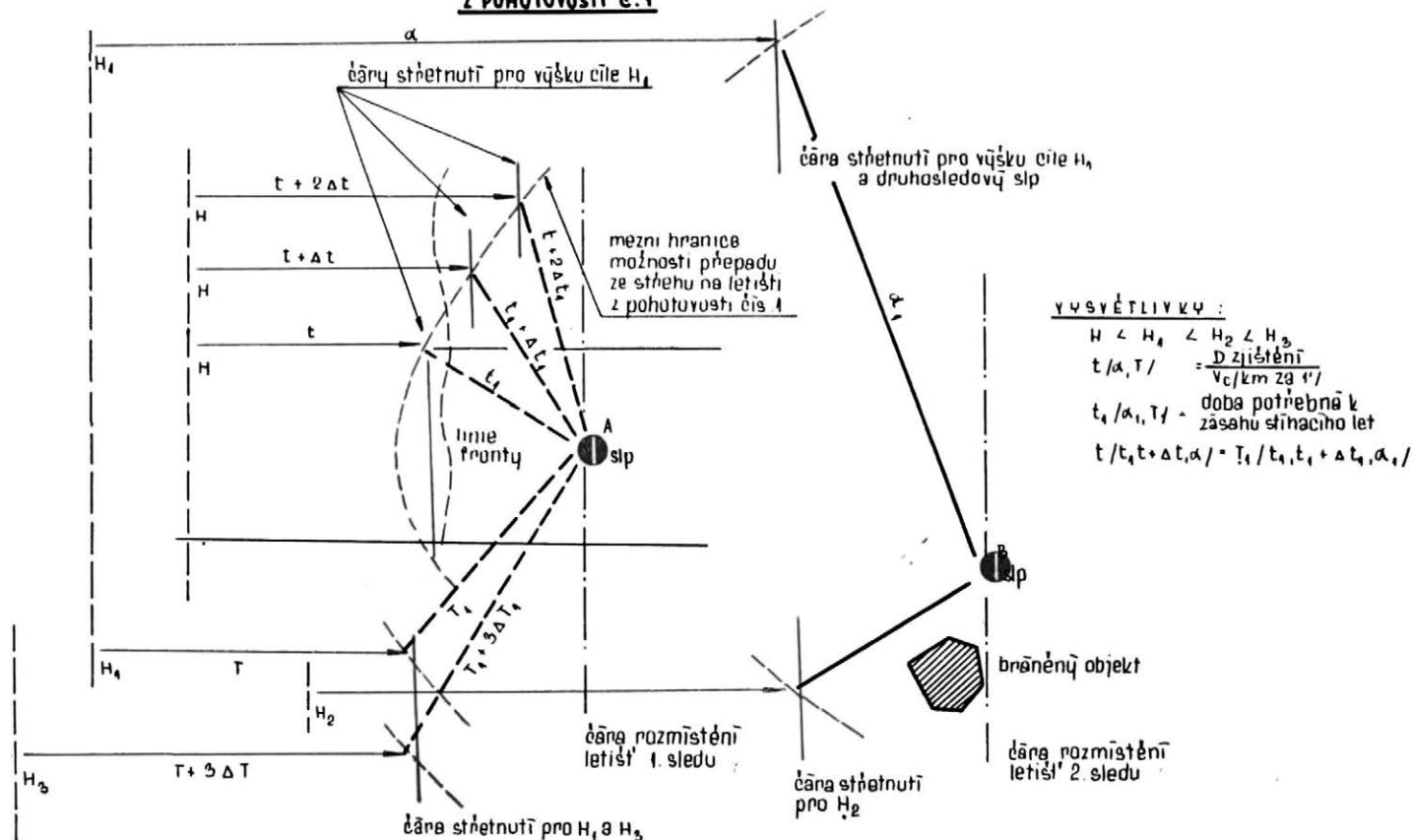
V mnohých případech, při očekávaném soustředěném úderu prostředků vzdušného napadení situace si může vyžádat soustředění optimálního počtu stíhacího letectva, potřebného k odrazení úderu. V takovém případě bude žádoucí využít i části bojového úsilí stíhacího letectva, předurčeného k zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva a popřípadě i části bojového úsilí stíhacího bombardovacího letectva.

Úloha a místo stíhacího letectva při plnění úkolů ve prospěch letecké armády

Charakter soudobého boje pozemních vojsk a charakter a obsah bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády fron-

SCHÉMA PRŮBĚHU MEZNĚ HRANICE MOŽNOSTI PŘEPADU ZE STŘEHU NA LETIŠTÍ Z POHOTOVOSTI Č. 1

PŘÍLOHA 1

tu v útočné operaci vytvořily předpoklady ke stanovení podílu stíhacího letectva na úkolech, které plní letecká armáda ve prospěch bojové činnosti pozemních vojsk.

Způsoby bojové činnosti, kterými se může stíhací letectvo podílet na zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády budou především záviset na typu zabezpečovaných letounů, na charakteru úkolů a jejich trvání a na jiných formách celkového zabezpečení. Hlavní úkol frontového stíhacího letectva bude především zabezpečit letouny — nosiče jaderných zbraní před ztečením stíhacího letectva protivníka. Forma zabezpečení stíhacím letectvem může být různá podle vzdušné situace, např. volnými skupinami po celou dobu letu nebo jen na určitých úsecích a to se zřetelem na možné čáry zasazení stíhacího letectva protivníka. Plnění úkolů boje o palebnou převahu a zabezpečení manévru si může v některých

případech vyžádat zvýšené úsilí stíhacího letectva, které bude muset být kryto z úsilí, vyděleného pro protivzdušnou obranu; tak tomu může být v případech použití vzdušných výsadků, zvláště operačních, kdy je nutné zabezpečit výsadky nejen za letu, ale i po jejich vysazení, popř. i za boje. Rovněž do této části úkolů bude nutno zahrnout i ochranu jiných druhů letectva při jejich přistání před úderem stíhacího nebo stíhacího bombardovacího letectva protivníka.

Další skupinou úkolů, které bude nutno plánovat a které se svým charakterem podobají úkolům PVO, může být deblokování vlastních letišť a ničení vzdušných výsadků protivníka za letu a po jejich vysazení. Plnění těchto úkolů si vyžádá vždy mezi plánovanými úkoly zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva, pohotovost části sil tohoto stíhacího letectva.

Závěr

Frontové stíhací letectvo v útočné operaci pozemních vojsk bude plnit dvě základní skupiny úkolů.

Větší částí bude působit ve prospěch PVO a druhou částí pak ve prospěch zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády.

Podle detailnějšího rozboru můžeme podíl bojového úsilí frontového stíhacího letectva v plnění těchto základních úkolů vyjádřit takto:

lépe v rukou zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo.

Centralizace velení musí zabezpečit operativní využití bojového úsilí stíhacího letectva určeného k plnění toho nebo onoho úkolu i za letu, např. využití stíhacích letounů, vracejících se z úkolu zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva k úkolu PVO a opačně.

Plnit tu nebo onu část úkolů frontového stíhacího letectva (mám na mysli jeho určen) vyžaduje stejná velitelská nebo

	protivzdušná obrana	zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva
— v první útočné operaci	0,7	0,3
— v dalších útočných operacích	0,6	0,4

Nedostatek stíhacího letectva nedovoluje jeho oranižaci rozdělení na samostatné části podle plněných úkolů. Naopak uvážíme-li, že bojové úsilí frontového stíhacího letectva k plnění úkolu PVO a zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády bude proměnné a bude záviset na údobí bojové činnosti, je tím zdůvodněno centralizované velení, nej-

velitelsko-naváděcí stanoviště k předávání údajů o vzdušné situaci a k navedení stíhacích letounů na vzdušné cíle protivníka.

Boj se vzdušnými cíli v malých a středních výškách nemůže z tohoto důvodu řídit zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo; podstatně příznivější výsledky dosáhneme při decentralizovaném velení a řízení z nižšího stupně.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM ORGANIZAČNÍHO SLOŽENÍ, BOJOVÉHO POUŽITÍ A ZVÝŠENÍ ÚČINNOSTI FRONTOVÉHO STÍHACÍHO LETECTVA

Předcházející rozbor úlohy a místa potvrdil, že frontové stíhací letectvo musí být připraveno k činnosti za složitých bojových podmínek. Frontové stíhací letectvo je součástí poměrně složité a pohyblivé organizace, jejíž kterákoliv část může v podstatné míře velmi nepříznivě ovlivnit nejen jeho bojové vlastnosti, ale i jeho součinnost.

Logicky správná organizační struktura, systém velení a zabezpečení, vycházející ze závěrů analýzy soudobého boje, může kladně přispět k využití jeho možností. Rovněž spolehlivost a rychlost velení vyžadují zjednodušit organizaci velení, navedení a zabezpečení v nejvyšší míře.

K organizačnímu složení frontového stíhacího letectva

Dřívější organizační složení letecké armády (4–5 i více stíhacích leteckých divizí) dovozovalo rozmístovat nejméně jednu stíhací leteckou divizi v prostoru jedné vševojskové armády a to výhradně k protivzdušné obraně vojsk. Byla snaha velení stíhacímu letectvu v otázkách PVO více decentralizovat než centralizovat a to na stupni vševojskové armády a stíhací letecké divize.

Takové použití stíhacího letectva v daných bojových podmínkách vyhovovalo, neboť umožňovalo plánovat bojovou činnost a uskutečňovat součinnost stíhací letecké divize přímo s vševojskovou armádou; konečně poměrně malý počet vzdušných cílů (zpravidla větších skupin nepřátelských letounů), působících ve středních výškách do prostoru vševojskové armády, nebyl ani tak náročný na systém velení a navedení stíhacích letounů stíhací letecké divize. Takticko-technická data tehdejších stíhacích letounů vyhovovala i širší pásma vševojskové armády. Počet stíhacích leteckých divizí (4–5 i více) vytvořil dostatečnou hustotu míst velení a navedení (VS, ZVS, 3 VS slp a NS) a to ještě v mnohem menších prostorech působnosti frontu než uvažujeme v soudobých operacích.

Stíhací letecké divize, určené k zabezpečení bojové činnosti ostatních druhů letectva letecké armády působily zpravidla přímo pod velením velitele letecké armády.

Počet stíhacích leteckých divizí v organizaci soudobé letecké armády (2–3) nedává možnost dodržovat dříve uvedenou

zásadu, tj. aby jedna stíhací letecká divize působila v pásmu vševojskové armády. Přídělení jedné stíhací letecké divize dvěma vševojskovým armádám nebo i jakékoliv jiné řešení by v mnohém ztížilo nejen plánování bojové činnosti stíhací letecké divize, ale i součinnost se štáby vševojskových armád a pozemních prostředků PVO. Rovněž i velení a navedení letounů stíhací letecké divize v prostoru té nebo oné vševojskové armády by přineslo nepřekonatelné obtíže. Celkový počet míst velení a navedení při jejich neměnném počtu u stíhací letecké divize (jejich počet z jiných důvodů nelze zvyšovat) bude značně menší. Tím i hustota těchto prostředků, místo aby proporcionálně vzrostla vzhledem ke zvýšenému počtu cílů a charakteru činnosti prostředků vzdušného napadení, značně poklesne a ohrozí možnost plnění úkolů stíhacího letectva v PVO vojsk a i při zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády.

Rozsáhlost prostoru, který by stíhací letecká divize měla pokrýt a z toho vyplývající nutnost zvětšeného počtu radiolokátorů a naváděcích stanovišť, který by měl být doplněn tak, aby byla dosažena potřebná hustota prostředků velení, by vytvořily ze stíhací letecké divize svazek neschopný zvládnout problematiku boje. To jsou další důvody, které potvrzují dříve uvedená tvrzení. Stíhací letecká divize již svou existenci za bojové činnosti by byla dalším mezistupněm v systému velení, který by velení jedině komplikoval, časově prodlužoval zásah stíhacího letectva a konečně za těchto okolností by nemohl být perspektivní i z hlediska automatizace. Toto tvrzení mohou potvrdit i zkušenosti z taktických cvičení.

Takové řešení by bylo rovněž v přímém rozporu s centralizací velení stíhacímu letectvu, které je požadavkem vedení soudobého boje. Toto se pokusím zdůvodnit.

Soudobá operace, charakterizovaná vysokými tempy, manévrovostí a častou změnou hlavního úderu si beze sporu vyžadují změny v dosavadním pojetí rozmístění a bojového úsilí frontového stíhacího letectva. Především požadavek nepřetržitého zabezpečení ochrany pozemních vojsk a jejich bojové techniky před údery prostředků vzdušného napadení a z toho vyplývající požadavek na vysokou manévrovost stíhacího letectva vyžaduje operativ-

nější celky než je stíhací letecká divize s poměrně malým a omezeným počtem míst velení. Takovým celkem je stíhací letecký pluk.

Soudobý stíhací letecký pluk, vybavený novými mocnými prostředky ničení vzdušných cílů, má nejen vysokou údernou sílu, ale i možnost střetnutí s velkým počtem cílů a schopnost manévru jak ve vzduchu, tak i na zemi, zvláště bude-li zbaven problémů letištního, materiálně technického a speciálního zabezpečení. Otázky zabezpečení musí v zájmu zachování manévrovosti řešit tak, jak je to u jiných druhů frontového stíhacího letectva, ústředně letecká armáda, neboť stíhací letectvo zůstává prostředkem velitele letecké armády.

V současné operační pojetí letecká armáda frontu má 2–3 stíhací letecké divize, což by prakticky znamenalo, že zastupci velitele letecké armády by bylo podřízeno 6–9 stíhacích leteckých pluků, z nichž do 1/3 by bylo vybaveno přepadovými stíhacími letouny k bojové činnosti v noci a za ztížených povětrnostních podmínek. Podle uvedené tabulky by asi 1/3 celkového bojového úsilí stíhacího letectva byla určena k zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva letecké armády. Celkový přehled o možném bojovém úsilí je uveden v **příloze 2 a 3**.

Podle předpokládané bojové situace rozmístil by stíhací letecké pluky přímo zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo do prostorů jednotlivých svazků PVO v počtu, odpovídajícím danému operačnímu směru a předpokládanému úsilí ve prospěch jiných druhů letectva letecké armády. V řízení bojové činnosti by byly dočasně podřízeny náčelníkům stíhacího letectva, kteří by byli u velitelských stanovišť svazků protivzdušné obrany.*]

Úkoly ochrany vojsk prvosledových vševojskových armád a zabezpečení bojové činnosti ostatních druhů letectva i další úkoly letecké armády by plnilo 5–7 stíhacích leteckých pluků rozmístěných v prvním sledu v hloubce 50–80 km od linie fronty. Ochranu týlových objektů a vojsk druhosledové armády pak 1–2 stíhací letecké pluky, rozmístěné ve druhém sledu v hloubce 150–180 km.

*]Vycházím z toho, že svazek protivzdušné obrany by byl řízen na stupni vševojskové armády a zahrnoval by pozemní prostředky PVO na stupni armády a případně posilové prostředky, přidělené velitelem fronty.

K otázkám velení frontového stíhacího letectva v systému PVO a při plnění úkolů ve prospěch letecké armády

Rozbor některých otázek organizace frontového stíhacího letectva potvrdil důležitost navrhovaných změn. Hlavním motivem těchto změn byla snaha nalézt cesty ke zvýšení bojové účinnosti a ekonomičnosti bojového úsilí frontového stíhacího letectva nejen při plnění úkolů v protivzdušné obraně, ale i při plnění úkolů ve prospěch letecké armády.

Úspěch boje, operace a války nezávisí jen na kvalitě a kvantitě bojové techniky. Na něm se podílí rychlost a čas, potřebné ke zpracování informací a rozhodnutí a schopnosti velitelů a štábů. Proto významné místo na celkové účinnosti frontového stíhacího letectva přísluší souhrnné systému velení a prostředkům spojení. Toto tvrzení platí jistě v plné míře pro PVO vojsk v podmínkách soudobého boje, kdy prostředky vzdušného napadení nabývají vysokých výkonů a nebyvalé účinnosti. Optimálních vlastností prostředků PVO můžeme plně využít jedině tehdy, bude-li soudobá technika zabezpečena vysoce výkonnými systémy velení. Takového souladu bylo dosaženo za 2. světové války v bitvě o Velkou Británii. Vysoce výkonná radiolokační technika, společná a dobře vybavená velitelská a naváděcí stanoviště prostředků PVO a vícekanalové rádiové stanice s frekvencemi měnitelnými za letu zabezpečovaly vysokou produktivitu práce a přispěly nejen k ekonomickému využití zvláště stíhacího letectva, ale i k podstatnému zvýšení jeho účinnosti i proti početným silám protivníka. Na tu dobu nové prostředky spojení a zabezpečení a jejich účelné využití poskytovaly dostatek času k včasnému zásahu a přispěly ke zvýšení racionálnosti využití prostředků PVO, zvláště stíhacího letectva.

Současné materiální vybavení úderných prostředků vzdušného napadení umožňuje rychle a překvapivě napadnout cíle, zatím co aktivní čas, potřebný prostředkům PVO vlivem zastaralého a nevykonného systému velení a použití prostředků spojení, se nijak podstatně nezkracuje.

V podmínkách soudobé PVO vojsk půjde nejen o zabezpečení včasného a nepřetržitého vyhodnocování vzdušné, pozemní a situace vlastních prostředků PVO, rozhodování a jeho realizaci v nejkratším času, ale i organizaci a kapacitu prostředků velení, spojení a navedení stíhacího letectva.

Pojem kapacity velení nelze chápat jen lineárně. Naopak současná bojová činnost vyžaduje, aby systém a prostředky velení byly schopny zvládnout jakkoli složitou vzdušnou situaci. Z hlediska velení jde především o schopnost zobrazit přesně a rychle vzdušnou situaci o velkém počtu cílů, rozdělit je mezi prostředky PVO a navést je nejen v celém prostoru bojové činnosti frontu (na široké frontě), ale i při soustředění v kterémkoli jeho úseku. Zvážíme-li tuto situaci z hlediska možnosti navedení stíhacích letounů, pak nemusí dojít k obtížím při činnosti proti cílům letícím ve středních, velkých a stratosférických výškách. K obtížím však jistě dojde při řešení boje s nízkoleteckými cíli, což v praxi si vyžádá, nemá-li účinnost stíhacího letectva poklesnout, značný počet prostředků a i zvýšený počet míst navedení na nízkoletecké cíle.

Vyřešit problém velení při protivzdušné obraně a zabezpečit bojovou činnost jiných druhů letectva letecké armády předpokládá především soustředit se na

- analýzu forem velení,
- stanovení druhu a počtu velitelských a naváděcích stanovišť a
- na možnosti zvýšení kapacity velení a spojení.

Otázku velení je možné plně řešit pomocí mechanizačních a automatizačních prostředků v celém komplexu. Ekonomické možnosti však nedovolují vyřešit tuto otázku v nejbližší době a proto je úkolem zlepšit současný stav dostupnými prostředky s perspektivou možnosti přechodu na automatizaci velení v celém komplexu.

a) Formy velení frontovému stíhacímu letectvu

Centralizaci velení frontovému stíhacímu letectvu vyžaduje nejen forma a obsah bojové činnosti prostředků vzdušného napadení protivníka, ale i požadavek účinného a ekonomického využití poměrně skromných sil stíhacího letectva v soudobé letecké armádě.

Nedostatky, vyplývající z objektivních slabín systému PVO, jsou však v rozporu s centralizací velení. Je to především otázka času a z něho vyplývající rychlost zásahu proti vzdušnému nepříteli.

Proto ke zvýšení účinnosti zásahu stíhacího letectva proti cílům v malých a středních výškách bude nutné v průběhu boje velení a řízení bojové činnosti stíhacího letectva decentralizovat na nižší stupně velení a řízení. Tímto stupněm by měla být stíhací letecká divize, která v předcho-

zím rozboru byla označena jako stupeň, který ztěžuje a časově prodlužuje velení. Těmito stupni, jak jsem již uvedl, mají být společná velitelská stanoviště zřízená u svazků PVOS na velitelských stanovištích vševojskových armád.

K zabezpečení decentralizace velení a řízení bojové činnosti frontového stíhacího letectva je nutné vydělit určitý počet vzletů pro jednotlivé náčelníky stíhacího letectva u svazků PVO a to podle důležitosti jednotlivých směrů pozemních vojsk. Rozhodující pro stanovení počtu vzletů bude forma a obsah bojové činnosti prostředků vzdušného napadení protivníka. Lze předpokládat, že protivník použije přes polovinu bojového úsilí letectva v malých výškách; proto také zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo vydelí asi jednu polovinu bojového úsilí mezi náč. stíh. letectva u svazků PVO. Zbytek bojového úsilí si ponechá pro boj se vzdušnými cíli ve velkých a stratosférických výškách, k posílení sousedů, popřípadě jako svoji zálohu. Mimo to zástupce velitele letecké armády musí pečlivě střežit vzdušnou situaci, reagovat na ni zbytkem svého úsilí a popřípadě i převést stíhače z plnění jednoho úkolu na druhý.

Zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva a úkolů plánovaných leteckou armádou budou po předchozím dohodoru plánovanou zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo a štáb letecké armády.

Náčelníci stíhacího letectva u svazků PVO budou rovněž realizovat rozkazy k zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva podle nařízení zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo. Jednotlivé údery v rámci letecké podpory zabezpečí náčelníci stíhacího letectva na požadavek leteckých operačních skupin, se kterými podle zkušenosti z taktických cvičení by měli mít společné VS.

Možný způsob rozmístění a rozdělení bojového úsilí je uveden v příloze 3.

b) Stanovení druhu a počtu velitelských a naváděcích stanovišť u letecké armády frontu (viz příloha 4).

Velitelské stanoviště zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo (VS a ZVS) je součástí velitelského stanoviště náčelníka PVO frontu. K plánování a řízení bojové činnosti má zástupce velitele letecké armády pro stíhací letectvo svůj štáb a prostředky k navedení stíhacího letectva buď přímo na VS a nebo zřizuje v jeho blízkosti naváděcí stanoviště s mož-

POČTY A BOJOVÉ ÚSILÍ V LETOUNOVÝCH VZLETECH STÍHAČÍHO LETECTVA LETECKÉ ARMÁDY

Počet stíh. let. divízi	Počet útvarů	Počet vzletů	letounů/vzletů			Pro PVO letounů/vzletů 2/3			Pro LA letounů/vzletů 1/3		
			celkem	denní	noční	celkem	denní	noční	celkem	denní	noční
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2	6	2	216/172*	144/115*	72/57*	144/155*	96/77*	48/38*	72/57*	48/38*	24/19*
		3	432/344	288/230	144/144	288/230	192/154	96/76	144/114	96/76	48/38
		3	648/516	432/345	216/171	432/345	288/221	144/114	216/171	144/114	72/57

— * zlomek značí počet letounů: v čitateli tabulkový počet, ve jmenovateli počítáno s 80% stavem;
 — čísla bez označení: v čitateli počet vzletů, ve jmenovateli počet vzletů při 80% stavu letounů; zálohu vel. let. armády nutno vytvořit z počtu letounů — letounových vzletů.

MOŽNÝ ZPŮSOB ROZMÍSTĚNÍ A ROZDĚLENÍ BOJOVÉHO ÚSILÍ FRONTOVÉHO STÍHAČÍHO LETECTVA PŘI PLNĚNÍ ÚKOLU PVO VOJSK A ÚTVARŮ VE PRŮBĚHU LETECKÉ ARMÁDY FRONTU

slp	rozmístění	ve dne		v noci		celkové úsilí pro slp	poznámka (určení)
		střeh ve vzduchu	střeh na letišti	střeh ve vzduchu	střeh na letišti		
1	v 1. sledu			PVO : 38 LA : 10	PVO : LA : 38	88	NOC – PVO – LA
2	v 1. sledu	PVO : 10 LA :	PVO : 74 LA :			84	DEN – PVO
3	v 1. sledu	PVO : 40 LA : 18	PVO : LA : 38			96	DEN – PVO – LA
4	v 1. sledu	PVO : 12 LA : 20	LA : 38	LA : 10	PVO : 76	80	DEN – PVO – LA
5	v 2. sledu					76	NOC – PVO
6	v 3. sledu	PVO : 12	PVO : 74			86	DEN – PVO

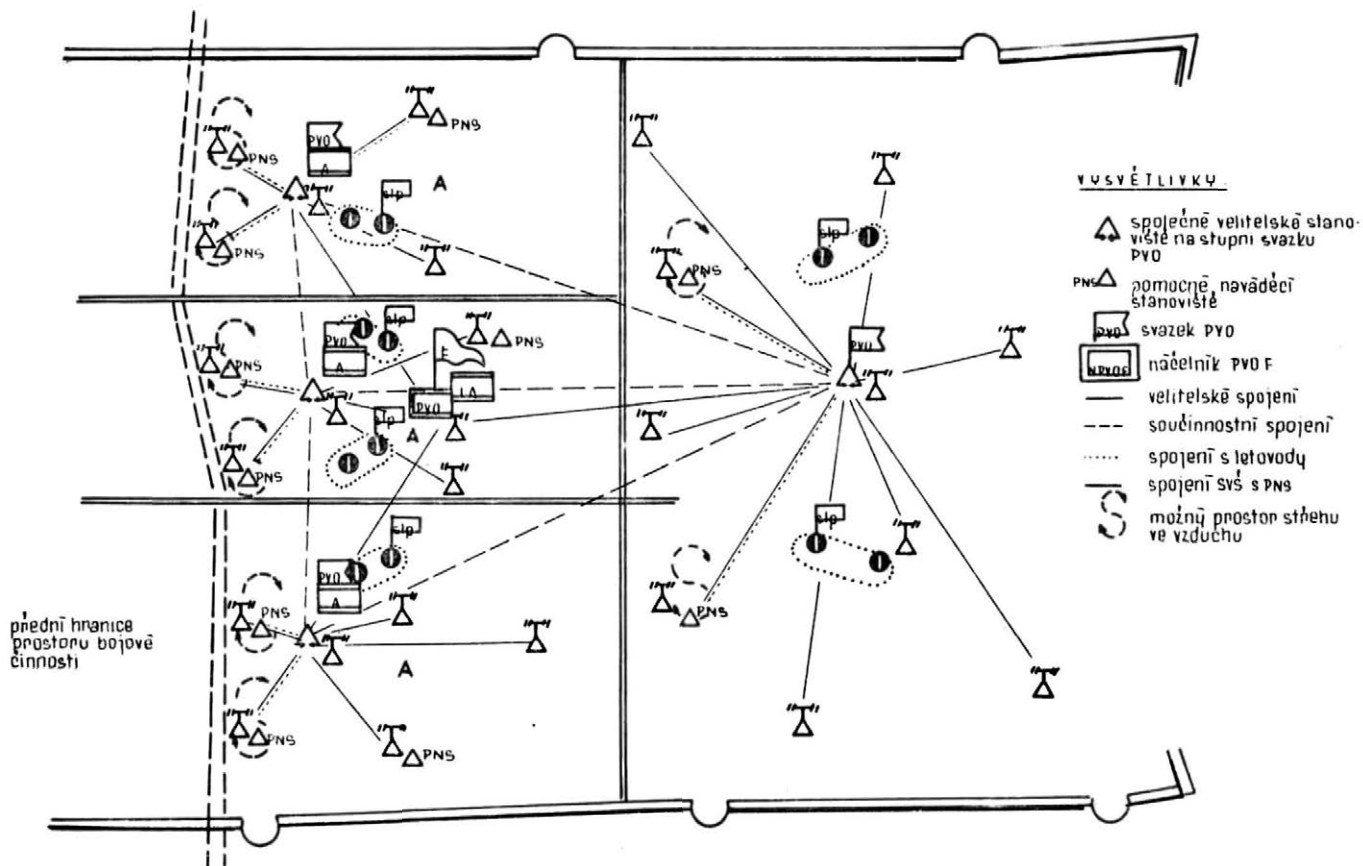
MOŽNOSTI NAVEDENÍ U FRONTOVÉHO STÍHAČÍHO LETECTVA

SOUČASNÝ STAV					NAVRHOVANÁ ORGANIZACE				
počet SLI	druh VS	počet obraz.	počet cílů na 1 obr.	celkem cílů	počet SLD	Druh VS	počet obraz.	počet cílů na 1 obr.	celkem cílů
2 sld	VS sld	2	à 3	6	2 sld	VS ZVLASL	2	à 2-3	4-6
	ZVS sld	1	à 3	3		ZVS	1	à 2-3	2-3
	3 slp	3	à 1-2	3-6		SVS u svazku PVO	3	à 2-3	6-9
						ZVS	2	à 2-3	4-6
	VS sld	2	à 3	6		3-5 PNS	3-5	à 1-2	3-5-6-10
	ZVS sld	1	à 3	3					
	3 sld	3	à 1-2	3-6		SVS u sv. PVO	3	à 2-3	6-9
						ZVS u sv. PVO	2	à 2-3	4-6
						3-5 PNS	3-5	à 1-2	3-5-6-10
						SVS u sv. PVO	3	à 2-3	6-9
						ZVS u sv. PVO	2	à 2-3	4-6
						3-5 PNS	3-5	à 1-2	3-5-6-10
celkem	10	12		24-30		17-23	27-33		45-51-72-84

z toho pro nízkoletecké cíle 9-15-18-30

SCHEMA VELENÍ, ŘÍZENÍ A NAVEDENÍ FRONTOVÉHO STÍHAČÍHO LETECTVA

PŘÍLOHA 4

ností navedení na 4—6 cílů převážně ve velkých a stratosférických výškách. K zabezpečení centralizace velení je spojen s náčelníky stíhacího letectva u jednotlivých vševojskových armád.

Společné velitelské stanoviště na stupni vševojskové armády (u náč. PVO) se zřizuje na stupni svazku protivzdušné obrany. Má k dispozici prostředky pro navedení nejméně 8—10 cílů a prostředky pro spojení s PNS (zřizovanými u RTH vševojskové armády) a se stíhacími leteckými pluky, rozmístěnými v prostoru bojové činnosti svazku PVO. Mimo to jsou v jeho sestavě síly a prostředky k vybavení 3—5 PNS, každá s možností navedení po 1—2 cílech. K docílení vzájemného a opodstatněného styku by společné velitelské stanoviště mělo být spojeno se stanovištěm letecké operační skupiny a vševojskové armády.

Pomocná naváděcí stanoviště zřizují se u radiotechnických hlásek vševojskové armády v počtu 3—5. Každé má být vybaveno k přijetí letovoda. V případě, že by letovod byl vybaven lehkým radiolokátorem, mohl by být zařazen u předstunutých rychlých jednotek.

Velitel stíhacího leteckého pluku rozmísťuje se se svým štábem na letišti svého pluku. K přemístění štábu při letištním manévru předpokládá se použití dopravního letounu. Velitel pluku podle navrhované organizace je oproštěn od materiálně technického zabezpečení, plánování a navádění stíhacího letectva. Zabezpečuje jen bojovou připravenost a pohotovost příslušníků stíhacího leteckého pluku.

c) Možnosti zvýšení kapacity velení a navedení

Dosavadní rozbor bojového použití frontového letectva potvrdil, že za současného stavu počet navedení frontového stíhacího letectva je nedostačující (viz **příloha 5**). Příčinou tohoto stavu je nedostatek míst velení a navedení. Počet stanovišť se zmenšuje nejen bojovou činností protivníka, ale i nutností jejich častého manévru.

Zlepšit tento stav může navrhovaná organizace, tj. zvýšit počet míst velení a navedení, počet obrazovek a rádiových kanálů, zvláště k navedení na nízko letící cíle.

Zvýšit účinnost mohou jedině automatizované systémy velení, průběžně znázorňující vzdušnou situaci z obrazovek radiolokátorů a jejich přímé znázornění nejen na velitelském stanovišti, které rozhoduje o použití stíhacího letectva, ale na všech ostatních velitelských stanovištích prostředků PVO.

Z á v ě r

Otázky úlohy, místa a bojového použití a účinnosti frontového letectva jsou předmětem velmi častých diskusí. Skutečnost je taková, že požadované účinnosti soudobého stíhacího letectva se dosahuje začleněním řady zabezpečovacích zařízení, na kterých je stíhací letectvo závislé a která mohou podstatně ovlivnit jeho účinnost.

Na úspěšném zásahu stíhacího letectva se v současné době podílí systém průzkumu vzdušného prostoru, složitá velitelská a naváděcí stanoviště, různá a velmi často složitá zařízení na palubě letounu, zabezpečovací a řada jiných prostředků, z nichž některé jsem v hlavních rysech rozebral. Přitom stíhací letectvo, zvláště frontové, je vystaveno speciálním podmínkám, za kterých má pracovat. Stíhací letectvo se stává pouze částí rozsáhlé organizace. Stíhací letoun sebelepších kvalit s pilotem na nejvyšším stupni výcviku nemůže dosáhnout požadovaných výsledků, nebude-li tato organizace usměrněna k rozvíjení vlastností stíhacího letectva. Jen stíhací letoun vynikajících kvalit v neoptimálnějších podmínkách může dosáhnout rentabilní účinnosti.

Tento článek nemohl vyřešit veškerou problematiku spojenou s bojovým použitím, spolehlivostí a ekonomičností frontového stíhacího letectva, měl jen poukázat na některé z nejdůležitějších aspektů jeho bojového použití.

Zásobování frontového letectva

Generálmajor Josef Slabý

Zavedení raketových jaderných zbraní do výbroje armád vyvolalo nutně některé změny v organizaci zásobování vojsk v soudobých operacích. Zdůrazňují však, že přijaté změny se týkají jen některých momentů organizační stránky zásobování a nikoli vlastní podstaty zásobovacího systému.

Obecně platný zásobovací systém vojsk v poli je charakterizován kombinovanými přísunem a odběry, hlubokým členěním zásob do hloubky (pohyblivé zásoby na stupni vojskového týlu, zásoby v základnách operačního týlu) a etapovým překládáním materiálu. Přitom je třeba uvážit nízký stupeň mechanizace ložních prací a dopravních metod v celém tomto systému. Zde mám na mysli kompletaci zásob a zavedení zásobovacích (spotřebních) norem s plným využitím paletizace a kontejnerizace.

Tyto charakteristické rysy celkového systému zásobování vojsk v poli zůstávají i nadále základem materiálního zabezpečení vojsk v soudobých operacích.

Přijaté změny vedly zejména ke zvýšení pohyblivosti týlu. Až do stupně vševojskové a tankové armády jsou začleněny pohyblivé zásoby. To znamená, že na jednotlivých zásobovacích stupních je organicky stanoveno tolik dopravních vozidel, kolik jich je právě zapotřebí k vedení těchto pohyblivých zásob (stanovených normativů).

I na stupni frontu došlo ke zvýšení pohyblivosti základen. Počítáme sice, že tyto jsou nadále převážně vázány na železnici, avšak jejich organizace dovoluje vyčleňovat pohyblivá oddělení skladů na silnici s určitými zásobami (zpravidla v rozsahu dvou — až tří denní potřeby zásobovaného uskupení vojsk) vedenými na autech. V určitých příznivých situacích (při snížených zásobách a při dostatku volných vozidel ve frontu) není ani vyloučen přesun frontových základen automobilními dopravními prostředky. Tato skutečnost ve spojitosti s jednotypovou organizací základen, dovoluje rozvíjet je v průběhu útočné operace vzájemným překračováním.

Pohyblivost frontových základen je nutné hodnotit především z hlediska možnosti jejich přesunu během operace. Vzhledem k značnému objemu zásob materiálních prostředků, které bude nutné dopravit do těchto základen (na úseku národního hospodářství — centrální sklady, rozdělovací stanice frontu, frontové sklady), je nutné je rozvíjet a přesunovat převážně s využitím železnice. To je v průběhu operace spojeno s určitým problémem. Nepřítel má možnost i při průměrném denním tempu operace 80 i více kilometrů, ve značném rozsahu ničit zejména železniční mosty a jiné technické objekty (které nakonec limitují tempo obnovy železnic). Praktické zkušenosti ukazují, že při zasazení dvou železničních brigád k obnově jednoho železničního směru je

možné tuto uskutečňovat denním tempem 30—40 kilometrů. Obnova železnic bude tedy zaostávat za tempem postupu vojsk v nejpříznivějším případě o 50 %. Z toho vyplývá dílčí závěr, že po splnění bližšího úkolu frontu (při hloubce 400—450 km, trvání 5—6 dní) můžeme přesunout frontovou základnu (nebo rozvinout novou základnu) na vzdálenost 200—250 km (počítáno od původního předního okraje, odkud byla obnova železnice zahájena). Přitom by zůstala vzdálenost ramene silničního přísunu minimálně 200 km s dalším jejím postupným narůstáním. Se splněním dalšího úkolu frontu (při hloubce 500 až 550 km, trvání 6—7 dní) můžeme přesunout frontovou základnu (v tomto případě týlovou frontovou základnu) do hloubky dalších 250—300 km. Vzdálenost odtržení vojsk od železnice by dosahovala 450—500 km.

V zásobovacích etapách základnového typu vznikají značné mezery v možnosti využití zničených úseků železnic, které je nutné překrývat odděleními skladů hlavních druhů materiálů, rozvinovaných na silnicích.

Tato skutečnost má na jedné straně značnou nevýhodu, která vyžaduje nasazovat velký počet automobilních dopravních prostředků a několik dní (2—4) k jednomu přísunovému koloběhu. Na druhé straně je zde vytvářen mnohoetapový systém zásobovacích zdrojů, členěný do značné hloubky (při variantě, uvedené v příloze 2, 500—600 km). To vytváří výhodné podmínky k zásobování operačních a hlubokých operačních záloh, přesunujících se vojsk, mobilizovaných v hloubce teritoria a zejména také bojových svazků frontového letectva, členěného do hloubky 200—500 km.

Letecká armáda frontového letectva ve složení 2 stíhacích leteckých divizí, 1 bombardovací letecké divize, 3—4 průzkumných leteckých pluků, 2—3 dopravních leteckých pluků (bez posilových útvarů, kterými se letecká armáda posiluje v případě plánovaného operačního výsadbku nebo více taktických vzdušných výsadbků), spojovacího leteckého pluku, 1—2 pluků radiotechnické a protiradiotechnické činnosti a dopravního zdravotnického leteckého pluku,¹⁾ může v průběhu frontové útočné operace při bojovém úsilí

24—30 vzletů stíhacího a průzkumného letectva,

16—20 vzletů stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva a

20—24 vzletů ostatního letectva

spotřebovat celkem asi 60 000 tun materiálu, což odpovídá průměrnému dennímu požadavku na přísun asi 5000 tun zásob.²⁾

Z celkové potřeby materiálu na frontovou operaci připadá 60—65 % na letecké pohonné hmoty, tj. 36 000—39 000 tun a 17 % na leteckou munici, tj. 10 000 tun.

Za předpokladu, že přibližně jednu třetinu leteckých pohonných hmot (cca 1000 tun denně) bude možné v průběhu frontové útočné operace dopravit pol-

¹⁾ Toto představuje 22 — 25 útvarů proudových (kerosin) a 7 útvarů vrtulových (bez posilového dálkového letectva — benzin), tj. přibližně 660 — 750 letounů proudových a 210 letounů vrtulových. Průměrná norma na jeden vzlet a letoun proudový je 1,5 až 2 tuny kerosinu a cca 1 tuna benzinu pro letoun vrtulový. (Veškerost kalkulačních jednotek je závislá na typu letounů: u stíhacího letectva počítáme převážně s letouny typu Mig-17 a Mig-19).

²⁾ Počítáme s úsilím 2 — 3 vzletů denně u stíhačů a průzkumného letectva, 1 — 2 vzlety u stíhacího bombardovacího letectva (shodně u bombardovacího letectva), 1 — 3 vzlety u ostatního letectva.

Palebný průměr v středních hodnotách: stíhači 500 kg na jeden vzlet, stíhací bombardovací letectvo 1 000 kg, bombardovací letectvo 2 000 kg na jeden vzlet.

³⁾ To jsou hrubá kalkulační (plánovací) čísla. Potřeba materiálu bude v průběhu operace klesat úměrně s počtem bojových ztrát letounů. Na druhé straně je nutné počítat s určitými ztrátami materiálu během přísunu a na letištích.

ním potrubím, zbývá na klasický přísun pro potřebu frontového letectva denně cca 4000 tun materiálu.

Frontovými základnami (týlovými i předsunutými, jejich odděleními) procházejí veškeré materiální prostředky všech druhů vojsk a služeb, kromě speciálních druhů materiálů pro letectvo (a kromě raketového materiálu). Je to letecký technický materiál a letecká munice (materiál třídy 03, Všeob-26-1) a letecké pohonné hmoty (materiál třídy 15, Všeob-26-1).

K zásobování těmito druhy materiálu rozvinujeme u letecké armády polní leteckou základnu, do které vcházejí

- 2 sklady leteckého technického materiálu,
- 2 sklady leteckých pohonných hmot a
- 2 sklady letecké munice.

Touto organizací odděleného zásobování speciálním leteckým materiálem vytvářejí se pro leteckou armádu dva toky zásob (viz **přílohu 1**): materiál vševojskového typu (pěchotní munice, dělostřelecká a minometná munice, automobilní pohonné hmoty, proviant, výstroj, ženijní, spojovací a chemický materiál) jde po linii — centrální sklad, předsunutá frontová základna, její oddělení. Tento materiál odebírá ve frontových základnách (v jejich odděleních) pro potřebu letectva letecká technická divize, zčásti jej ukládá ve skladech a zčásti přísunuje dále (nebo jej odebírají letištní prapory) k zabezpečení bojových leteckých útvarů na letištích.

Speciální letecký materiál jde po odděleném toku z výrobních závodů (ústředních skladů) přímo (mimo frontovou etapu) do skladů polní letecké základny (oddělení polní letecké základny) a odtud do skladů leteckých technických divizí (popřípadě do oddělení těchto skladů) a dále na letiště k zabezpečení bojového letectva.

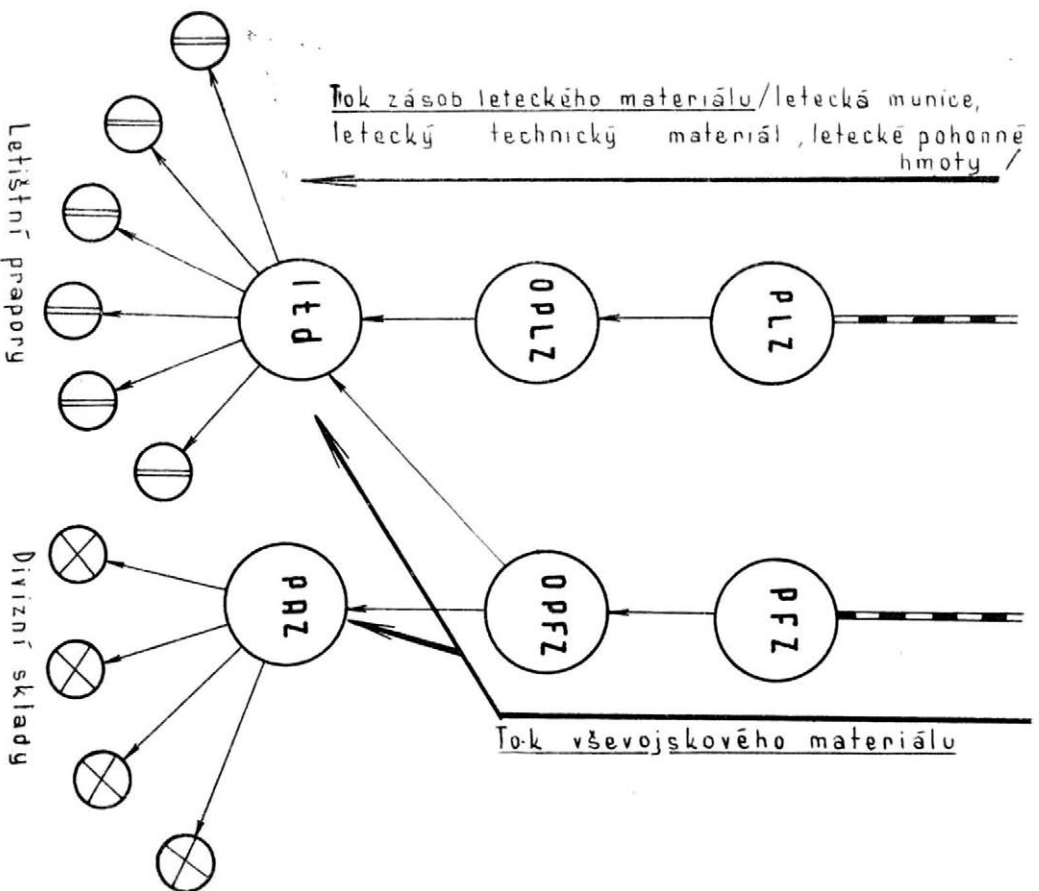
Podíváme-li se nyní blíže na tuto zvláštnost v organizaci zásobování frontového letectva, zjistíme některé rozpory.

Frontové letectvo je druh vojska (Vševojsk-1-1, článek 26) stejně jako raketové vojsko a dělostřelectvo. Dalo by se tedy předpokládat, že bude mít obdobné začlenění zásobovacích etap (skladů) leteckého materiálu a obdobné začlenění řídicích orgánů na stupni frontu. Zatím však na stupni frontu nejsou ani sklady leteckého materiálu, neboť polní letecká základna je výkonným zásobovacím orgánem letecké armády; řídicí orgány k zásobování leteckým materiálem jsou rovněž na stupni letecké armády.

Zástupce velitele frontu pro tyl a náčelníci druhů vojsk a služeb odpovídají za zabezpečení podřízených operačních svazů materiálem (podle materiálové kompetence), tedy i za zabezpečení letecké armády. Přitom však ve frontových základnách je pouze materiál vševojskového typu. Vezměme konkrétně letecké pohonné hmoty. Jak může náčelník správy zásobování pohonnými hmotami odpovídat za zabezpečení letecké armády leteckými pohonnými hmotami, nemá-li tento druh materiálu ve svých skladech?

Skutečnost, že letecké pohonné hmoty a některé druhy leteckého technického materiálu jsou speciální druhy materiálu, určené výhradně pro leteckou armádu, patří již minulosti. Vždyť ve vševojskových svazcích, svazcích druhů vojsk, ve vševojskových a tankových armádách jsou dnes organicky začleněny různé typy vrtulníků, které v každém případě vyžadují zabezpečení leteckými pohonnými hmotami a některými druhy leteckého technického materiálu. Zde

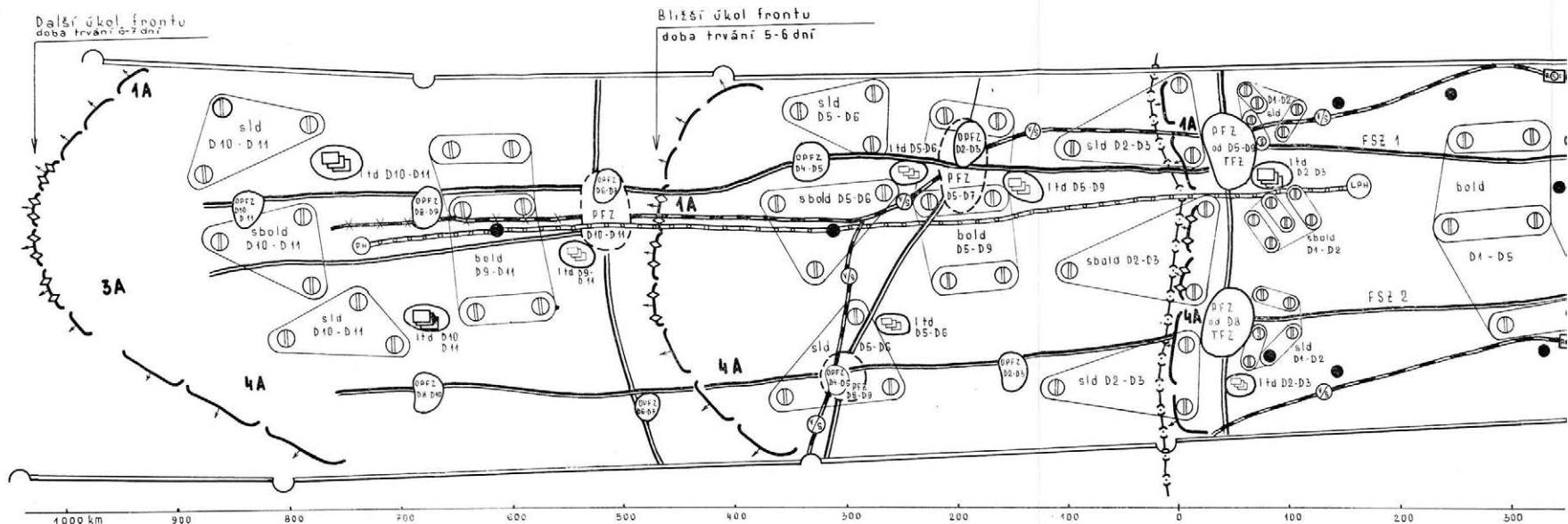
SCHEMA ORGANIZACE ZÁSOBOVÁNÍ ve frontové útočné operaci /stará varianta/

ORGANIZACE ZÁSOBOVÁNÍ LETECKÉ ARMÁDY VE FRONTOVÉ ÚTOČNÉ OPERACI V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

PA 1

Možná varianta

LEGENDA

FSZ 1
Frontová silnice základní
č. 1

Obsazená letiště

Sklady letecké technické
divize

Ltd

polní potrubí

státní hranice

sklad leteckých PH

vznikají složité zásobovací vztahy; na jedné straně dopravujeme z frontových zdrojů vševojskový materiál pro frontové letectvo, na druhé straně dopravujeme ze skladů polní letecké základny letecký materiál pro letectvo (vrtulníky), začleněné organicky v pozemním vojsku frontu.

Při posuzování organizace zásobování letecké armády je nutné uvážit operační sestavu frontového letectva.

Stíhací a stíhací bombardovací letectvo bude umístěno na letištích blíže k frontě (viz přílohu 2) do vzdálenosti 50—150 km od předního okraje při zahájení pohraničního střetného sražení a 150—200 km v dalším průběhu útočné operace. Bombardovací a dopravní výsadkové letectvo budeme rozmísťovat na letištích hlouběji do týlu, ve vzdálenosti 300—400 km od předního okraje.

V průběhu frontové útočné operace bude se stíhací a stíhací bombardovací letectvo přemísťovat 4—5krát (vždy na vzdálenost 200—250 km), bombardovací a dopravní výsadkové letectvo 2—3krát (po 350 až 450 km).

K zásobování frontového letectva jsou zapotřebí minimálně dva zdroje materiálu, a to jeden zdroj pro čelní uskupení v hloubce 200—250 km, druhý v hloubce 350—400 km od předního okraje. Oba tyto zdroje bude nutné přemísťovat současně se zásobovaným letectvem.

Tato varianta řešení je nevýhodná, poněvadž z čelního zdroje materiálu by bylo nutné dopravovat zásoby do značné šířky (napříč fronty). Z toho důvodu a také s přihlédnutím k tomu, že za prvosledovými armádami budou zpravidla dva zásobovací směry, bude výhodnější varianta se třemi zdroji zásob pro frontové letectvo.

Podívejme se nyní na organizaci zásobování a na manévr frontovými základnami (viz přílohu 2).

V první operaci počátečního období války počítáme s doplňováním zásob spotřebovaných k zabezpečení prvních bojů pohraničního sražení (D1 a D2) odběrem z materiálních zdrojů vyhrazených na teritoriu. To se plně vztahuje i na frontové letectvo, které bude zejména pohonné hmoty — jako jeden z hlavních druhů materiálních prostředků — po celou dobu svého pobytu na letištích na vlastním území (u bombardovacího letectva až do D3—D4) doplňovat z teritoriálních zdrojů (centrální vojenské sklady, zásoby zajištěné v prostorech letišť). K zásobování bojových leteckých útvarů na vlastním území bude možno plně využít vykládacích stanic (pokud nebude prvním hromadným úderem ochromena železniční doprava) a automobilních dopravních útvarů leteckých technických divizí (popřípadě letecké armády a týlu frontu), aniž by muselo dojít k rozvinutí polního zásobovacího systému frontu a frontového letectva.

Předsunutá frontová základna (PFZ) může zahájit činnost teprve v D3, popř. až D4.

Zásoby, vyvezené automobilními svazky (mobilizovanými v týlu teritoria), nebude výhodné skládat v prostoru předsunuté frontové základny; bude účelné ponechat je naložené na autech a použít k rozvinutí oddělení předsunuté frontové základny, které v tom případě zahájí činnost dříve než vlastní základna (D2 popř. D3). V D4 (popř. D5) bude nutno rozvinout další oddělení PFZ.

Po splnění bližšího úkolu frontu (D6) je možné začít rozvíjet novou základnu [z původní základny bude týlová, vpředu na obnovené železnici rozvíjíme předsunutou základnu]. V D6—D7 a D8—D9 bude nutné postupně rozvíjet další oddělení frontových skladů na silnicích.

Se zakončením frontové útočné operace můžeme počítat s přesunem týlové frontové základny na konec obnoveného železničního směru, tj. na vzdálenost 450 km (asi 250 km před dříve rozvinutou PFZ).

Nyní do této situace zapojíme frontové letectvo, a to podle současné organizace zásobování — rozvinutím polní letecké základny — (D3—D4) a s rozvíjením operace oddělení polní letecké základny a skladů leteckých technických divizí (popř. oddělení těchto skladů).

Polní leteckou základnu rozvíjíme na železnici na výši PFZ; v dalším předsunujeme zásoby leteckého materiálu do oddělení polní letecké základny.

Polní letecká základna může být pohyblivá, obdobně jako jsou základny vševojskových armád.

Má-li letecká armáda dvě polní letecké základny, pak je může rozvíjet postupným překračováním, obdobně jako u frontových základen. K zabezpečení části letectva na křídle frontu možno rozvinout oddělení polní letecké základny.

Promítneme-li si nyní organizaci zásobování letecké armády v komplexu rozvinutí všech zásobovacích etap a posoudíme-li vzdálenosti, ve kterých tyto postupně rozvíjíme, a vzdálenosti rozmístění jednotlivých zásobovaných leteckých svazků, pak nutně vzniká otázka, nejsou-li polní letecké základny zbytečnou zásobovací etapou. **Bylo by účelnější, jednodušší a operativnější zahrnout sklady polní letecké základny (letecká munice, letecké pohonné hmoty, letecký technický materiál) do frontových základen a vytvořit pouze jeden tok zásob společný jak pro vševojskové, tak i pro letecké druhy materiálu (viz přílohu 3).**

V tom případě by zásobování frontového letectva bylo organizováno takto:

Veškeré druhy materiálu půjdou ze zápolí do frontových základen a jejich oddělení. Odtud budou odebírat materiál letecké technické divize (viz **přílohu 2**) k dalšímu zásobování bojových útvarů letectva (při větších vzdálenostech možno rozvinout oddělení skladů leteckých technických divizí). Při začlenění leteckého materiálu do frontových základen zůstává ve zvláštní situaci možnost vyčlenit oddělení předsunuté frontové základny (týlové frontové základny) s leteckými druhy zásob pro potřeby určitého uskupení letectva (viz **přílohu 4**).

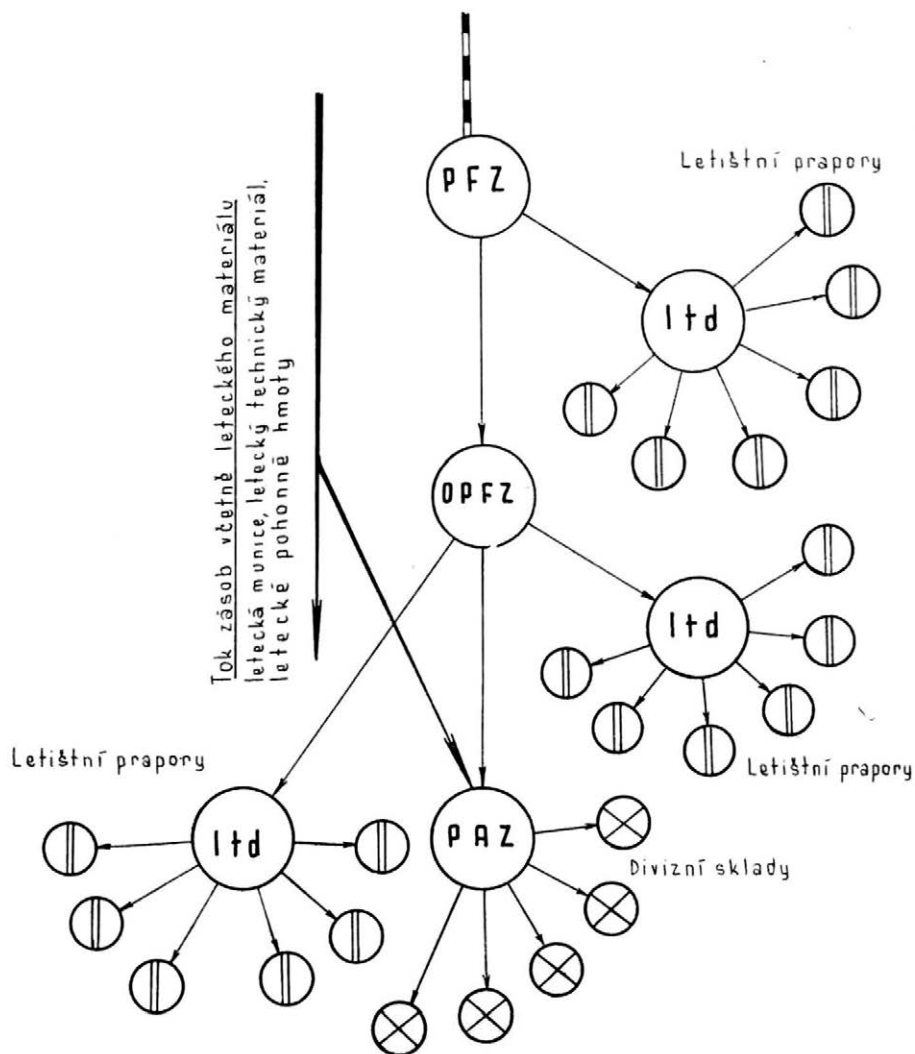
Tato organizace vyžaduje rozvinout nejméně dvě, spíše tři letecké technické divize, jak jsem uvedl již v předchozí části.

Do sestavy každé letecké technické divize je nutné zahrnout letištní prapory (počet podle počtu leteckých pluků), sklady letecké munice, leteckého technického materiálu, pohonných hmot, proviantu a výstroje, popř. smíšený sklad technického materiálu (vševojskového typu), dále automobilní dopravní útvary, automobilní dílny a spojovací prapor.

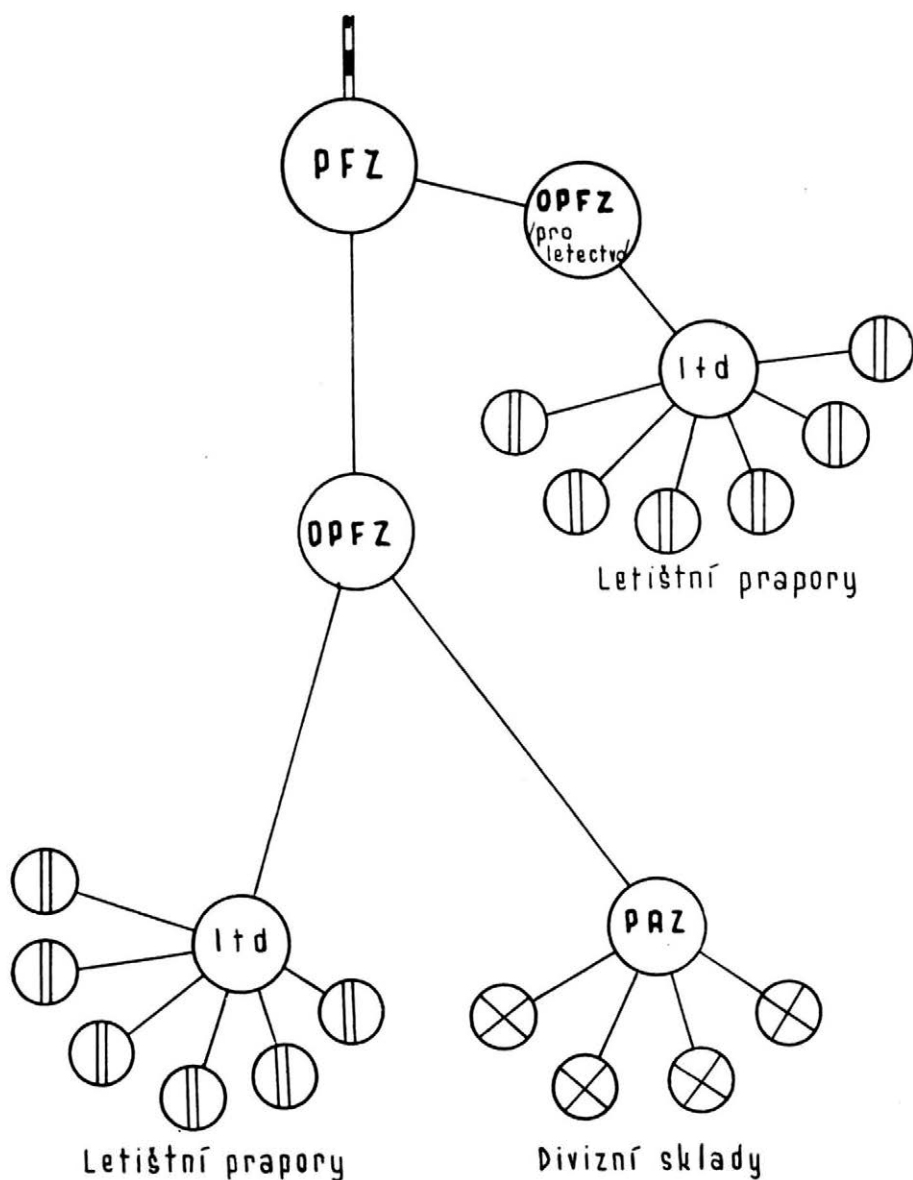
Navrhovaná organizace zásobování vytvoří jeden tok materiálu, na nějž budou napojeny jak frontové letectvo, tak i vrtulníkové jednotky pozemních vojsk. Zároveň se odstraní rozpory v zásobování letectva, o kterých jsem se již zmínil.

V této organizační struktuře nijak zvlášť nevzroste objem zásob procházejících frontovými základnami. Průměrná denní potřeba materiálu pro leteckou

SCHEMA ORGANIZACE ZÁSOBOVÁNÍ ve frontové útočné operaci /nová varianta /

SCHEMA ORGANIZACE ZÁSOBOVANÍ ve frontové útočné operaci /varianta/

armádu, připadající na železniční přísun, je 4000 tun (6—9 zásobovacích vlaků). Tento objem zásob se rozdělí na část pro bombardovací a dopravní výsadkové letectvo (2—3 zásobovací vlaky) a na další část pro stíhací a stíhací bombardovací letectvo (celkem 4—6 zásobovacích vlaků), která se bude opět dělit zpravidla do dvou zásobovacích směrů. Na každý zásobovací směr mohou připadat vedle potrubní dopravy denně 2—3 zásobovací vlaky materiálu. Přitom zde zůstává i nadále možnost podle stavu železniční sítě plně využít vykládacích stanic k překládání materiálu přímo na automobilní prostředky leteckých technických divizí i k rozvinutí skladů u těchto divizí.

Po stránce řízení by začlenění leteckého materiálu do frontových základů vyžadovalo zřídit odpovídající oddělení u velitelství frontu, popř. uvážit o převezení tohoto oddělení do týlu frontu. Poslední organizační opatření by vytvářelo výhodné podmínky k soustředění řízení veškeré zabezpečovací činnosti do jednoho centra, jak toho také bude vyžadovat nová automatizační technika, zaváděná do procesu řízení.

Z á v ě r

Zahrnutí leteckého materiálu do frontových základů by odstranilo dvoukolejnost zásobování vojsk frontu. Přitom by vznikla vcelku výhodná situace zabezpečení letectva, které proniká stále ve větším měřítku do organizace pozemních vojsk.

Může vzniknout námitka, že narušíme autonomní postavení letectva, zatímco tuto autonomnost ponecháváme raketovému vojsku.

Domnívám se, že u raketových vojsk je to plně zdůvodněno. Vždyť jde opravdu o specifický materiál, jehož doprava (mám na mysli bojové hlavice, kapalně raketové pohonné hmoty) a ukládání vyžadují zvláštní opatření. Dále, vzhledem k významu a důležitosti materiálu, který bude prvořadým cílem nepřátelských jaderných úderů. Je proto zcela na místě vyjmout jej z nomenklatury frontových základů a ponechat mu zcela oddělený tok.

Jde o variantu možného řešení jednoho z mnoha problémů organizace zásobování vojsk v poli.

Začlenění leteckého materiálu do frontového systému zásobování vede k unifikaci zásobování a vytváří i příznivé předpoklady k řešení nového zásobovacího systému, spočívajícího na využití zásobovacích norem a hlavně na dopravě materiálu spotřebiteli (až na bojiště) s minimálním počtem překládacích míst, popř. bez překládání a dále na plném využití mechanizační a automatizační techniky v oblasti řízení.

To ovšem nejsou všechny důvody, které vedou k úvahám o změnách v organizaci zásobování letectva.

Jsou zde ještě další činitelé, které je nutno velmi pečlivě vážit a zkoumat, jako je jednoduchost a bezpečnost (odolnost) celé zásobovací operace.

K přísunu leteckého materiálu do polní letecké základny těžko můžeme počítat s obnovou zvláštního samostatného železničního směru. Po většině železničních komunikací procházela by doprava leteckého materiálu po společné cestě s vševojskovým materiálem. Z toho můžeme vyvozovat závěr, že pravděpodobnost zničení leteckého materiálu při železniční dopravě je v obou variantách přibližně stejná.

Pro umístění skladů a ukládání zásob materiálu platí obecné zásady — rozmísťovat je mimo cílové objekty, rozptýleně, využívat ochranných vlastností terénu atd. Pravděpodobnost zničení zásob nepřátelskou činností je rovněž přibližně stejná, ať jsou zásoby leteckého materiálu uloženy společně ve frontové základně nebo odděleně v polní letecké základně.

Významným prvkem zásobovací operace je rychlost. Chceme-li při zásobování pozemních vojsk zrychlit dodávku materiálu do některé části vojsk, pak vynecháme některou zásobovací etapu a materiál přisunujeme přímo, pokud možno bez překládání.

Vypustit zásobovací etapu, jakou je polní letecká základna, znamená beze sporu urychlit přísun materiálu letectvu.

Může někdo namítat, že letecký technický materiál představuje velmi širokou nomenklaturu sortimentu nejrozličnějších speciálních součástek a dílů, které často vyžadují odborné uložení a odbornou dopravu. Domnívám se, že složitá technika proniká dnes ve značném mířítku i do pozemních vojsk a že volání po normování a kompletování zásob materiálních prostředků je úkol celozbrojených armád, vztahující se stejně tak na letecké, jako na vševojskové druhy materiálu.

Konečně nemůžeme opomenout ani praxi. Praktická operační zaměstnání, válečné hry a řešení některých vědeckých úkolů nás stále více přesvědčují o neúčelnosti stávající organizace zásobování frontového letectva.

Změnu v organizaci zásobování frontového letectva předkládám čtenářům jako možnou variantu zjednodušení zásobování, kterou je nutné dále podrobně zkoumat a procvičovat v praxi a touto cestou hledat optimální řešení zásobovacích operací v polních podmínkách.

ŘÍZENÍ PŘESUNŮ

k vytvoření operační sestavy

Podplukovník Oldřich Blaha

Z celého obsahu počátečního období války vystupuje výrazně údobí **vytváření operační sestavy z chodu a vedení pohraničního střetného sražení a střetných bojů**.

Ve svém příspěvku se budu zabývat **řízením přesunů k vytvoření operační sestavy z chodu**.

Cílem přesunů bude zaujmout plánovanou operační sestavu rychle, nerušeně a maximálně utajeně. Úkol bude proto — řídit přesuny tak, **aby vytvořená sestava maximálně odpovídala plánu operace**.

Složitost práce štábu armády v počátečním údobí operace bude spočívat v tom, že štáb musí **řídit současně pohraniční střetné boje** prvosledových svazků a **přesuny** druhosledových svazků a útvarů, dislokovaných v hloubce státního území.

Praxe ve velení v pohraničním střetném sražení, zahájeném bez předchozího zaujetí operační sestavy, potvrdila potřebu vyčlenit ze štábu armády dočasně **skupinu k řízení přesunů**, protože hlavním obsahem práce velitele a štábu bude velet vojskům vpředu. Tato potřeba vyniká též ze součinnosti polního štábu s teritoriálním štábem při řízení přesunů přes teritorium v počátečním období války (též pořádkové služby).

Na základě praktických zkušeností je u našeho štábu polní armády vytvořena **skupina k řízení přesunů**.

Úkolem této skupiny je:

— řídit přesuny druhosledových svazků a útvarů armády, dislokovaných v hloubce státního území, v těsné součinnosti s oddělením dopravy štábu týlu i týlových útvarů a zařízení,

— zpracovat a doručit bojové nařízení pro přesuny,

— organizovat všestranné zabezpečení přesunů,

— organizovat a řídit činnost pořádkové služby,

— organizovat součinnost s teritoriálním štábem v otázkách řízení přesunů přes teritorium.

Skupina řídí přesuny podle **plánu přesunu armády**, kde je řešeno i zabezpečení přesunu (průzkum, ženijní zabezpečení, OPZHN, týlové a technické zabezpečení) a pořádkové služby armády.

Skupina řídí přesuny na základě stálých a přesných informací o jejich průběhu. Skupina je vyhodnocuje, navrhuje řešení vzniklých situací, zpracovává a doručuje bojová nařízení pro přesun. Příslušníci skupiny musí být připraveni řešit zvláště složité a naléhavé situace podle rozhodnutí velitele přímo na místě — výjezdem.

Operační umění a taktika

Nutnost všestranného zabezpečení přesunů vyžaduje připravenost příslušníků skupiny k samostatnému řešení všech druhů zabezpečení. Zvláštní důležitost nabývá oboustranné udržování součinnosti s armádním radiačním střediskem ve spojitosti s řešením otázek OPZHN.

Organizovat a řídit činnost pořádkové služby znamená podle plánu přesunu vybavit a „vystavit“ orgány pořádkové služby, podle změněných nařízení upravovat a doplňovat jejich činnost a soustavně jim pomáhat při řešení složitých situací na jejich stanovištích, zabezpečovat jejich stálou pohotovost a akceschopnost.

Součinnost s orgánem teritoriálního štábu, který je pověřen řízením přesunů na teritoriu, v tom i operačních přesunů, bude podle dosavadních zkušeností vyžadovat **vzájemnou informaci o situacích, které ovlivňují přesuny** (bojová situace na teritoriu, radiační, chemická a zdravotnická situace, možnosti týlového a technického zabezpečení, zvláště však „komunikační situace“, spojovací možnosti), **ale i pomoc v řešení situací za přesunů** (např. likvidace následků po napadení ZHN) **a součinnost v řešení pořádkových úkolů na komunikacích** s cílem **zabezpečit přednostně operační přesuny**.

Organizace velení přesunům

Na cvičeních se nám osvědčil tento **systém velení přesunům**:

1. **V údobí ihned po vyhlášení bojového poplachu až asi do P+6** (tj. do doby vytvoření bojové sestavy prvosledových svazků včetně některých armádních posilových prostředků a hlavně do vyřešení likvidace následků po prvním hromadném úderu a dosažení nutné centralizace velení) — **ze stanoviště operační skupiny polního štábu armády (OSK)**. Do této skupiny se začleňuje i skupina k řízení přesunů, která sleduje přesuny všech druhosledových vševojskových svazků a vojskových svazků a útvarů po zahájení přesunů ze shromaždišť do operačního prostoru armády a plní veškeré úkoly řízení a zabezpečení přesunů.

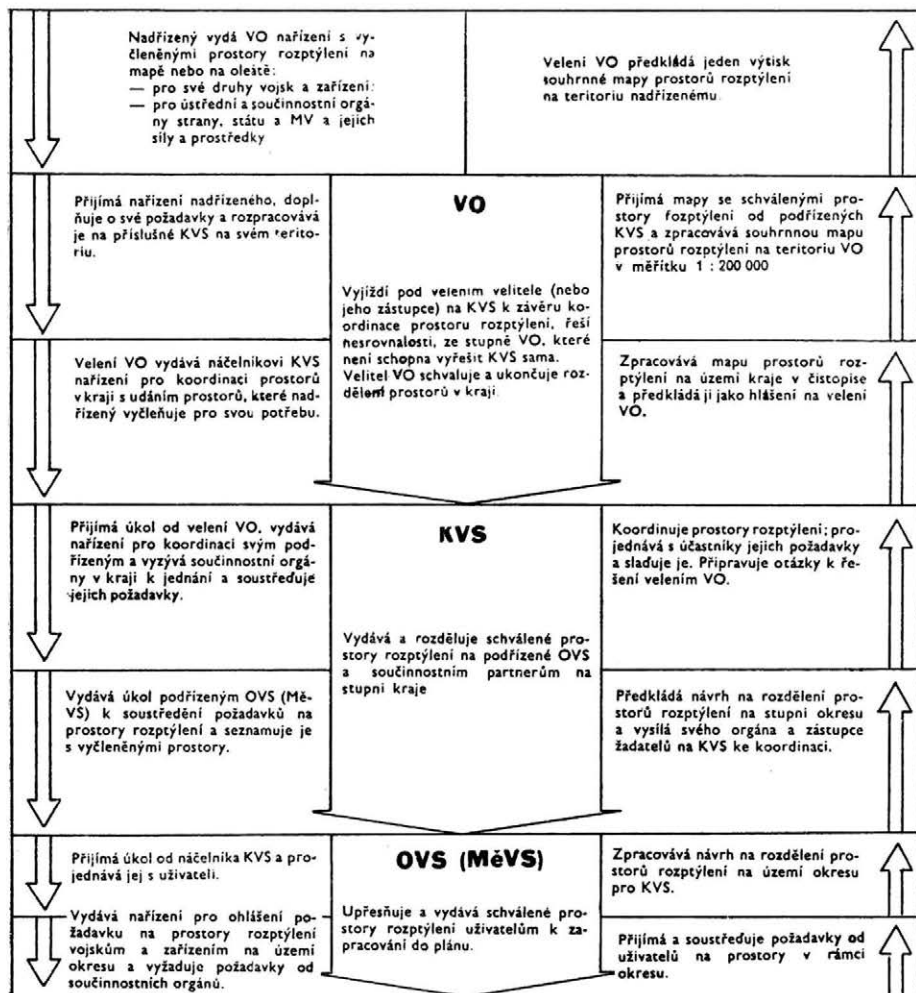
Tomuto systému velení odpovídá samozřejmě i vybudovaný systém spojení, doplněný podle plánu spojení po vyhlášení bojového poplachu. Skupina k řízení přesunů využívá vybudovaného linkového a směrového spojení do shromaždišť, do určených kontrolních míst (jsou to zpravidla posádky na osách přesunu), do kontrolních pořádkových stanovišť, obsazených pořádkovými orgány polního štábu a přes teritoriální štáb i do pořádkových stanovišť teritoria (pokud jsou už obsazena).

2. **V dalším údobí**, které je charakterizováno postupným centralizováním velení, se stává hlavním místem velení **velitelské stanoviště**. Představené velitelské stanoviště opouští stanoviště „OSK“ a přesunuje se do plánovaného prostoru. Skupina k řízení přesunů zůstává dále na stanovišti „OSK“ a plně využívá vybudovaného systému spojení s přesunujícími se svazky a útvary. Vytváří se tak vlastně **pomocné VS k řízení přesunů**.

Pro spojení s velitelským stanovištěm využívá vybudovaného spojení linkového, směrového, popřípadě i rádiového a pohyblivých pojítek.

Metodika práce skupiny k řízení přesunů je charakterizována těmito vztahy: — vztahem podřízenosti náčelníku štábu armády prostřednictvím náčelníka operačního oddělení; zajišťuje jej náčelník skupiny;

SCHÉMA postupu při schvalování prostorů rozptýlení na teritoriu VO

— vztahem součinnosti s náčelníky druhů vojsk, náčelníkem týlu a technického oddělení; přímou a bezprostřední součinnost zajišťují důstojníci druhů vojsk začlenění do skupiny;

— vztahem součinnosti s informační skupinou a skupinou OPZHN polního štábu a orgánem teritoriálního štábu, který řídí přesuny přes teritorium; součinnost ve smyslu příslušných rozhodnutí velitele polní armády je již bezprostřední a uskutečňuje ji náčelník skupiny;

— vztahem nadřízenosti vůči orgánům pořádkové služby armády; zabezpečuje druhý důstojník operačního oddělení;

— skupina je v oblasti řízení přesunů a jejich zabezpečení prostředníkem vztahu nadřízenosti velitele armády vůči velitelům přesunujících se svazků a armádních útvarů.

Z hlediska těchto vztahů byla vypracována metodika práce skupiny. Jejím hlavním obsahem je tato činnost:

P + 40' až P + 60':

— organizace pořádkové služby (náčelník skupiny);

— organizace systému spojení, prověrka předem vybudovaného a k řízení přesunů vyčleněného spojení (důstojník spojovacího oddělení).

Poznámka:

— skupina k řízení přesunů nesleduje průběh bojového poplachu svazků a útvarů, ani jejich přesun do prostoru shromaždiště a činnost v něm; tyto otázky řeší operační skupina (OSK).

P + 1 až P + 6: (P + 6 = střední kalkulační údaj, tj. doba, kdy podle vývoje situace odjíždí skupina velitele na VS):

— sledování průběhu přesunu přímým spojením směrových důstojníků ke druholedovým vševojskovým svazkům a důstojníků druhů vojsk ke svým vojskovým svazkům a útvarům;

— shromažďování informací od přesunujících se svazků a útvarů, od pořádkových orgánů, od armádního radiačního střediska (je v tomto období včleněno do operační skupiny) a od orgánu teritoriálního štábu k řízení přesunů (náčelník skupiny s dalším důstojníkem operačního oddělení);

— vyhodnocování informací z hlediska řízení přesunů (zvláště informací o jaderných úderech a o radiační situaci) a hlášení s návrhem na řešení přesunů veliteli armády (náčelník skupiny); informace náčelníků druhů vojsk o přesunech jim podřízených vojsk (důstojníci druhů vojsk) a náčelníka armádního radiačního střediska o jaderných úderech, hlášených svazky a útvary cestou skupiny k řízení přesunů (důstojník operačního oddělení);

— záznam rozhodnutí velitele armády a koncepce bojových nařízení (předkládá ke schválení náčelník skupiny);

— předání bojových nařízení přesunujícím se svazkům a útvarům i orgánu teritoriálního štábu k řízení přesunů a informace o ostatních skutečnostech, které mohou ovlivňovat přesuny na teritoriu (údery ZHN, úroveň radiace na osách podle hlášení podřízených svazků a útvarů) (všichni příslušníci skupiny);

— řízení pořádkové služby (druhý důstojník operačního oddělení).

Od P + 6 do vytvoření operační sestavy z chodu:

— metoda a obsah práce skupiny zůstává v podstatě shodná s předcházejícím údobím. Je ztížená ovšem tím, že veškerá činnost mezi stanovištěm skupiny (nyní už pomocným VS k řízení přesunů) a velitelským stanovištěm musí být uskutečňována technickými pojítky (náčelník skupiny).

Překonání zamořených a zatarasených prostorů po jaderných úderech, jakož i likvidaci následků u přesunujících se útvarů řeší náčelník skupiny na základě vyhodnocení radiační situace ARSem s náčelníkem skupiny OPZHN, který je na stanovišti „OSK“ (po dobu přítomnosti velitele armády).

Skupina zůstává sama na původním stanovišti „OSK“ až do vytvoření operační sestavy z chodu. Z obsazení skupiny po postupném vejíti svazků a útvarů do operační sestavy, tj. když převzalo velení velitelské stanoviště armády nebo velitelé prvosledových vševojskových svazků (pokud se stávají jejich posilovými prostředky), mohou se uvolnit někteří příslušníci druhů vojsk i jeden důstojník operačního oddělení a přesunout se na velitelské stanoviště, kde řídí přesuny v rámci útočné operace, ovšem už ne jako zvláštní skupina, nýbrž v sestavě svých složek. Problémy těchto přesunů jsou již řešeny v součinnosti s operačním oddělením podle plánu přesunu v útočné operaci.

Důstojníci druhů vojsk, vyčlenění do skupiny k řízení přesunů, jsou po stránce přesunů odborně připravováni a jako takoví jsou schopni plně zabezpečit součinnost v oblasti řízení přesunů v útočné operaci. Počítá se také s nimi jako se spolupracovníky při zpracování plánu přesunu a přeskupení v útočné operaci v situaci, když bude třeba takový plán zpracovat.

Složení skupiny k řízení přesunů

Vzhledem k úkolu a rozsahu činnosti skupiny se nám osvědčilo toto složení:

- 2 důstojníci operačního oddělení (jeden z nich je náčelník skupiny),
- směroví důstojníci ke druhosledovým vševojskovým svazkům,
- jeden důstojník štábu RVD, VPVO, ženijního, chemického a spojovacího oddělení,
- důstojníci a praporčíci, vyčlenění dočasně ze štábu armády nebo přiveleni k výkonu pořádkové služby. K nim je nutné připočíst i nezbytný počet regulačníků.

Otázky týlového a technického zabezpečení přesunů je možné řešit podle údajů v plánu přesunu součinností s týlem a technickým oddělením; stejně tak otázky utajeného velení. Styčné problémy operačních a týlových přesunů mohou být řešeny součinností s oddělením dopravy štábu týlu. Z těchto důvodů nejsou uvedené složky v sestavě skupiny zastoupeny.

Vzhledem k úkolům, složení a metodice práce skupiny je nutné toto **vybavení**:

- 1 štábní autobus se dvěma přístřešky a nutným vybavením pro práci s dokumentací,
- 1 GAZ a 1 vrtulník Mi-1 jako dopravní a spojovací prostředek,
- 4–5 GAZů a 1 vrtulník Mi-4 jako dopravní prostředek orgánů pořádkové služby,
- 4–5 motocyklů pro spojovací účely pořádkových orgánů,

- rádiová stanice střední nebo velká (R 118, R 102),
- 1 přijímač,
- 8—10 rádiových stanic malých přenosných (R 105) pro spojení v pořádkové službě a pro spojení pořádkových orgánů s přesunujícími se útvary.

Organizace spojení

Vyčleněnými rádiovými spojovacími prostředky zřizuje skupina k řízení přesunů:

- **rádiovou síť k řízení přesunů** s přesunujícími se svazky a armádními útvary, které do této sítě vyčleňují přijímače na odposlech;
- **rádiovou síť hlášení** přesunujících se svazků a armádních útvarů, v níž má skupina odposlech hlášení;
- **rádiovou síť pořádkové služby** ke spojení skupiny s obsazenými kontrolními pořádkovými stanovišti armády.

Oklikové spojení s přesunujícími se svazky a útvary umožňují navíc **rádiové sítě některých kontrolních pořádkových stanovišť** pro spojení kontrolního pořádkového stanoviště s útvary přicházejícími do jeho obvodu působnosti; přesunující se útvary mají trvale vyčleněnou rádiovou stanici na určené frekvenci a přijímají zprávy a nařízení prostřednictvím orgánů pořádkové služby. Samy mohou využít této spojovací cesty k hlášení své situace skupině k řízení přesunů. V systému spojení s přesunujícími se svazky a útvary i pro spojení s orgány pořádkové služby se velmi dobře osvědčilo vhodné prostorové rozmístění PRMů.

Pro spojení skupiny k řízení přesunů s přesunujícími se svazky a útvary jsou v případech zvláštní potřeby využívány vrtulníky a automobily.

Po stránce dotace rádiovými spojovacími prostředky je v našem případě skupina do určité míry preferována. V každém případě je nutné zabezpečit spojení s přesunujícími se svazky a útvary cestou orgánů pořádkové služby, systémem PRMů a pohyblivými pojítky.

Tento systém spojení v řízení přesunů se ruší jako celek po vytvoření operační sestavy z chodu, když už předtím postupně vystoupily ze systému ty útvary, které od určené čáry přešly pod velení velitelského stanoviště.

Dokumentace skupiny k řízení přesunů

Praxe vyžaduje, aby skupina měla tuto nejnutnější dokumentaci:

- **plán přesunu** s přílohami
 - tabulku průchodu pochodových proudů kontrolními pořádkovými stanovišti (KPS), kontrolními místy (KM), výchozími místy a rozchodišti,
 - organizace pořádkové služby,
 - schéma spojení,
- **bojová nařízení** pro přesun s tabulkou „Výpis z plánu přesunu“;
- **nařízení pro pořádkovou službu**;
- **výkazová mapa** skupiny (v měřítku 200 000);
- **pracovní mapy** směrových důstojníků a důstojníků druhů vojsk (příslušníků skupiny);

- signální tabulky pro přesuny (systém AL);
- ostatní pomocné dokumenty jako záznamník zpráv, hlášení a nařízení, doručovací kniha, poznámkový sešit atd.

Tato dokumentace, mimo plán přesunu, mimo bojová nařízení pro přesun a nařízení pro pořádkovou službu, představují „poplachovou dokumentaci“ skupiny k řízení přesunů.

Obsah a forma uvedených bojových dokumentů je známa.

Organizace pořádkové služby na stupni armády, jako součást systému řízení přesunů k vytvoření operační sestavy z chodu, má určité zvláštnosti jak z hlediska armádního stupně velení, tak i z hlediska časového plnění úkolů.

Je potřeba obsáhnout co největší část prostoru, v němž se vojska přesunují. Volíme proto „prostorový systém“ rozmístění armádních pořádkových orgánů. Systém pořádkových a regulačních orgánů přesunujících se svazků a útvarů bude třeba na něj napojit.

Armádní systém pořádkové služby musí také zabezpečit nerušený „vchod“ přesunujících se svazků a útvarů do prostoru vytváření operační sestavy, tedy ve smyslu „příčném“ (na regulačních čarách).

Při organizaci pořádkové služby je nutné brát dále v úvahu potřebu zabezpečit přesun přes důležité terénní překážky a v souvislosti s nimi i možnosti ovlivnění přesunů činností protivníka a konečně i zásady organizace přesunů (např. průměrné vzdálenosti regulačních čar).

Tento „prostorový systém“ organizace pořádkové služby armády dává lepší možnosti manévru pořádkovými orgány při změně plánu přesunu v důsledku bojové činnosti protivníka.

Z hlediska času je nutné uvážit vzdálenosti stanovišť pořádkových orgánů od centra jejich řízení a zvolit nutné způsoby jejich přepravy nebo nutnost dočasného zastupování silami nejbližší dislokovaných útvarů.

Pořádková služba armády se organizuje podle nařízení pro pořádkovou službu.

Na stupni prvosledové armády organizujeme kontrolní pořádková stanoviště (KPS), kontrolní místa (KM) a pořádkové hlídky.

Jejich funkce a úkoly jsou známy (podrobně uvedeny v předpisech).

Praxe ze cvičení ukázala, že pro potřeby řízení přesunů ze stupně armády je třeba obsadit 6—8 kontrolních pořádkových stanovišť.

Kontrolní pořádková stanoviště polní armády bude třeba (a bude to výhodné z hlediska součinnosti i z hlediska využití spojovacích prostředků) v údobí vytváření operační sestavy z chodu často spojit s kontrolními pořádkovými stanovišti teritoriálního štábu. Jejich stanoviště proto slaďujeme s umístěním teritoriálních i týlových pořádkových a regulačních orgánů.

Dokumentace pro ně je zpracována předem a uložena v „poplachové“ dokumentaci skupiny k řízení přesunů. Některé údaje se doplňují a konkretizují podle plánu přesunu před vysláním pořádkových orgánů.

Rozehra činnosti protivníka při operačních cvičeních

Podplukovník Jaromír Ulč

Snaha zařazovat do zaměstnání stále složitější problematiku vedla řadu jednotlivců k tomu, aby se podrobněji zamýšleli nad přípravou, metodikou a obsahovou náplní operačních cvičení a zaměstnání i nad vyvozením závěrů pro praktickou činnost vojsk a štábů. Jen málo však ukázali, jakou úlohu v přípravě těchto zaměstnání hraje správné vyjádření činnosti protivníka.

Situaci a činnost protivníka rozebíráme v zaměstnáních a cvičeních do různé hloubky a v různém rozsahu. V letáčkách nebo skupinových cvičeních řešíme situaci protivníka podrobně pouze v některých směrech, podle učebních cílů a úkolů a délky zaměstnání a část údajů o protivníku vyjadřujeme pouze v závěrech nebo v takovém rozsahu, jak by je připravil příslušný štáb. Naproti tomu ve velitelsko-štábních cvičeních uvádíme rozehru činnosti protivníka jako výsledek konkrétně plánované činnosti a možností prostředků průzkumu, v dílčích zprávách, bez jakýchkoli závěrů apod., tedy jako podklad pro práci štábu, maximálně přiblížený předpokládané skutečnosti.

V každém případě je však nezbytné situaci a uskupení nepřítele zpracovávat tak, abychom nutili nejen vševojskové štáby, ale i štáby letecké, druhý vojsk a týlu k přípravě odpovídajících opatření a vytvářeli jim složité situace k řešení stanovených úkolů.

Příprava operačních cvičení a zaměstnání

Operační cvičení a zaměstnání obvykle připravujeme v určitých etapách, které zpravidla zahrnují:

— ujasnění tématu cvičení, jeho rozsahu, prostoru a stanovení učebních cílů a učebních úkolů apod.;

— přípravu ideového pojetí cvičení;

— zpracování zámyslu cvičení;

— zpracování námětu, organizačních směrnic a dalších opatření, která zabezpečují přípravu i průběh celého zaměstnání.

Z celé oblasti těchto otázek rozeberu některé problémy, které přímo souvisejí s rozehrou zpráv o protivníku a s přípravou jeho celkové činnosti.

a) Jeden z hlavních předpokladů správného pojetí a obsahové náplně operačního cvičení (zaměstnání) je hluboká znalost stavu připravenosti štábu, který se má zaměstnání zúčastnit. Podle stupně připravenosti jednotlivců i celého štábu a podle výsledků jeho činnosti na minulých zaměstnáních je možné upřesnit co je třeba štáb učít, v čem zdokonalit, z čeho prověřit, s čím seznámit apod. Teprve na základě ujasnění těchto hlavních otázek a uvážení směrnic o zaměření, rozsahu a průběhu celého cvičení (zaměstnání) lze stanovit učební cíle a učební úkoly — jako základ, ze kterého vyplývá další práce.

Správné stanovení učebních cílů a úkolů je skutečně jedna z nejdůležitějších etap přípravy operačních cvičení. Na této etapě záleží bude-li připraveno účelné a poučné zaměstnání — jak se říká „přímou ušití pro určitý štáb“. Opominutí nebo nevyužití všech podkladů pro přípravu učebních cílů a úkolů má často za následek přípravu formálního zaměstnání, které nepřináší požadované výsledky.

b) Po ujasnění učebních cílů a úkolů uvažujeme, jakou konkrétní formou je budeme plnit a připravujeme zpravidla **ideové pojetí cvičení**, v němž kromě úvah o rozsahu a průběhu zaměstnání vyjadřujeme na schématu činnosti vlastních vojsk a úlohu, jakou bude hrát protivník v celém zaměstnání. Tato fáze přípravy je nezbytná zejména v zaměstnáních pro štáby armádního nebo frontového stupně; v nich hluboce rozebíráme sílu, uskupení a celkovou předpokládanou činnost protivníka.

Uskupení a činnost protivníka se snažíme připravit tak, aby zabezpečovaly nejen splnění učebních cílů a úkolů zaměstnání, ale aby i odpovídaly v základních rysech organizaci, uskupení, hodnotě a doktrinálním zásadám pravděpodobného nepřítele. Abychom splnili tento požadavek, je nutné prostudovat řady a příslušné pomůcky o doktrinálních zásadách bojové činnosti kapitalistických armád, poznatky ze cvičení a jiné prameny.

V některých případech je možné využít i některých konkrétních cvičení pravděpodobného nepřítele. Často je jen nezbytně upravíme, např. z hlediska rozsahu a učebních cílů cvičení apod. Vždy se však snažíme dodržet organizační strukturu a zásady bojové činnosti nepřítele.

c) Stanovení učebních cílů a úkolů a příprava ideového pojetí jsou základním podkladem ke zpracování **zámyslu operačního cvičení (zaměstnání)**.

V grafické části zámyslu vyjadřujeme výchozí situaci vojsk a zámysl použití jaderných prostředků, letectva, pozemních vojsk protivníka apod., popřípadě i některá nejdůležitější údobí operace, např. přípravu protiúderu, způsob zasazení operačních záloh, výsadekovo operaci apod.

V písemné části zámyslu stručnou formou vyjádříme zamýšlenou činnost nepřítele s udáním cílů a úkolů, které mají důležitý vztah ke splnění operace.

Tato etapa přípravy cvičení (zaměstnání) je již konkrétnější a musí zabezpečovat reálnost nejen celkového zámyslu cvičení, ale i reálnost údobí celé operace.

Např. jaderné prostředky umožňují rychlý zvrat v poměru sil na frontě. Avšak předpoklady tohoto zvratu, který řeší skupinové nebo hromadné jaderné úder, je nutné vytvářet někdy velmi složitými vlastními opatřeními. Proto již v zámyslu uvažujeme, jak připravit poučnou situaci, která by nutila cvičící např. k usměrnění přesunu nepřítele do určitých prostorů (úder letectva, činnosti výsadků nebo diverzních skupin), kde by došlo k nahromadění jeho sil a k vytvoření cíle pro skupinový nebo hromadný úder apod.

V zámyslu často zapomínáme na reálnou rozehru možností vlastního i nepřátelského letectva. Počítáme-li např. se zá-
sahem 600–850 nepřátelských taktických letounů proti frontu o dvou armádách v prvním sledu, mohou tyto letouny při 2–3 vzletech za den svrhnout na cíle a objekty v pásmu frontu kromě jaderných úderů až 1500 i více tun klasické letecké

munice (letecké pumy, rakety, popřípadě i řízené střely vzduch–země). To představuje značné ztráty a značné zkomplikování situace zejména u záloh, týlových objektů apod.

Je proto nesprávné neuvažovat o výsledcích činnosti letectva již v zámyslu cvičení, i když konkretizace účinnosti těchto prostředků je rozehrávána až v průběhu cvičení.

Někdy jsme dokonce byli svědky toho, že např. zasazená divize bojovala nepřetržitě několik dnů přesto, že byla napadena řadou jaderných úderů; neuvažovalo se o jejím vyvedení z boje, deaktivaci apod. Těchto nedostatků je třeba se vystríhat, neboť mají za následek nesprávné představy o bojové činnosti a u cvičících vyvolávají oprávněnou kritiku a nedůvěru k připravenosti řídicích orgánů cvičení.

Grafickému vyjádření zámyslu činnosti nepřítele musí tedy předcházet podrobné rozpracování použití a možností jaderných zbraní, možností letectva a PVO, propočty sil na jednotlivých směrech a reálné kalkulace (např. přesunů zasazovaných sil), zejména v nejdůležitějších údobích operace s cílem připravit co nejreálnější podklady k řízení celého cvičení (zaměstnání). Kromě toho není možné v této etapě zapomínat na různé varianty, jimiž lze v průběhu cvičení dosahovat stanovených cílů cvičení. Např. rozmístění jaderných prostředků řešíme tak, aby se jejich účinnost navzájem překrývala a byla možnost soustředovat úderu na několika místech; uskupení záloh protivníka volíme tak, aby mohly zasáhnout jak do protiúderu, tak i k nahrazení svazků v dotyku na ohroženém směru apod.

V zámyslu činnosti protivníka nelze zapomínat na vytváření vhodných uskupení sil jak v dotyku, tak i v hloubce sestavy. Cvičící budou donuceni rozhodovat se jen na základě hlubokého rozboru situace vlastních vojsk i protivníka a podle poměru sil na daných směrech. Budou využívat slabých míst v sestavě nepřítele a správně reagovat na jeho uskupení nejen z hlediska vševojskového, ale i z hlediska druhů vojsk.

Prvořadou pozornost věnujeme v zámyslu jaderným zbráním, letectvu a tankům. Proto je výhodné v jednotlivých údobích operace předem propočítat jejich možnosti a podle směrů uvést výsledky v příslušných tabulkách.

V některých operačních cvičeních a zaměstnáních vytváříme ke splnění učeb-

ních cílů a úkolů operační skoky. V těchto případech je důležité zabezpečit návaznost jednotlivých situací, návaznost dobře promyslet, propočítat a za časové období mezi operačními skoky zpracovat takovou informaci, která by krátce a výstižně charakterizovala vývoj bojové činnosti včetně ztrát, nově zasazených prostředků apod.

Ve snaze donutit cvičící štáby k práci v časové tísní dává se někdy příliš krátká a neúměrná doba na prostudování materiálů k další situaci. To nepříznivě ovlivňuje zejména práci příslušníků zpravodajských složek frontu nebo armády, protože od jejich náčelníků žádá podrobný rozbor situace a možnosti protivníka s příslušnými návrhy nejen velitel frontu nebo armády, ale i ostatní složky štábu, často i před ukončením doby stanovené na přípravu. Taková situace působí značné komplikace a vede často i k chybám. Proto při vytváření operačních skoků již v zámýslu cvičení je nutné dobře zvážit nejen rozpracování potřebných informačních materiálů, ale i dobu, nezbytnou k přípravě cvičících a zachování plynulé návaznosti celého zaměstnání.

Zpracování zámýslu operačních cvičení a zaměstnání není tudíž jednoduché a vyžaduje, aby se ujasnilo nejen zamýšlené uskupení a činnost vlastních a nepřátelských vojsk, ale i řada dalších otázek v souvislosti s průběhem celého cvičení.

d) V **námětu** ve stati „všeobecná situace“ uvádíme charakter celkové činnosti protivníka zpravidla v krátké, ale výstižné formulaci, aby cvičící pochopili celkovou situaci.

Ve stati „situace zvláštní“, ve které uvádíme cvičící do konkrétní situace vojsk, věnujeme hlavní pozornost přípravě zpráv o nepříteli jak v textové části, tak i v námětové mapě. Rozsah obou částí závisí na charakteru cvičení (zaměstnání), údobí bojové činnosti, době plánovaného zaměstnání, učebních úkolech, vyspělosti a připravenosti cvičících apod.

Je třeba si uvědomit, že co do obsahu a rozsahu uvádíme jinak rozehru zpráv o nepříteli ve skupinovém cvičení v trvání 6–8 hodin, při němž např. každý účastník připravuje ve funkci velitele armády rozhodnutí pro pokračování operace, a jinak ve velitelsko-štábním cvičení, kde námětová část dává pouze první podklady k pochopení činnosti protivníka a má vyvolat opatření z hlediska např. vedení průzkumné činnosti, plánování činnosti vojsk, letectva apod. Podle přijatých opatření postupně rozehráváme zprávy.

Jinak rozehráváme i zprávy o nepříteli ve cvičení, jež začíná např. 2. nebo 4. den operace a jinak např. při zahájení operace v počátečním období války (zpráv o nepříteli bude málo, budou nekonkrétní a často si budou navzájem odporovat).

V písemné části námětu, ve stati „zprávy o nepříteli“, bude často vhodné, zejména při přípravě frontových a armádních zaměstnání, uvést v úvodu určitou charakteristiku činnosti a stavu nepřátelských sil a pak uvádět zprávy podle možností prostředků průzkumu procvičovaného velitelského stupně s doplněním zpráv od sousedů, nadřazeného a podřízených štábů. Zprávy o nepříteli uvádíme i ve stati druhů vojsk, zejména u letectva, chemického vojska apod., aby stručně vyjadřovaly výsledky speciálních prostředků průzkumu druhů vojsk.

V přílohách k námětu uvádíme zpravidla číslování, popřípadě další organizační údaje o protivníkovi, jeho ztráty a někdy i stupeň zamoření prostorů, nepřátelských vojsk apod.

Obdobně, avšak s úplně odlišnou náplní, připravujeme náměty teritoriálních cvičení. V teritoriálních cvičeních uvádíme nepříteli především z hlediska takových údajů, jaké jsou zjišťovány při jeho bezprostřední činnosti proti území teritoria. V komplexních teritoriálních cvičeních je třeba kromě toho rozpracovat i podklady k vyhodnocení vojenskopolitické situace na straně nepříteli a dále o výsledcích činnosti zasazených zpravodajských prostředků. Činnost na frontě uvádíme pouze rámcově jako zprávy ze štábu frontu (armády).

Rozpracování námětové stati o nepříteli bude mít v každém cvičení (zaměstnání) odlišný rozsah. Rozehra zpráv o nepříteli má být zpracována v plném souladu s možnostmi zasazených prostředků průzkumu, sousedů a nadřazeného štábu. Formulace zpráv má co nejvíce odpovídat skutečným podmínkám a nutit cvičící k tomu, aby o každé zprávě důkladně uvažovali a hodnotili ji ve vzájemné souvislosti s celkovou situací a teprve pak došli ke správným závěrům o činnosti protivníka. Formulovat zprávy a vydávat podklady o činnosti protivníka takovým způsobem, že je z nich na první pohled zřejmý celý zámýsl cvičení, je neúčelné a nesprávné.

K posouzení správnosti a úplnosti připravených materiálů doporučuji, aby se zpracovatel pokusil, nejlépe po několika denním odstupu, zpracovat v roli cvičícího

předepsané úkoly ve stanoveném čase. Tak lze posoudit, zda připravená rozehra odpovídá daným úkolům.

K dokončení příprav operačních cvičení a zaměstnání po stránce rozehry nepřátelské činnosti bývají podle potřeby zpracovány další dokumenty, např. průběh operace (nebo vedení boje po hlavních údobích), řada různých rozborů, výpočtů, grafiky přeprav, v některých případech manévry jadernými prostředky a letectvem nepříteli, možnosti zásobování jadernou municí, PHM apod.; ve velitelsko-štabních cvičeních ještě další podklady, potřebné pro instruktáž rozhodčích.

Všechny dokumenty vycházejí ze zámyslu a námětu a používají se především k metodickému řízení zaměstnání nebo k řízení cvičení v jeho průběhu.

Příprava rozhodčí služby

Rozhodčí služba při velitelsko-štabních cvičeních operačního i teritoriálního charakteru a při cvičeních s vojsky má vždy velký podíl na úspěchu i kvalitě cvičení.

Zařazujeme proto do rozhodčí služby důstojníky, kteří dobře zvládlí teoreticky i prakticky funkci, v níž budou úkoly rozhodčího plnit. Není správné např. k náčelníku průzkumu armády (divize) určit jako rozhodčího důstojníka, který nikdy ve štábu armády (divize) nepracoval. Takový důstojník zpravidla nemá úplnou představu o potřebách a celkovém chodu služby ve štábu, nechápe, jakým způsobem nejvhodněji zabezpečovat splnění učebních úkolů a jak dosahovat nejlepších výsledků v jednotlivých údobích cvičení; dopouští se často i chyb v hodnocení práce cvičících, kterou zpravidla (z neznalosti celkové problematiky) buď příliš chválí, nebo na druhé straně neodůvodněně kritizuje.

Příprava rozhodčí služby u funkcionářů průzkumu bývá zpravidla ve třech etapách:

- ve všeobecné části přípravy,
- ve speciální instruktáži,
- v samostatné přípravě.

a) Ve **všeobecné části přípravy** jsou rozhodčí seznamováni centrálně s celou organizací cvičení, se zámyslem, učebními cíli a úkoly, předpokládaným průběhem cvičení, organizací ředitelství cvičení, rozhodčí služby, způsobem řízení cvičení, spojením a s dalšími organizačními opatřeními.

b) **Speciální instruktáž příslušníků RS** u funkcionářů průzkumu se zpravidla dělí na:

- teoretickou část;
- podrobný rozbor zámyslu činnosti nepříteli a průběh rozehry jeho činnosti ve cvičení;
- rozbor způsobů, kterými lze dosáhnout splnění učebních a zkušebních cílů a úkolů cvičení jak vševojskových, tak i těch, které vyplývají ze zpravodajské nebo průzkumné činnosti;
- ujasnění systému řízení rozehry zpráv na jednotlivých stupních a způsoby, jakými budou např. předávány výsledky vzdušného průzkumu, co bude rozehrávat RC přímo a co RS apod., současně se podrobně stanoví RS úkoly, vyplývající z rozehry na 1. den nebo na 1. údobí cvičení;
- upřesnění dalších různých speciálních nebo organizačních otázek — podle druhu cvičení.

Do teoretické části přípravy rozhodčích

zpravidla zařazujeme rozbor doktrinárních zásad vedení bojové činnosti a popřípadě i hlubší objasnění cvičení nepříteli, ze kterých se v přípravě celého zaměstnání vychází. Dále se upřesňují základní normy vedení boje vlastními vojsky, opakují se zásady vedení průzkumné činnosti se zaměřením na splnění učebních nebo i zkušebních úkolů a pokud to vyžaduje situace, upřesňují se některé údaje o organizaci vojsk kapitalistických armád, takticko-technické normy, posilování jadernými prostředky, způsoby velení, spojení, organizace přesunů a přeprav, týlové a technické zabezpečení apod. V této části instruktáže je třeba u příslušníků RS a RC dosáhnout jednotného chápání všech teoretických otázek, které jsou spjaté s průběhem připravovaného zaměstnání.

V rozboru zámyslu činnosti nepříteli se zpravidla zaměřujeme na správné vysvětlení zámyslu ze širšího operačního rámce, aby každý rozhodčí viděl svou práci z celkového hlediska. Postupně rozebíráme zamýšlenou činnost protivníka po směrech, předpokládané použití jeho jaderných zbraní, letectva, záloh, jejich přesuny, odpočinkové prostory, výchozí prostory k zasedání, systém PVO apod. Přitom přímo ukazujeme, jak jsou v situacích aplikovány poznatky ze cvičení armád kapitalistických států.

Hlavní pozornost ve speciální přípravě RS věnujeme způsobům **dosažení učebních cílů a učebních, popřípadě i zkušebních úkolů**. Po zopakování formulace učebních nebo zkušebních úkolů a cílů uvádíme možné formy, jak tyto cíle a úkoly plnit v jednotlivých údobích cvičení, zdůrazňu-

jeme význam rozehry činnosti nepřítele při jejich plnění a ukazujeme konkrétní způsoby rozehry. (Např. některá údobí cvičení vyžadují vytvořit přehlednou situaci v určitých prostorech, jiná údobí cvičení budou charakteristická nedostatkem zpráv např. při střetných sraženích, při vyřazení průzkumných prostředků apod.).

Je nutné konkrétně ukázat, jak si mají příslušníci rozhodli služby na jednotlivých stupních počínat při rozehře nepřátelské situace, aby cvičící byli přinuceni vynaložit požadované úsilí ke splnění stanovených úkolů. Půjde zpravidla o to, aby činností nepřítele (ve smyslu celkového zámyslu a doktrinárních zásad kapitalistických armád) byli cvičící uváděni do reálných a poučných situací, jejichž řešení bude vyžadovat aktivní činnost nejen příslušného velitele a operačního štábu, ale všech složek štábu, druhů vojsk, letectva, týlu apod. Tato část přípravy RS musí být konkrétní, podle jednotlivých účelných cílů i úkolů i podle jednotlivých velitelských stupňů a v průběhu cvičení se denně upřesňuje podle vzniklé situace.

V této části přípravy RS se zároveň rozebírají učební nebo zkušební úkoly z hlediska organizace průzkumné činnosti, pronikání zpráv, bezprostředního reagování na zprávy průzkumu apod.

Častých chyb se dopouštíme zejména v případech, kdy rozehráváme zprávy o nepříteli bez ohledu na průzkumná opatření, která ne vždy bývají reálná a jak ukázala některá cvičení — někdy přímo svou neúplností ohrožují splnění učebních úkolů cvičení. Zde je nutné trvat na zásadě, že základem rozehry zpráv o nepříteli musí být konkrétní možnosti zasažených prostředků průzkumu. Není správné, rozehráváme-li např. noční přesun několika desítek nepřátelských tanků a OT nebo útvaru RS po určité komunikaci a v udávaném prostoru nepůsobí takový průzkumný prostředek, který by mohl tuto skutečnost konkrétně zjistit. Splnění úkolů vzdušného průzkumu, zejména při doplněném průzkumu cílů pro jaderné údery nebude zpravidla reálné v prostorech silně chráněných nepřátelskou PVO, za noci apod. Proto nelze dopouštět, aby i tento velmi účinný průzkumný prostředek se stal všešedivým prostředkem za každé situace, zejména na velitelsko-štabních cvičeních.

Na druhé straně nedoceňujeme v mnohých případech možnosti dobře organizovaného rádiového a radiotechnického průzkumu k rozehře takových zpráv, které

dávají potřebný obraz o situaci a v mnohých případech pomáhají vytvářet podmínky ke splnění stanovených učebních úkolů.

Proto je nezbytné rozehrávat jednotlivé situace a činnost nepřítele v jednotě s rozehrou sil a prostředků průzkumu. Při této příležitosti je pravidlem ukázat na to, jak si mají příslušníci RS počínat při posuzování reálnosti plánování průzkumné činnosti a konkrétnosti opatření při zasazování průzkumných prostředků z hlediska situace a uskupení nepřátelské PVO, nepřátelských vojsk, činnosti kontrarozvědky a jiných bezpečnostních orgánů nepřítele apod., a jak postupovat, aby cvičící náčelník průzkumu byl donucen k reálnému uvažování o způsobech zasažení každého svého prostředku. Opominutí této důležité části instruktáže RS může mít za následek zkreslení představ o celkové zpravodajské činnosti a možnostech prostředků průzkumu.

V souladu s řízením celého cvičení je potřeba ukázat, jak bude **řízena rozehra zpráv o činnosti nepřítele**.

Při armádním velitelsko-štabním cvičení může např. ŘC řídit rozehru zpráv o nepříteli přes RS u štábu armády, která řídí další rozehru RS u svazků. V jiném případě může ŘC řídit přímo RS u štábu armády a souběžně i RS u svazků popřípadě i útvarů. Při takovém způsobu rozehry zpráv je třeba stanovit, kdo a co má rozehrávat; samozřejmě platí zásada, že výsledky divizního průzkumu rozehrává RS u svazků a výsledky armádního průzkumu RS u štábu armády. Někdy se stanoví čáry a prostory, ve kterých rozehrává činnost nepřítele ŘC, ve kterých RS u štábu armády a co má připravit RS u svazků. Jde např. o přesuny hlubokých záloh, rozmístění a manévry sklady, letištní síť apod., zjišťované průzkumnými prostředky, které se navzájem překrývají.

Dále se stanoví, jakým způsobem bude zabezpečováno spojení RS se skupinou rozehry zpráv o nepříteli na ŘC a způsoby, jakými bude denně (nebo podle údobí cvičení) upřesňována rozehra, jak budou řešeny ztráty nepřítele, forma určování cílů a nepřátelských objektů, opatření z hlediska hodnocení cvičících apod.

Po té začíná **konkrétní příprava rozhodčích** na první den nebo na první údobí cvičení. Příprava je za přítomnosti všech rozhodčích a příslušníků ŘC po časových etapách 4—6 hodin nebo podle jednotlivých údobí operace.

Nejvýhodnější je postupovat (ve více-stupňových cvičeních) od nižších stupňů postupně k vyšším stupňům. Na mapách se konkretizuje po časových údobích předpokládaná čára dotyku, rozehra prostředků ZHN, nepřátelského uskupení, procentuální ztráty nepřítelů na jednotlivých směrech apod. Přitom rozhodčí na jednotlivých stupních musí mít možnost vlastní iniciativy při reálném posuzování situace podle řešení a opatření cvičících štábů.

c) Po probrání uvedené problematiky a ujasnění nepochopených otázek přistoupí rozhodčí k **samostatné přípravě**.

Je výhodné, zúčastní-li se příslušníci

ŘC, pokud to situace dovoluje, samostatně přípravy rozhodčích a pomáhají jim při zpracování jejich plánu rozehry. Jsou-li známy plánovací dokumenty a rozhodnutí cvičících k vedení operace již v době před zahájením cvičení, využijí rozhodčí těchto dokumentů (zejména rozhodnutí velitele, plánu průzkumu apod.) a připraví konkrétní rozehru na první den vedení operace (boje).

Rozehru zpráv o nepříteli je možno sestavit přehledně do tabulky podle druhů a prostředků průzkumu, např. na stupni armády v této formě:

Poř. čís.	Průzkumný prostředek	Obsahová náplň zpráv	Čas	Poznámka
1.	rádiový průzkum	— zaměřené rádiové sítě — zaměření rádiové stanice..... — zprávy získané odposlechem apod.		zaměřovací skupina čís.... napadena v hod. letectvem – ztráty..... apod.
2.	radiotechnický průzkum	— zjištěné radiolokační stanice... — zaměřené radiotechnické prostředky v prostoru apod.		Rozehra činnosti nepřítelů, která nutí cvičící k manévru radiotechnickými prostředky apod.
3.	jednotky zvláštního určení	— zjištěné prostředky ZHN — sklady jaderné munice..... apod.		SHPz čís. 1 se nehlásí apod.
4.	dělostřelecký průzkum	— podobně podle situace		
5.	ženijní průzkum	— podobně podle situace		
6.	chemický průzkum	— podobně podle situace		
7.	vzdušný průzkum	— podobně podle situace		silná PVO v prostoru ...
8.	zprávy od sousedů	— podobně podle situace		

Forma přípravy může být různá, avšak rozsah uvedených zásad bude podle druhu cvičení a způsobu rozehry zpravidla do-
držován.

Rozehra činnosti nepřítele v průběhu operace

V průběhu vedení operace (boje) se rozehra cvičení denně upřesňuje, obvykle ve večerních hodinách.

Skupina rozehry činnosti nepřítele na RC denně připravuje doklad, jehož hlavním obsahem je rozbor situace, uskupení a možností protivníka a návrh rozehry na příští den. V návrhu zpravidla uvádí způsob rozehry zpráv o nepříteli podle jednotlivých směrů a stupňů velení, způsoby rozehry ZHN, letectva přesunů záloh apod. Řídící cvičení po vyslechnutí dokladu dalších příslušníků RC o situaci a rozhodnutí cvičících i o plnění učebních úkolů v uplynulém dnu zhruba stanoví nebo upřesní průběh operace na příští den a vydá pokyny pro rozehru.

Po vydání pokynů řídícího cvičení pro další průběh cvičení rozpracuje štáb RC

situaci na příští den a rozkreslí ji na oleátě, např. pro stupeň armády po 4–6 hodinách. Na oleátě vyjadřujeme u nepřítele svazky v dotyku, zálohy, jaderné prostředky (popřípadě i jejich manévry), obsazená letiště, týlové prostory apod. Situace je potom rozmnožena, aby RS na každém stupni velení měla svůj vlastní výtisk.

Vedoucí skupiny rozehry činnosti nepřítele na RC mezitím vyslechne doklady přítomných příslušníků RS, zejména z hlediska pochopení situace a reagování cvičících na rozehru, průzkumových opatření apod. Pak upřesní rozehru (v některých případech i do detailu) na příští den rozhodčím, aby každému bylo jasné, jak si počínat při rozehře zpráv o nepříteli. Jde zejména o upřesnění rozehry zpráv na styku, u sousedů apod.

Po upřesnění situace a podle rozmnožených oleátů si připraví obdobným způsobem rozhodčí svou rozehru.

Zároveň se upřesňují některé dílčí poznatky pro rozbor cvičení. Význam rozboru a celkovou jeho důležitost výstižně rozebral generál Knotek ve VM č. 1/1965.

Uvedl jsem některé názory a získané praktické zkušenosti. Jsou jistě ještě i jiné možnosti a způsoby, jak postupovat v přípravě operačních zaměstnání.

Při rozpracování nepřátelské činnosti v přípravě i průběhu operačních cvičení bude však vždy třeba brát v úvahu zejména tyto hlavní zásady:

— nepříteli není správné používat pouze ve formě tzv. „podehrávání situace“. Každé činnosti nepřítele je třeba (podle učebních cílů a úkolů) stanovit zámysl a jemu odpovídající síly; realizaci tohoto zámyslu upravit pouze pod vlivem rozhodování, přijatých opatření a činnosti cvičících. Aktivita protivníka při operačních zaměstnáních musí nutit cvičící k tomu, aby plně a promyšleně reagovali na jeho činnost, učili se správně odhalovat jeho silná a slabá místa a přijatými opatřeními vnucovat nepříteli svou vůli;

— podklady a zprávy o činnosti nepřítele rozehrávat důsledně podle plánované činnosti a možností prostředků průzkumu příslušného stupně a v souladu se zprávami od sousedů, nadřízeného a podřízených štábů;

— do řídících orgánů cvičení a rozhodčí služby zařazovat důstojníky, kteří celkovou svou připraveností a zkušenostmi mohou samostatně a iniciativně zabezpečit splnění stanovených učebních nebo zkušebních cílů a úkolů jak v přípravě tak i v průběhu cvičení nebo zaměstnání.

Příprava a zasazení záložního štábu svazku

*Generálmajor Bedřich Špinler a kolektiv, plukovník Josef Kudrnovský, CSc.,
podplukovník Lubomír Freyburg, CSc., podplukovník Radoslav Ženčica,
podplukovník Stanislav Nehyba*

Jeden ze stálých a důležitých cílů nepřátelského průzkumu je zjistit místa velení protivníka a jejich vyřazením znemožnit nebo alespoň podstatně ztížit velení.

Toho může docílit **jaderným úderem**. Klasickými prostředky nedosáhne totálního zničení místa velení, i když mu způsobí těžké ztráty, např. leteckými údery nebo palebnými přepady dělostřelectva.

Jaderný úder středního a malého ekvivalentu je schopen zcela vyřadit příslušné místo velení, včetně spojovacích a dopravních prostředků a celého zabezpečujícího aparátu v krátké době, bez většího rizika objevení a zničení vlastního prostředku jaderného napadení. Z hlediska efektivního a ekonomického využití ničivé síly jaderných prostředků lze předpokládat, že jejich cílem bude zpravidla VS, popřípadě TVS a jen ve výjimečných případech i PVS.

MOŽNOSTI NAHRAZOVÁNÍ VYŘAZENÝCH MÍST VELENÍ SVAZKU

Na stupni divize vytváříme obvykle VS, PVS a TVS.

V boji počítáme s těmito variantami vyřazení:

- 1) Vyřazení části některého místa velení. Pak půjde jen o jeho doplnění péčí vlastního nebo nadřízeného štábu.
- 2) Vyřazení jednoho z míst velení (VS nebo TVS).
- 3) Vyřazení celého štábu (v posádce nebo v prostoru soustředění).

V těchto případech bude nutné vyřazené místo velení nebo celý štáb nahradit.

Při vyřazení VS přejímá velení buď PVS, kde je zástupce velitele divize, nebo TVS, kde je náčelník týlu.

V obou případech jde o krátkodobé opatření s cílem zabezpečit plnění posledního rozhodnutí velitele divize podřízenými útvary a hlášení o plnění úkolů

Předpokladem efektivního použití jaderných zbraní na místa velení je dobrý průzkum a **dostatečná přesnost zásahu**.

Nepřítel počítá proto s jadernými údery na VS všech stupňů od divize výše, a to jak v průběhu prvního hromadného úderu, tak i v průběhu operace. Přitom není rozhodující, zda jde o útočnou nebo obrannou operaci. Nepřítel bude s největší pravděpodobností usilovat o **zničení míst velení svazků především prvního sledu**, protože zde může mít ztráta velení rozhodující vliv na průběh boje.

Proto musíme učinit účinná opatření, která by jednak zjištění a zničení míst velení ztížila a jednak zabezpečila, že při vyřazení místa velení bude velení v nejkratším možném čase obnoveno.

My se budeme zabývat opatřeními, která umožní rychlé obnovení velení po vyřazení VS vševojskové divize.

Chceme se podílet se zkušenostmi, které jsme získali na různých cvičeních.

na armádu s využitím zbylých sil a spojovacích prostředků na PVS a TVS.

K úplné obnově velení však je zapotřebí doplnit štáb potřebným počtem osob, bojové techniky a materiálu. Při velkých ztrátách štábu půjde prakticky o nový štáb svazku.

Vyřazené štáby můžeme nahradit **veliku trojím způsobem**:

1. **Velení přebírá nejbližší nižší štáb** — tj. štáb jednoho pluku. Tento způsob však přináší s sebou velké zatížení štábu, které nemůže zvládnout, nebo vyvolá plynulé narušování velení tím, že štáb, který převzal vyšší funkci, je opět nahrazen štátem o stupeň nižším atd. Kromě toho nižšímu štábu nestačí spojovací prostředky ani zabezpečující orgány. Tento způsob považujeme proto za uspokojivý.

2. **Obnovíme vyřazený štáb z důstojníků různých kvalit a odborností, kteří jsou**

zrovna „po ruce“ (z ostatních míst velení, pluků nebo i operační skupiny štábu armády). Takový štáb není zpravidla schopen velet svazku hlavně v pohybových fázích boje pro svoji nesladěnost, nedostatek požadované odbornosti, spojovacích a dopravních prostředků, jakož i jiných nutných pomůcek a materiálu. Kromě toho je tento způsob časově náročný, nebezpečuje kontinuitu velení a znamená i dodatečné zatížení štábu armády složitou organizací tohoto štábu. Proto ani tento způsob neodpovídá kladeným požadavkům.

3. **Zasadíme záložní štáb**, vytvořený z důstojníků požadovaných odborností a vybavený nejnutnějšími prostředky k rychlému převzetí a zabezpečení velení za jakékoli situace. Tento způsob splňuje kladené požadavky a považujeme jej za **optimální**.

Tomuto způsobu chceme proto věnovat hlavně pozornost.

Síly a prostředky k vytvoření záložního štábu divize bude mít zpravidla jeden z vyšších stupňů velení, armáda nebo front.

Nejsložitější situace se může vyvinout u štábů svazků prvního sledu armády, k jejichž vyřazení dojde v nejnapjatější fázi počátečního období války, kdy svazky prvního sledu vstupují do střetného sražení, které má rozhodující význam pro průběh celé operace. Právě zde záleží na pevném a energickém velení.

Situace vyžaduje co nejrychleji nahradit vyřazený štáb záložním štábem a tak maximálně zkrátit mezidobí. Přitom jednotlivé útvary svazku (především PO) musí pokračovat v plnění úkolu s maximální rozhodností.

Kde by tedy měl být záložní štáb postaven, jak by měl být vybaven a zasazen a jaké lhůty by bylo nutno stanovit ke splnění tohoto úkolu?

ORGANIZACE, SLOŽENÍ A MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ ZÁLOŽNÍHO ŠTÁBU SVAZKU

Záložní štáby musí mít nejnutnější počet důstojníků a takových odborností, aby nahradily všechny náčelníky a popřípadě i jejich pomocníky ve štábu svazku, především však velitele, jeho zástupce a náčelníka štábu. Přitom tento štáb musí být vybaven pomocnými jednotkami, materiálem a bojovou a zejména spojovací technikou tak, aby mohl ještě před vlastním zasazením plnit úkoly vyplývající ze stmelování záložního štábu.

Bylo by optimální vytvářet tyto štáby již v míru, a to **jednotypové**, které jsou

Jedním z ukazatelů je vzdálenost místa postavení a vybavení záložního štábu od možných prostorů zasazení. Štáb frontu je v této fázi ve vzdálenosti asi 100 až 150 km od VS svazků, což představuje dobu přesunu 4–6 hodin. Štáb se musí přesunout po silnici, i když nejdůležitější pracovníci štábu se mohou přepravit vrtulníky.

Nelze však spoléhat na to, že štáb frontu bude mít dostatek vrtulníků k jiným účelům než spojovacím. Kromě toho štáb frontu má řadu důležitějších problémů, než vytvářet záložní štáby svazků. To však neznámá, že by v dalším průběhu operace nemohl vytvořit jeden až dva záložní štáby svazků v prostoru TVS frontu.

V této fázi je výhodnější **vytvářet a dislokovat záložní štáby svazků u velitelství armád** vzdálených od VS svazků 60 až 80 km. Pak potrvá přesun záložního štábu do prostoru zasazení asi 3 hodiny.

Záložní štáb může být od začátku poměrně přesně informován o situaci. Má pomůcky pro utajení velení a spojení právě pro stupeň svazek—svaz, v němž bude působit.

Vyřazen může být jak štáb motostřeleckého, tak i tankového svazku. Záložní štáb by měl být schopen velet svazkům obou typů. Nemůžeme totiž výstavbu záložních štábů komplikovat tím, že bychom museli ve svízelných podmínkách vytvářet dva typy záložních štábů. Bude účelné vytvářet záložní štáby **jednoho typu**.

Tento požadavek splníme poměrně snadno. Složení jak štábu motostřelecké, tak i tankové divize je značně podobné a většina (asi $\frac{2}{3}$) plánovaných funkcí je v nich stejná. Rozdíl je jen v počtu důstojníků vševojskového směru a tankového vojska. Tento rozdíl můžeme v každém jednotlivém případě vyrovnat z počtu důstojníků armády (frontu).

schopné velet motostřeleckým i tankovým svazkům. Organizaci záložního štábu volit tak, aby každá funkce vševojskového důstojníka byla zdvojená funkcí odbornosti tankové a opačně. V konkrétním případě určit pak do funkcí důstojníky s potřebnou odborností, zbývající pak ponechat v záložním praporu důstojníků. Tím budou v zásadě vytvořeny dva týmy, jichž bude možné použít podle dané situace.

Např. při cvičení byla zkoušena tato organizace záložního štábu msd: (viz tabulku)

Poř. čís.	Složka	Osoby	Automobil				motosolo	přívěs
			osobní terénní	pohotovostní	štábní autobus	PV3S		
1	Velitelství (velitel, ZV)	2	1		1			
2	NŠ	1	1		1			
3	ZVP	1			1			
4	Oper. dodělení	3		1	1			
5	Průzk. dodělení	2			1			
6	V RVD	2		1	1			
7	PVO	1						
8	Žen. náčelník	1			1			
9	Chem. náčelník	1						
10	Spoj. náčelník	1						
11	NDV	1						
12	Týl	3		1	1			
13	Technické oddělení	3						
14	Org. oddělení	1						
15	6. oddělení souč. TS	2			1			
16	Správce štábu souč. velitel VR	1	1					
17	Náč. AHO	1						

Vzhledem k počtům byla stanovena provizorní organizace velitelské roty:

- **strážní četa** 1+1+12 s 1 PV3S,
- regulační družstvo 1+9 s 1 PV3S+1 mc
- **týlová četa složená**
 - z družstva hospodářského 1+5, 1 kuchyň, 1 cisterna na vodu, 1 důst. jídelna, 2 PV3S,
 - z družstva PHM 1+1, cisterna, 1 PV3S,
 - z družstva zdrav. zabezpečení 1+1, 1 sanitka,
- družstvo tech. zabezpečení 1+2, 1 PAD 1,
- spoj. družstvo 1+4 (pro vnitřní spoj.), 1 PV3S,
- družstvo elektrocentrály 1+1, 1 EC 15, 1 PV3S.

Je potřebné rozšířit některé složky záložního štábu, poněvadž dosavadní funkční a početní obsazení není dostačující. Jde

hlavně o operační oddělení a oddělení průzkumu, která by měla být na plných počtech, v týlu obdobně obsadit úplně oddělení organizačně plánovací.

Štáb armády (frontu) musí rovněž pamatovat na vybavení záložního štábu divize potřebnými mapami, předpisy, štábními pomůckami, tabulkami apod.

Základní podmínkou života a možnosti práce štábu je jeho vybavení prostředky v rozsahu normálního štábu svazku, tj. v hodnotě do velitelské rotu svazku včetně hospodářské jednotky. Tato podmínka je nutná nejen po dobu před nasazením, ale zejména po nasazení. Pracovní prostředí nemůže vytvářet až po obdržení úkolu, ale je základní podmínkou splnění úkolu.

Vybavení spojovacími prostředky, bojovou technikou i materiálem musí zabezpečit štáb armády již v míru. Záložní štáb se musí již při štábních náběvích i při VŠC s těmito prostředky plně seznámit

a běžně je používat (i šifrovací prostředky).

Není únosné, aby narychlo sestavený štáb se teprve při zasazení v průběhu operace materiálně vybavoval (přebíral mapy, šifrovací pomůcky, rádiové stanice atd.).

PRÁCE ŠTÁBU PŘI PŘEVZETÍ VELENÍ VYRAZENÉHO ŠTÁBU SVAZKU

Pro rychlé a organizované převzetí velení záložním štábem je důležitá správná metodická posloupnost a sladění činnosti štábu.

Dynamika boje komplikuje a ztěžuje určit jednoznačnou situaci, za které se to bude dít. Vzhledem k manévrovým formám bojové činnosti lze předpokládat, že zásah na místa velení bude uskutečňován ve dvou situacích:

1. s překvapením — již při samostatném zahájení války nebo v jejích prvních hodinách — tedy po jaderném úderu na posádky nebo při vyvážení vojsk do operační sestavy armády,

2. v průběhu operace.

V obou případech lze předpokládat, že ze štábu svazku bude vyřazen zpravidla jen jeho jeden prvek (VS, PVS nebo TVS), jsou-li stanoviště již při poplachu rozmístěny tak, aby jedním jaderným úderem nemohly být vyřazeny současně. Předpokládáme, že se nepříteli podaří s největší pravděpodobností zjistit a napadnout především VS, které lze nejobtížněji utajit a které má nejvíce demaskujících příznaků (skříňová auta, spojovací prostředky, agregáty). Při vyřazení VS je situace nejsložitější vzhledem k tomu, že je hlavním místem velení svazku. Je také nejvíce vybaveno jak počtem důstojníků, tak spojovacích prostředků a dále proto, že jsou zde soustředěni nejkvalifikovanější pracovníci štábu, kteří jsou nejloubežji seznámeni s úkoly. Předpokládáme proto, že právě při vyřazení VS budeme zasazovat nový, předem připravený záložní štáb, který musí nahradit vyřazené hlavní místo velení ujmout se velení a řízení vojsk.

Při vyřazení PVS bude mít velitel svazku zpravidla dostatek sil a prostředků, aby nahradil způsobené ztráty. Kromě toho, což je nejdůležitější, nebude narušena kontinuita velení, neboť vojska bude i v dalším řídit VS a velitel svazku může vytvořit PVS v případě největší nutnosti z počtu zbývajících sil.

Obdobná situace nastane při vyřazení

Záložní štáb divize je třeba vybavit pomůckami utajeného velení, a to jak k plnění bojového úkolu, tak pro štábní nácvik; tento lze organizovat podle časových možností v přípravném období (účel sladit práci štábu) buď formou krátkých letůček nebo instrukčně metodicky.

TVS. I v tomto případě nebude narušena kontinuita velení, avšak velitel svazku již nemá síly a prostředky, aby trvale řešil tuto situaci, proto je nutné vyžádat doplnění.

Základním podkladem pro zasazení záložního štábu je rozhodnutí velitele armády, které vychází z konkrétní situace, zejména:

— z počtu funkcionářů štábu svazku, kteří nebyli vyřazeni,

— z možnosti štábu armády uvolnit pro převzetí velení svazku alespoň některé funkcionáře ze štábu armády (např. směrového důstojníka a další), kteří tvoří operační skupinu

— z počtu spojovacích prostředků, které nebyly vyřazeny a jsou schopny převzít (alespoň dočasně) spojení s podřízenými útvary,

— z prostředků velitele armády, které má vyčleněny k dočasnému převzetí velení, zejména spojovacích.

a) Činnost štábu při vyřazení štábu svazku

Dojde-li k vyřazení štábu vševojskového svazku, ať již celého nebo jeho podstatné části (VS), lze základní metodický postup práce štábu armády po jaderném úderu na VS štábu svazku nastínit v těchto úkolech:

— zjištění nebo převzetí hlášení o jeho provedení,

— přijetí předběžného rozhodnutí,

— upřesnění rozsahu zničení nebo vyřazení (případně rekonstrukce na místě),

— upřesnění rozhodnutí o zasazení záložního štábu a příprava úkolu pro záložní štáb,

— organizace pomoci nově zasazovanému štábu svazku štábem armády,

— vlastní převzetí velení.

Řada těchto úkolů se bude vzájemně prolínat a doplňovat.

Zásadní úlohu sehraje zde rozhodnutí velitele armády a jeho pokyny náčelníku štábu, který učiní konkrétní opatření s využitím celého štábu. Značnou roli budou hrát i některé zdánlivě podružné otázky,

jako jsou mapy, vžitě tabulky a štábní pomůcky, magnetofony, pomůcky pro utajení velení a spojení a popřípadě předpisy.

Zasazovat záložní štáb můžeme ve dvou variantách:

1. po dočasném převzetí velení divize operační skupinou, vytvořenou ze štábu armády,

2. přímým nasazením záložního štábu.

Způsob zasazení závisí na konkrétní situaci, zejména na místě a době převzetí záložního štábu a situaci útvarů.

Na štábu armády je nutné vytvořit operační skupinu k převzetí velení svazku v každém případě, neboť nelze předvídat, zda velitel se rozhodne pro zasazení záložního štábu. Bude zasazena zpravidla v takové situaci, kdy by mohlo dojít k nebezpečí z prodlení v zasazení záložního štábu.

Vzhledem k tomu, že **operační skupina** bude složena z funkcionářů, kteří znají situaci na frontě, těžiště její přípravy bude položeno do údobí jejího vyčlenění. Bude zasazena na pokyn velitele nebo NS armády a přepravena zpravidla vrtulníky.

K zabezpečení kontinuity velení bude přicházet v úvahu vytvoření organizované, dobře informované a sladěné operační skupiny, složené nejlépe ze směrového důstojníka, kterému je známa situace svazku s potřebnou perspektivou plnění úkolu a z důstojníků druhů vojsk. Před jejich odchodem a popřípadě sloučením se záložním štábem by měla být organizována alespoň krátká součinnost, zaměřená k nejdůležitějším otázkám převzetí velení a k upřesnění úkolu svazku. Bylo by velmi účelné dát novému štábu pro první okamžiky alespoň 1—2 zakreslené mapy s potřebnými údaji k řešení upřesněného úkolu. Ideální by bylo, aby měl zakreslenou mapu každý specialista, odesílaný ze štábu armády do této operační skupiny.

Druhý velmi závažný problém je rozhodnutí, **kde zřídit nové VS**. Toto rozhodnutí bude velmi často nutné korigovat a sladovat nejen podle vývinu bojové situace, ale zvláště s přihlédnutím k dislokaci a k časovým možnostem zasazení záložního štábu. Bude rovněž ovlivněno nebezpečím z prodlení. Nejsnadnější bude tento úkol v podmínkách, kdy bude záložní štáb dislokován v blízkosti VS armády, takže operační skupina pro pomoc při převzetí velení může odjet (odletět) současně se záložním štábem. V případě, že bude záložní štáb dislokován ve větší

vzdálenosti od VS armády a od místa svého zasazení, bude v některých případech nutné, aby velení převzala předem operační skupina ze štábu armády. Zapojení záložního štábu do velení bude postupné. Tento způsob převzetí velení je daleko složitější a vyžaduje větší úsilí a čas jak v součinnostních otázkách, tak při postupném předávání získaných podkladů.

Složitější bude přímo zasadit záložní štáb. Veliteli a záložnímu štábu je sice známa situace na celé frontě, není mu však známa konkrétní situace svazku, zejména pak rozhodnutí velitele divize pro bojovou činnost.

Záložní štáb svazku, ať již postavený v míru, nebo i nově organizovaný v průběhu operace, potřebuje určitou dobu ke svému stmelení. Tato doba bude velmi krátká, mohou to být např. 1—2 dny, někdy pouze několik hodin. Stmelení bude úkolem velitele a štábu svazku, za přímé a aktivní pomoci štábu armády (fronty).

Velmi důležitým podkladem správného, rychlého a organizovaného zabezpečení převzetí velení je dostatečná informovanost záložního štábu o celkové situaci na frontě, která musí být doplněna pokud možno nejdůležitějšími znalostmi o situaci svazku těsně před vyřazením hlavního místa velení. Tato situace bude velmi vystupovat do popředí zvláště při dislokování záložního štábu mimo rámec VS armády.

Velmi potřebné budou i informace o počasí a předpovědi počasí, informace o terénu a vyhodnocení terénu, zvláště řek, hor a komunikací, hygienicko-epidemiologická situace a další různé údaje.

K urychlení celkové informovanosti o úkolu armády a svazku, kterému bude záložní štáb velet, včetně upřesňujících rozhodnutí pro převzetí velení bude účelné vydávat tyto podklady všem hlavním funkcionářům najednou.

Proto je účelné, aby na štáb armády k vyhlášení rozkazu o zasazení se dostavili: velitel, politický zástupce náčelník štábu, náčelník operačního oddělení s jedním pomocníkem, náčelník oddělení průzkumu, náčelník druhů vojsk (NRVD, ŽN, CHN, SN), náčelník týlu, zástupce velitele pro technické věci, náčelník 6. oddělení, náčelník topografické služby, popřípadě další funkcionáři.

Po stručném seznámení funkcionářů s úkolem armády a divize s rozhodnutím vyřazeného velitele divize pro bojovou činnost a místem, odkud se zatím divizi

velí (PVS, TVS), odejdou jednotliví náčelníci na příslušné složky velitelství A, kde získají další podklady. Velitel divize a náčelník štábu se seznámí se zámyslem velitele armády pro další činnost, náčelník operačního oddělení upřesní situaci útvarů na frontě a místo nového VS divize; podobně postupují i ostatní náčelníci. Tato doba musí být co nejkratší (ne delší než 30—40 minut).

Je možný i případ, že 5—6 důstojníků štábu armády vyjede do prostoru nově zřizovaného VS svazku, kde se setkají se záložním štábem, který byl předběžným nařízením na VS dirigován a tam jej informuje o situaci a úkolech.

Podle ustanovení našich řádů Vševojsk-1-1 čl. 59 může být k převzetí velení při vyřazení VS na stupni svazku využito PVS nebo TVS. Rozhodnutí o tom, z kterého místa bude účelnější zabezpečit kontinuitu velení nelze stanovit jednoznačně. Bude závislé především na vytvořené situaci, na vzdálenosti záložního štábu a VS armády od předpokládaného nahrazení VS záložním štábem. Za výhodnější pokládáme řešení, kdy se nové VS svazku zřídí v prostoru PVS a po koordinaci celého štábu a po upřesnění otázek spojení a velení bude vyčleněno nové PVS. **Tento způsob má největší výhody za pohybových fází bojové činnosti**, kdy budou vojska za dobu, která uplyne od vyřazení VS, jistě více vzdálena od původního místa velení. V tomto případě by rozmístění štábu na TVS nebylo výhodné ani po stránce zabezpečení spojení.

V některých případech bude možné uplatnit i takové řešení, kdy velitel záložního štábu spolu s úzkou operační skupinou (náč. průzkumu, náč. oper. oddělení s pomocníkem, popřípadě pom. děl.) se přemístí na PVS svazku a ostatní celá skupina na VS pod velením NS se přemístí na TVS, kde se rozvine štáb. Současně se sem přesunou přidělené spojovací prostředky. Velitel tak může získat pro řízení bojové činnosti vojsk osobním stykem se zástupcem a dalšími funkcionáři na PVS další podklady, mimoto si upřesní situaci vojsk na hlavním směru. Štáb se zatím přemístí do prostoru TVS, kde získá poslední zprávy o situaci. Po konsolidaci a usměrnění velení vyčlení se buď nové TVS nebo se VS přesune do nového prostoru.

Tento způsob je poněkud zdlouhavější, ale **bude mít své uplatnění hlavně ve složitých situacích**, při kterých nebude možné rozvíjet útočnou činnost a kdy naopak

bude mít nepřítel iniciativu. To bude i v nejasných situacích u prvního sledu, kdy by rozvinutí VS v prostoru PVS mohlo být více ohroženo.

b) Metodický postup velitele záložního štábu svazku při převzetí velení

Velitel záložního štábu se po krátkém ujasnění úkolu zpravidla s NS (popřípadě i s náčelníkem operačního oddělení) rozhodne, jakým způsobem převezme velení svazku. Své rozhodnutí vyhlásí podle okolností buď užší operační skupině nebo celému štábu ještě před odjezdem (odletem) z VS armády.

Rozhodující pro obnovení velení a řízení bojové činnosti bude především **znalost situace podřízených útvarů a samostatných jednotek**. Bude nutné ji zjišťovat všemi prostředky, zejména rádiem, vysláním styčných orgánů, a to oboustranně od nadřízeného i od podřízených. Výhodné bude využít ke zjištění situace u podřízených útvarů vrtulníků. V každém případě musí zde být uplatňována zásada, neodvolávat podřízené velitele z míst velení, ale nechat je řešit zásadně bojovou činnost.

Vedle tohoto hlavního úkolu bude účelné co nejrychleji zjistit:

- stav a rozmístění ovr, tankových a motostřeleckých pluků posilových prostředků a záloh včetně stupně ozáření
- stav techniky, zvláště tanků a OT a osob,
- stav týlového a technického zabezpečení.

Rychlé získání a zpracování těchto informací bude mít vedle obnovení pořadí význam **pro možnost reálného úkolování útvarů a jednotek**. Pro plnou obnovu spojení při vyřazení VS je třeba předpokládat, že bude nutné zasadit spojovací prostředky v počtu, odpovídajícímu asi jednomu položení spojovacího uzlu svazku. Tyto prostředky by měl dodat štáb armády (pokud možno předem).

Rozhodne-li se velitel okamžitě odjet na PVS s náčelníkem operačního oddělení a oddělení průzkumu, odešle ostatní funkcionáře s úkolem přesunout záložní štáb na určené místo VS a na TVS a rozvinout štáb. Stanoví dobu pohotovosti na novém VS.

Toto rozhodnutí má značnou výhodu v tom, že velitel získá další podklady pro řízení bojové činnosti vojsk osobním stykem se zástupcem velitele divize a dalšími funkcionáři na PVS a přímo si upřesní

situaci vojsk v okamžiku převzetí velení. Štáb se mezitím přesune a rozvine VS na stanoveném místě, naváže spojení a orientuje se v takticko-operační situaci. Důraz klade na získání posledních zpráv o situaci, popřípadě na usměrnění boje jednotek.

Náčelník týlu a zástupce pro technické věci se po návratu do prostoru dočasněho rozmístění štábu ihned přesune se svými orgány do prostoru TVS svazku. Zde si upřesní situaci, vydá svým orgánům pokyny pro další činnost a ke stanovené době se dostaví na nové VS.

Náčelník štábu v téže době přesune štáb do prostoru nového VS, kde vydá pokyny k jeho rozvinutí a organizuje činnost štábu. Ke stanovené době shromáždí určené funkcionáře s úkolem být připraveni k doplnění veliteli údajů o podřízených jednotkách a k přijetí rozhodnutí velitele divize k pokračování bojové činnosti.

Velitel divize po svém návratu z PVS (popřípadě i od některého útvaru) vyslechne stručnou informaci náčelníka štábu o připravenosti štábu zahájit velení. Podle potřeby si povolá další náčelníky k ujasnění situace jejich podřízených jednotek, zejména činnosti a stavu raketových vojsk.

Rozhodnutí velitele pro řízení další činnosti vojsk bude obsahovat

- úkoly, které mají plnit podřízené útvary,
- úkoly raketového útvaru a způsob použití jaderných a chemických náplní,
- způsob použití 2. sledu a záloh,
- upřesnění míst velení, zejména zřízení a obsazení PVS a TVS; přesun míst velení v průběhu další bojové činnosti,
- úkoly spojené s dokončením převzetí velení.

Další postup práce velitele záložního štábu by měl odpovídat tomu, aby svoji řídicí činností s využitím NŠ a NOO zabezpečil co nejrychlejší vzájemnou informovanost celého štábu o údajích, které zná operační skupina od armády a dále o postupně získaných informacích o podřízených jednotkách i od vlastního štábu z těch míst velení, která nebyla porušena. Tato činnost štábu vyžadá si v každém případě určitý čas, v závislosti na bojové i denní situaci.

Důležitá úloha při pomoci v obnově velení a znalosti situace podřízených vojsk připadá operační skupině, vyčleněné ze štábu armády. Tato skupina přechází do

časné do podřízenosti velitele záložního štábu. Bude proto nejvíce záležet na tom, jak velitel nebo NŠ bude umět organizovat práci této skupiny, aby bylo zabezpečeno maximální využití znalostí situace všech jejích příslušníků, zakreslených map, dokladů i údajů utajeného velení.

Snahou NŠ musí být, aby hlavně zpočátku byli všichni funkcionáři štábu společně na jednom místě pro zabezpečení vzájemné a rychlé informovanosti, popřípadě k zachycení potřebných údajů do pracovních map. Z tohoto důvodu bylo by velmi vhodné, aby již ze štábu armády měla operační skupina více souleptů map z prostoru bojové činnosti svazku, jak jsme již dříve poukázali. Jinak se doba převzetí velení nutně prodlužuje i o tyto vyložené organizační otázky.

V případě zřízení nového VS v prostoru PVS bude účelné, aby sem NŠ povolal na nezbytnou dobu i funkcionáře z TVS pro předání podkladů a sladení součinnosti s novým štábem. Tento způsob zdá se být výhodnější, než odeslání důstojníka na TVS, zvláště vzhledem k možností předání zakreslené situace celému štábu.

Po navázání spojení s útvary a podřízenými jednotkami je povinností nového štábu oznámit podřízeným převzetí velení a upřesnit úkoly pro zabezpečení splnění úkolu svazku. Povinností nového štábu je upřesnit jim i nová místa velení a jejich předpokládané přemístění v průběhu další bojové činnosti.

Po upřesnění bojových úkolů útvarům a samostatným jednotkám je povinností velitele záložního štábu oznámit na armádu převzetí velení svazku. Toto hlášení může velitel odeslat teprve po získání základního přehledu o celkové situaci svazku, potvrzeného zprávami od pořízených útvarů a hlavních samostatných jednotek a údaji posilových prostředků. Celková situace musí být podepřena reálnými údaji o zamýšlené další činnosti svazku, z níž mohou vzniknout i požadavky na nadřízeného velitele. Teprve od tohoto okamžiku je možné počítat, že za velení svazku plně odpovídá nově zasazený štáb.

Operační skupina vyslaná ze štábu armády na pomoc při převzetí velení záložnímu štábu svazku by mohla skončit svojí činností po hlášení velitele divize štábu armády o převzetí velení. V praxi však budou častější případy, že to bude později. Důvodem k tomu jsou všestranně širší znalosti operační skupiny o situaci, které

vytvářejí předpoklad lepší možnosti sladění celkové činnosti nově zasazovaného štábu. Okamžik odvolání tohoto základního článku, o který se opírá do značné míry celé velení, bude proto velmi citlivý i pro další činnost záložního štábu. Doba odeslání operační skupiny armády bude proto různá a bude záležet nejvíce na bojové situaci, na stupni sladění, vycvičenosti a na zkušenostech záložního štábu. V některých situacích může se ukázat jako výhodné neodesílat tuto skupinu na armádu najednou, ale podle obtížnosti plněných úkolů a podle stavu zvládnutí situace ve štábu svazku po částech.

Celková nutná doba k převzetí velení záložním štábem svazku bude závislá na mnoha faktorech. Stanovit ji přesněji je proto velmi obtížné a závisí na konkrétní situaci, zejména na vzdálenosti nutné k přesunu na nové VS, kvalitě spojovacích prostředků přidělených štábem armády, na vnitřním vybavení záložního štábu apod. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že připravený štáb je schopen od okamžiku povolání velitele na štáb armády až do vydání rozhodnutí nového velitele divize pro další bojovou činnost vojsk zvládnout úkoly do čtyř hodin.

Tyto poznatky jsou však výsledkem pou-

ze dlíčí zkušenosti a nemůžeme z nich vyvodit proto obecný závěr. K přesnému ohodnocení potřebovaly by více přezkoušení při cvičeních s vojsky. Zvláště bude třeba podrobněji přezkoušet a časově vyjádřit dobu potřebnou pro získání informací od podřízených jednotek. Bude nutné, aby časové limity byly získány ze skutečných vzdáleností útvarů a jednotek od nově rozvinutého VS, aby mohlo být ověřeno navázání spojení za pohybové a dynamické situace. Bude rovněž nutné ověřit možnosti navázání a obnovy velení oboustranným vysláním styčných důstojníků, popřípadě obětem vrtulníkem. Jenom tak bude možné stanovit časy, které by se maximálně přibližovaly skutečnosti.

Celá metodika převzetí velení záložním štábem svazku za pomoci štábu armády je velmi složitá a variabilní proces, který by měl být předem promyšlen a procvičen na všech stupních velení. I když můžeme přiměřeně určit obecné zásady této metodiky, musíme vidět, že v závislosti na bojových podmínkách a času tato celá činnost a postup vždy vyžadoval určité zvláštnosti a nemůže se proto stát šablonou. Ukázaná metoda má sloužit jako vodítko k jednání velitelů a štábů v této složitě situaci.

ORGANIZACE A PŘÍPRAVA ZÁLOŽNÍCH ŠTÁBŮ SVAZKŮ V MÍRU

Vysoké požadavky na velení vojskům, vyplývající z charakteru soudobé operace, kladou vysoké nároky i na organické štáby svazků. Přitom tyto štáby jsou kádrově plně vybaveny a zejména sladěny v činnosti. Proto tím větší nároky musí být kladeny na přípravu, smíření a materiální vybavení záložního štábu.

Vzhledem ke zkušenostem ze cvičení je třeba podle našeho názoru při řešení organizace a přípravy záložních štábů si nejdříve ujasnit

— u jakého stupně velení záložní štáby zřídí a jaký počet,

— kádrové složení těchto záložních štábů a jejich materiální a jiné vybavení,

— připravit záložní štáby již v míru, a to takovým způsobem, aby se staly rovnocennými „partnery“ stávajících štábů.

Má-li příprava záložních štábů vyhovovat těmto podmínkám, je nutné:

1. Aby každý z nich byl doplňován pokud možno z jednoho místa, poněvadž jinak lze těžko zabezpečit jejich systematickou přípravu. Dodržování tohoto požadavku je nutné i z hlediska jejich bo-

jové a mobilizační pohotovosti. Z těchto důvodů je nejvýhodnější stavět záložní štáby u škol a akademií a pokud jejich kapacita nestačí u okruhů, popřípadě u krajských vojenských správ.

2. Aby velitelská příprava a školení probíhaly pravidelně v průběhu celého výcvikového roku a dosažené výsledky se prověřovaly na VŠ a cvičeních s vojsky. Přitom struktura a obsah školení by měl v podstatě odpovídat struktuře a školení kádrových štábů. Nejlepší podmínky pro tento výcvik je možné rovněž vytvořit ve školách a akademiích.

3. Aby byly doplňovány příslušníky velitelského sboru z řad velitelů a pracovníků štábů, kteří mají odpovídající zkušenosti a jsou pro funkce odborně připraveni. To se týká především doplňování hlavních funkcí a oddělení štábu. Méně významné funkce mohou být doplňovány z řad záložních důstojníků. Aby byla zabezpečena jejich systematická příprava, bude výhodnější povolávat je na cvičení častěji, na kratší dobu, ale této intenzivně využít k získání potřebných znalostí a ná-

vyků. V tomto smyslu bude nejvýhodnější povolávat předurčené záložní důstojníky na cvičení v délce 7—10 dní, a to nejlépe v období VŠC a cvičení s vojsky.

4. Aby byly pomocnými silami (kresliči, písaři), pomůckami, potřebnou organizační a spojovací technikou s odpovídající obsluhou, aby mohly provádět jak teoretickou přípravu, tak i praktický výcvik. Z tohoto důvodu bude účelné, aby záložní štáby měly již v míru nejnutnější výbavu materiálu, spojovacích a dopravních prostředků.

5. Aby odpovědnost za velitelskou přípravu a výcvik záložních štábů měly ty stupně velení, u nichž se tyto štáby budou zřizovat.

6. Aby ústřední orgány ozbrojených sil zabezpečily jednotné plánování velitelské přípravy a výcviku.

Organizace velitelské přípravy a výcviku by měla zahrnovat:

a) Analýzu stavu znalostí a odborné připravenosti předurčených příslušníků záložního štábu, aby mohla být ve smyslu vydaného jednotného plánu prováděna velitelská příprava diferencovaně tak, aby to odpovídalo skutečné situaci.

b) Zpracování reálného plánu velitelské

přípravy, zahrnující jak teoretické, tak i praktické školení.

c) Vlastní velitelskou přípravu provádět metodicky tak, aby to odpovídalo skutečné úrovni znalostí příslušného záložního štábu. V každém případě by praktickému školení měly předcházet přednášky a semináře k jednotlivým teoretickým otázkám přípravy a vedení soudobé operace a boje, jejího všestranného zabezpečení, jakož i metodiky zasazování záložních štábů. Prakticky připravovat a sladit bude účelné nejdříve po jednotlivých odděleních. Přitom zvláštní důraz bude nutné položit na zvládnutí funkčních povinností a na metodiku práce štábu. Celý štáb by se měl cvičit a sladit teprve po sladění činnosti v odděleních. Po dosažení odpovídající sladěnosti celého štábu je možné přikročit k výcviku v polních podmínkách na VŠC a cvičeních s vojsky, na nichž zejména procvičovat metodiku zasazování záložního štábu v pravděpodobných variantách. Proti dosavadní praxi bude účelné vyvádět záložní štáby na cvičení aspoň dvakrát za rok, z toho jednou na štábní výcvik nebo VŠC a jednou na cvičení s vojsky.

Obkličování a ničení nepřátelských uskupení

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Prozatím se snažíme dřívější zásady obkličování a ničení nepřítele přizpůsobit podmínkám soudobé operace. Rozdíl je v podstatě v tom, že jsme upustili od tvoření vnějšího a vnitřního kruhu obkličování, že obkličujeme na větších plochách a používáme jaderné údery na nepřítele.

Právě použití jaderných zbraní však nijak v podstatě neovlivnilo onu klasickou formu obkličování, jak ji známe z 2. světové války. Při velitelsko-štabních cvičeních se dosud řeší téměř stále stejným způsobem a při taktických cvičeních s vojsky se tato otázka téměř vůbec neprocvičuje (i když na nižších stupních nebude žádný podstatný rozdíl proti dřívějšímu způsobu). K obkličování a ničení velkých uskupení docházelo v průběhu útočných operací 2. světové války velmi často a tímto manévrem byly většinou plněny cíle operací.

Tenkrát však vojska neměla tak účinné palebné prostředky k ničení nepřítele jako nyní. Vojska ničila nepřítele až po obkličování na omezeném prostoru formou postupných dílčích bojů jednotlivými vstřícnými a roztláajícími údery. Soudobé podmínky si však nevynucují tyto formy manévru, jelikož nyní můžeme nepřítele účinně ničít především jadernými zbraněmi.

Nemůžeme tudíž počítat s dosavadním pojetím obkličování. Jaderné zbraně, které má i protivník, mu umožní zabránit našim vojskům dokončit obkličování. Na druhé straně tyto prostředky nám umožňují ničit nepřítele v průběhu boje i bez složitého obkličování. Obkličování je ve své podstatě velmi složitý manévr, který vyžaduje nasazení značných sil prvního sledu a odčerpává síly hlavního uskupení, útočícího do hloubky obrany nepřítele. Současně obránce může širokým manévrem a silnými protíúderými s použitím jaderných zbraní zásadně ovlivnit zámysl obkličování.

Počítáme-li s tím, že operace může být v příští válce dočasně vedena i bez jader-

ných zbraní, je reálné předpokládat, že operace k obkličování a ničení nepřítele budou probíhat v podstatě tak, jak je známe nyní. Proto tuto otázku nebudu dále rozvířat.

Rozeberu pouze podmínky, za kterých může dojít k obkličování a ničení, formy obkličování a možnosti ničení nepřátelských uskupení.

Podmínky, za kterých může dojít k obkličování a ničení

Podle současných předpisů a názorů může k obkličování a ničení dojít jak v průběhu útočné, tak i obranné operace. Přitom platí zásada, že větší nepřátelské uskupení se má obkličovat a ničit současně. Ke splnění tohoto cíle se používají jaderné údery, obsazují se ústupové cesty nepřítele, vysazují se do jeho týlu vzdušné výsadky, vytvářejí se úseky chemických a ženíjných zátarasů apod. Zdůrazňuje se, že možnosti obkličování nepřátelských uskupení se v soudobých podmínkách zvětšily v důsledku vysokého manévrového charakteru bojové činnosti, kdy vojska obou stran budou působit v širokých sestavách se značnými mezerami, na samostatných směrech a často bude docházet ke střetným sražením a střetným bojům.

Vysoká manévrová činnost a působení vojsk na samostatných směrech vytvářejí výhodné podmínky k obkličování. Přitom se zpravidla vojska prvního sledu zčásti zavazují do boje s obkličovaným nepřátelským uskupením a k rozvíjení útoku do hloubky zasazujeme druhé sledy a zálohy. Vzhledem ke značné rozptýlenosti vojsk a malé nasycenosti na válčisti to tedy znamená, že buď se první sledy musí zavázat do boje k obkličování, nebo se k ničení obkličovaných nepřátelských vojsk použijí druhé sledy. Oba způsoby jsou však nevýhodné, poněvadž zeslabují hlavní síly při rozvíjení útoku do hloubky.

Střetný boj vytváří nejvýhodnější podmínky k pronikání útočících vojsk do hloubky nepřátelské sestavy, vytvářejí se odkryté boky a teoreticky je možno výhodně obklíčovati nepřítele. Podle Vševojsk-1-1, čl. 184 „základem manévru ve střetném boji musí být snaha rozdělit proudy nebo bojovou sestavu nepřítele a rozhodnou činností ho zničit po částech“. Z toho vyplývá, že nepřítele ničíme prakticky z chodu a že nedochází k obklíčení nepřítele v oné formě, jak ji známe z Velké vlastenecké války. V soudobém boji bychom tedy měli ničit nepřítele především jadernými údery a údernou silou vojsk a nevytvářet žádné obklíčovací fronty nebo kruhy. Pokud se podaří částečně obklíčit nepřátelské uskupení, bude to za pohybu, kdy nedojde ke stabilizaci fronty v prostoru obklíčení, ale především ke střetnému boji.

Je zřejmé, že se zásadně změnil obsah pojmu obklíčení a ničení nepřátelských uskupení. V dřívější době se soustřeďovalo maximum sil a prostředků k realizaci obklíčovacích operací které probíhaly jak v operačním, tak taktickém měřítku.

V soudobých podmínkách bude nutné přehodnotit možnosti obklíčování, které budou mít spíše epizodický charakter a k obklíčení nepřítele bude docházet na menších prostorech v situacích, kdy nepřítel nebude mít dostatek jaderných zbraní a nebude mít možnost vést manévrovou obranu.

Formy obklíčení a možnosti ničení nepřátelských uskupení

Nynější názory nepočítají s dřívější metodikou útočných operací, kdy po průlomu nepřátelské obrany byla zasazena rychlá vojska k vytvoření vnějšího i vnitřního kruhu při současném ničení obklíčených vojsk. Tento způsob neodpovídá současným požadavkům na tempo a dobu trvání operací.

Od dřívější zásady vytvářet vnější frontu obklíčení nyní upouštíme a chceme ji nahradit aktivní činností vojsk a jadernými údery na nepřátelské zálohy a rozvíjením útoku do hloubky. Vnitřní fronta obklíčení má být nahrazena aktivní činností vojsk s cílem rozvíjet útok na řadě sbíhavých i souběžných směrů za využití jaderných úderů. Přitom dosud platí zásada, že k obklíčování a ničení nepřítele může dojít i při poměru sil 1:1, jsou-li k dispozici jaderné zbraně.

Předpokládá se, že v soudobých podmínkách, kdy má útočník dostatečný počet jaderných zbraní, lze obklíčit nepřítele i menšími silami pozemních vojsk, než je nepřátelské obklíčené uskupení. Nedostatečný počet pozemních sil přý lze vyrovnat širokým manévrem tankového vojska, palbou dělostřelectva a raket a zabezpečným rozhodně činností vojsk při obchvatu. Není-li k dispozici dostatečný počet jaderných zbraní, je nutné vytvořit převahu v pozemních silách a klasických palebných prostředcích, v krajním případě mají být sily rovnocenné nepříteli (není ovšem jasné, jakým způsobem pak vytvářet převahu sil).

Připouští se, že obklíčované uskupení nepřítele je schopné rychle organizovat pevnou obranu, připravit různé druhy zátarasů na pravděpodobných směrech útoku a vytvořit silné zálohy k zabránění obklíčení. Brání se vojska mají jaderné zbraně i možnost manévru, takže mohou rychle posílit obklíčované uskupení a udeřit do boku útočících vojsk, zatímco hlavní síly mohou být vyvedeny z nebezpečí obklíčení. To přý neznamená, že nelze obklíčovati a ničit nepřítele. Útočící vojska mají učinit taková opatření, aby bylo nepřítele zabráněno použití jaderné zbraně a klást organizovaný odpor.

Má-li útočník dostatečný počet jaderných zbraní, obklíčené uskupení nepřítele je nutné rozetnout čelním útokem na směrech při současném obchvatu celého uskupení. Je-li dostatek jaderných zbraní, je možné nepřítele ničit údery klasických a jaderných zbraní.

Chceme-li ovšem prakticky realizovat uvedené závěry, musíme si uvědomit, jaký je vlastně cíl operace k obklíčení nepřítele. Máme-li dostatečně množství jaderných zbraní, můžeme jimi ničit nepřítele i bez složitého manévru k obklíčení. Na druhé straně nepočítáme s tím, že nepřítel může použít jaderné zbraně proti našim útočícím silám, které se pokoušejí o manévr k obklíčení a tím zabránit obklíčení svých vojsk.

Základní myšlenkou všech soudobých zásad a úvah zatím dále zůstává klasický manévr k obklíčení nepřátelského uskupení, tj. čelně poutat nepřítele — ať v útku nebo v obraně a hlavními silami obejít křídla a obklíčit nepřítele.

Domnívám se, že nyní nepomůže proklamovat, že se vždy musíme snažit obklíčovati a ničit nepřítele. Vždyt stále hodnotíme zásadní změny, k nimž došlo v soudobých podmínkách a které ovlivní mimo

jiné i možnosti obkličování nepřítele. Je to především:

1. Dostatečný počet jaderných zbraní u nepřítele, což mu umožňuje jadernými údery uvolnit dočasné obkličovací vojska.

Zatím však při propočtech poměru sil zcela opomíjíme nasycenost nepřítele prostředky hromadného ničení, zvláště na nejvyšších stupních v rámci praporů a nepočítáme s tím, že při probití se z obkličování může účinně použít jaderné údery. Kromě toho musíme reálně kalkulovat i poměr sil v klasických zbraních a nepodceňovat nepřítele.

Na různých místech bylo již poukázováno, že současná palebná hodnota naší divize není stejná, jako u divizí USA nebo NSR, přesto však stále při výpočtu sil kalkulujeme v klasických zbraních s poměrem 1:1 jak ve svazcích, tak v praporech.

Podíváme-li se stručně na počty, jak jsou uvedeny o nepříteli ve Zprav-53-46 a na naši organizaci v čj. 002630/1961-GS/OS, vidíme, že i v klasických zbraních je značná převaha u protivníka a nelze tudíž schematicky při výpočtu sil kalkulovat s divizemi v poměru 1:1, jestliže např. v počtu dělostřeleckých a minometných hlavních má divize USA o 60 až 100 hlavních více nebo mechanizovaný prapor NSR má nejméně dvojnásobnou číselnou i palebnou hodnotu ve srovnání s mostostřeleckým praporem naší armády.

Tyto údaje musíme mít na zřeteli i při úvahách o možnostech ničení nepřítele.

2. Možné vedení mobilní obrany a boje na zdrženou nepřítelem místo úporné obrany na místě, která by umožňovala obkličovat nepřítele i v taktické hloubce.

3. Požadavek na udržení vysokého tempa útoku, který je v rozporu s dlouhotrvajícím vyčleněním sil a prostředků k obkličování a zvláště ničení nepřátelského uskupení. Nepomůže zdůrazňovat, že při obkličování a ničení nepřátelského uskupení nesmí dojít ke snížení útočného tempa. V každém případě by k tomuto snížení došlo, poněvadž se část sil a prostředků musí při obkličování a likvidaci nepřítele zastavit. Je proto nutné buď zasadit druhé sledy a zálohy k rozvíjení útoku anebo k ničení nepřítele, aby se první sledy mohly uvolnit k dalšímu útoku do hloubky nepřátelské obrany.

Požadujeme-li totiž vysoké útočné tempo hovoříme zpravidla o tom, že se vojska nesmějí zdržovat a zavazovat do zdlouhavých bojů a že musí rychle pronikat do hloubky aby ničili zálohy nepřítele

dříve, než budou zasazeny. Tento požadavek je však v rozporu s uvedenými zásadami obkličování a ničení nepřítele.

4. Vysoce manévrový charakter operace a boje nedovoluje vytvářet stabilní pevnou frontu k obkličování, takže bychom mohli maximálně uvažovat o pohyblivých obkličováních.

5. Nesouvislá fronta se značnými mezerami nedovoluje vytvářet pevný obkličovací kruh, který by zabránil vyjití z obkličování.

6. Manévrový charakter boje, vedení útoku na směrech a pronikání vojsk do hloubky nepřátelské sestavy zdánlivě sice vytváří výhodné podmínky k obkličování, ale naopak tento manévrový charakter znemožňuje přinutit nepřítele, aby se pasivně bránil i v obkličování, které nemůže být souvislé a nezabraňuje mu ve volnosti pohybu.

Hlavní cíl boje a operace musíme stále vidět v ničení nepřítele. Zdá se, že tento cíl lze účinněji realizovat rozhodnou aktivní činností s využitím jaderných úderů a ne postupným, zdlouhavým a statickým obkličováním a likvidací obkličovaných uskupení nepřítele v podstatě v té formě, jak ji známe z 2. světové války (i když k ničení použijeme jaderné zbraně).

Z á v ě r

Použití jaderných zbraní v soudobých operacích umožňuje vést vysoce manévrovou činnost, která teoreticky vytváří podmínky výhodné k obkličování a ničení. Vlastní realizace manévru k obkličování a ničení nepřítele je v rozporu s požadavky na vysoké útočné tempo, poněvadž neguje výhody, které umožňují jaderné zbraně a odvádí síly a prostředky od plnění hlavního úkolu. Je zřejmé, že hlavní formou soudobé bojové činnosti bude střetné sražení a střetný boj. Základem manévru ve střetném boji je snaha rozdělit bojovou sestavu nepřítele a rozhodnou činností ho ničit po částech. Při rozboru konkrétních možností našich vojsk ve střetném boji a možných forem obkličování a ničení naskytá se otázka, zda je reálné uvažovat o obkličování a ničení jako o výhodné formě manévru vojsk. Obkličovat znamená především zeslabovat údernou sílu vojsk prvního sledu a na druhé straně nezabezpečit spolehlivé zničení nepřítele.

Podle knihy „Vojenská strategie (str. 336, z r. 1963) „rozdrčení zbylých uskupení nepřátelských vojsk v průběhu útoku se bude dosahovat především ničením ja-

derných prostředků nepřítele a jeho divizí taktickými jadernými údery a rychlými akcemi tankových uskupení a vzdušných výsadků v hloubce". Tento požadavek nepočítá s ničením uskupení nepřítele obkličovací formou, poněvadž jadernými zbraněmi je možné dosáhnout požadovaného cíle na mnohem větších plochách a v podstatně kratších časových lhůtách.

Ničení nepřátelských uskupení bychom tudíž měli vidět především v dovedném použití jaderných zbraní a nikoli ve snaze přizpůsobovat dřívější formy obkličovacího manévru soudobým podmínkám.

Často rádi zdůrazňujeme, že při rozvíjení vojenské teorie nesmíme lpět na starých vžitých názorech, které neodpovídají soudobým podmínkám.

Domnívám se proto, že právě v otázce obkličování a ničení jsme zůstali v naší vojenské teorii mnoho dlužni, poněvadž tato problematika byla dosud velmi málo zpracována a v praxi málo procvičována. Mám zde na mysli konkrétní prověření této problematiky alespoň v menším taktickém měřítku, což jistě přispěje k dalšímu rozvoji naší vojenské teorie.

Zasazování vševojskových svazků v útočné operaci

Podplukovník František Heřman

Vysoké tempo útočných operací vyžaduje neustálé narůstání sil na směru hlavního úderu. U vševojskové armády lze toho dosáhnout nejen použitím jaderných úderů a letectva, ale také manévrem volných vševojskových svazků z hloubky nebo z méně významných směrů.

Manévr svazků z hloubky bude charakterizován dlouhými, často i několikadenními přesuny k frontě. V počátečním období války se divize (dislokovaná v hloubce) přesune nejprve do prostoru soustředění. Přesun se bude realizovat na základě již v míru zpracovaného plánu. Přesto však bude vyžadovat pevné velení a iniciativní a samostatné jednání od všech velitelů a štábů.

Důležité je již první usměrnění přesunu v prostoru shromaždiště, kam je již v míru vybudováno spolehlivé spojení ke všem útvarům a jednotkám svazku. Kromě prvního zjištění situace divize po vyvedení z posádek zde velitel divize upřesní, bude-li se divize přesunovat podle plánu, nebo nařídí-li změny v důsledku prvního hromadného úderu nepřítele.

Z hlediska nutné koordinace všech přesunů bude přesun svazku zpočátku řízen orgány teritoria, po předání do podřízenosti štábu vševojskové armády jejími po-

řádkovými orgány. To však nezabavuje velitele a štáb divize povinnosti učinit všechna opatření k tomu, aby sám přesun divize pevně řídil a byl schopen kdykoli upřesnit jeho další průběh na základě konkrétní situace.

Štáb divize může přesun řídit několika způsoby, nejlépe však jejich kombinací. Rychlé a nejvýhodnější je řízení rádiem. Z hlediska utajení musíme však provoz na rádiu omezit na minimum, prakticky jen na rádiové signály, nebude-li vůbec vydán zákaz použití rádia.

Výhodné je proto kromě rádia řídit přesun přes kontrolní stanoviště, zřizované v uzlových místech komunikační sítě, kudy bude procházet většina útvarů a jednotek svazku. Tato kontrolní stanoviště se napojují na stálou linkovou síť a útvary procházející těmito místy podávají hlášení o své situaci, přičemž jejich další postup může být štábem svazku usměrňován podle konkrétní situace. Nevýhodou tohoto způsobu je poměrně značná zranitelnost stálé linkové sítě a nemožnost okamžitého ovlivnění útvaru v době, kdy se přesunuje od jednoho kontrolního stanoviště ke druhému.

Další prostředek k řízení přesunu jsou pohyblivá pojítka, především spojky na

motocyklu, auta a vrtulníky. Tato pojítka jsou sice spolehlivá, ale mají rovněž nevýhodu v tom, že jimi nelze ovlivňovat situaci přesunující se útvarů okamžitě, jak vyžaduje častá rychlá změna radiační situace.

Z prostoru soustředění může být divize zasazována přímo do sražení nebo bude se dále přesunovat podle toho, jaké je její místo a úloha v rámci armádní operace. Poslední prostor, z něhož je divize zasazována, bývá vzdálen od prostoru zasazení 40 až 60 km i více, nemá však být dále než 100 km. Zde se doplňují zásoby, ošetřuje bojová technika, upřesňují úkoly a organizuje součinnost k zasazení.

K otázce místa a způsobu organizace součinnosti k zasazení chci říci několik slov. Podle skutečnosti z druhé světové války bylo třeba zasazení svazků do sražení velmi důkladně zabezpečit ovládnutím výhodné terénní čáry jednotkami prvních sledů. Pod jejich ochranou se zasazované svazky rozčleňovaly a popřípadě i rozvínovaly a za jejich podpory zahajovaly útok. Šlo tedy o překročení jednotek zpravidla na předem stanovené čáře. Takové řešení bylo nutné, protože útočná pásma divizí byla úzká a zpravidla šlo o útok na nepřítel, který zaujal obranu na nějakém mezilehlém postavení.

Dnes tomu však ve většině případů bude docela jinak, jelikož bojová činnost se vede na směrech, se značnými mezerami mezi útvary a svazky. Proto 2. sledy se zasazují zásadně do mezer v sestavě prvních sledů na směrech, kde nepřítel odchází nebo vůbec není.

Z toho důvodu nebude většinou možné předem určit, na které čáře se zasazovaná divize střetne s nepřitelem, a proto i určování čáry zasazení ve smyslu zkušeností z druhé světové války je v současných podmínkách nereálné. Bude proto nutné určovat divizi místo čáry zasazení prostor, v němž má vstoupit do prvního sledu. Proto na stupni armáda—divize nebudeme organizovat součinnost k zasazení až v prostoru zasazení ale v posledním prostoru zastávky před zasazením.

Tím se také částečně změnil i obsah otázek řešených při součinnosti. V dnešních podmínkách zabezpečení zasazení divize spočívá především v ochraně proti úderům ze vzduchu, v úderech na přisunované zálohy, na ZHN, v opatřeních radiotechnického maskování a rušení, dále pak ve stanovení a uvolnění os, v jejich technickém zabezpečení a organizaci po-

řádkové služby prostředky armády, ve stanovení odpovídajícího tempa přesunu a regulačních čar a v eventuálním upřesnění úkolů zasazované divize.

Řešení způsobu, jak a v jaké sestavě vejde divize do boje, je ponecháváno na veliteli divize, který tyto otázky bude řešit později podle konkrétní situace až v prostoru zasazení.

I úloha svazků a útvarů v dotyku, které zabezpečují zasazení divize, je jiná než dříve. Při součinnosti jim upřesníme úkoly — především krýt boky zasazované divize aktivní činností na vlastních směrech, popřípadě vytvořit potřebné mezery a uvolnit prostor zasazení.

V prostoru zastávky před zasazením divize upřesňujeme také součinnost k použití taktického vzdušného výsadku, za jehož organizaci a provedení odpovídá velitel divize. Krátce se zmíním o tom, které otázky musí velitel divize upřesnit. Je to doba a místo soustředění vysazovaných jednotek a vrtulníků ve výchozím prostoru pro vysazení, doba naložení bojové techniky a nasednutí výsadku, trať, výška a doba letu, doba vysazení výsadku a jeho bojové úkoly po vysazení. Dále upřesní způsob ochrany výsadku proti vzdušnému nepříteli, od zahájení jeho organizace ve výchozím prostoru až po vysazení, včetně ochrany vrtulníků při návratu, dobu a způsob zničení nebo umlčení nepřítelů v pásmu přeletu, v prostoru vysazení a jemu přilehlých prostorech s rozdělením objektů mezi raketové jednotky, letectvo a dělostřelectvo, způsob palebného zabezpečení, čáry, od kterých je možná palebná podpora vojsk postupujících na sloučení, čáry setkání s nimi, místo setkání velitelů a způsob součinnosti po sloučení. Konečně upřesní způsob velení výsadku a stanoví součinnostní signály. Celá součinnost k zabezpečení taktického vzdušného výsadku nemá trvat déle než 30 až 45 minut.

Celková doba pobytu divize v prostoru zastávky před zasazením kolísá od dvou do několika hodin. V počátečním období války bude zpravidla minimální, protože na frontě bude probíhat úporný boj o získání iniciativy.

Aby velitel a štáb divize měl včas zprávy o situaci na frontě, zvláště z prostoru předpokládaného zasazení, vysílá v této době styčné orgány s rádiovou stanicí ke svazkům v dotyku, které bojují oboustranně předpokládaného prostoru zasazení. Dalším zdrojem zpráv v této době budou informace nadřazeného štábu.

Je-li divize zpočátku podřízena frontu, bude během přesunu (v některém z prostorů zastávky) nebo v prostoru soustředění předána do podřízenosti velitele armády. Divizi přebírá protokolárně komise složená z orgánů frontu, přebírající armádu a příslušné divize; předsedou komise je hlavní orgán frontu. Při předání a převzetí divize mezi sousedícími armádami je komise složená z orgánů obou armád a příslušné divize; předsedou komise je pak hlavní orgán předávající armády.

Předání a převzetí nesmí být záležitostí delší než 2 až 3 hodin. Toho lze dosáhnout tím, že předávající štáby včas připraví příslušné doklady o početních stavech, bojeschopnosti, materiálně technické a zdravotnické situaci i o situaci kádrového obsazení divize.

Za přesunu divize je výhodné tento akt uskutečnit v některém místě na ose přesunující se divize, časově s předstihem tak, aby v době průchodu divize tímto místem bylo již vše skončeno.

Divize se přesunuje do prostorů zasazení, vzhledem k současným zásadám zasazování do mezer, podle zásad přesunu s předvídáním střetného boje. Divize si musí včas vyslat průzkum a předsunutý odřad v každém případě pak pochodové zajištění.

Hlavní síly divize se přesunují zpravidla po několika pochodových osách. Oddíl vojenských raket postupuje blíže k čelu jednoho z proudů hlavních sil. Dělostřelectvo je výhodné vést v předvojích a v čele proudů hlavních sil.

Protiletadlové dělostřelectvo se používá k ochraně hlavních sil divize a především oddílů vojenských raket.

Velitelské stanoviště divize je výhodné přesunovat v čele jednoho z proudů hlavních sil a předsunuté velitelské stanoviště v čele druhého proudu nebo v předvoji.

V této sestavě přichází divize do prostoru zasazení a podle vývoje situace je zasazována buď v pochodových nebo předbojových sestavách a jen výjimečně, brání-li se nepřítel, rozvinuje potřebnou část sil. Je žádoucí, aby divize pokud možno v nejkratší době prošla hluboko do sestavy nepřítele.

Úkoly a otázky součinnosti se na stupni divize—pluk upřesňují během přesunu do prostoru zasazení. Součinnost na nižších stupních se organizuje s příchodem do prostoru zasazení na základě konkrétní situace, je-li nutné rozvinout část sil nebo ne.

Po zasazení v hloubce pak divize provede buď střetný boj s přisunovanými zálohami nebo z chodu zahájí útok na nepřítele, který uspěje včas přejít do obrany popřípadě zahájí pronásledování odcházejícího nepřítele. Podle toho se pak velitel divize rozhoduje a štáb organizuje boj.

V některých případech ovšem nebudou tak výhodné podmínky, aby divize mohla být zasazena do zcela volného prostoru a bude třeba řešit rozbití nepřítele bránícího se na široké frontě, jenom na hlavních směrech. V takovém případě je možné, aby velitel divize s veliteli pluků předjel přesunující se divizi na čáru zasazení a pod částečnou ochranou jednotek v dotyku provedl přímo v terénu na nejdůležitějším směru rekognoskaci, vydal rozhodnutí a upřesnil součinnost. Časově je třeba tuto činnost sladit tak, aby velitelé pluků s příchodem divize k čáře zasazení mohli ještě zabezpečit proniknutí svých rozhodnutí a upřesnit součinnost na svém stupni. Tento způsob zasazení bude však víceméně vynucený a není pro současnou podmínky typický.

Někdy také může dojít i k tomu, že divize bude nucena v prostoru zasazení překonávat vodní tok. Pak musí velitel divize učinit všechna opatření, aby přešel nepřítele v příchodu k vodní překážce, přešel ji z chodu a zabránil nepřítelei využít jí k obraně. Nepodaří-li se mu to, musí organizovat násilný přechod s plánovitou přípravou.

Důležitou úlohu při vytváření podmínek pro plynulý a rychlý zasazení divize a pro úspěšné zahájení boje po zasazení mají jaderné údery na směru zasazení divize nebo na jejích bocích, skutečně prostředky armády a frontu. Zpravidla to budou jeden až tři jaderné údery. Počet těchto úderů bude záviset na významu směru, na němž je divize zasazována, na síle a činnosti nepřítele v daném prostoru a na vhodných cílech pro jaderné údery. V každém případě efektivní použití JZ a dovedné využití jejich výsledků zasazované divizí usnadní dosažení vysokého tempa útoku.

—☆—

Ještě několik slov ke zvláštnostem manévru svazků z méně významných směrů nebo ze směrů, kde není další útok účelný nebo možný. Tento manévr bývá složitý, protože zpravidla křížuje napříč komunikace vedoucí k frontě a půjde často ve

značné blízkosti fronty. Navíc může být uskutečněn po částech, bude-li např. divize vyváděna z boje postupně a zasazována na jiném směru. Z toho vyplývají zvýšené nároky na dobře organizovanou pořádkovou službu, na spolehlivé zabezpečení ohroženého boku přesunující se divize nebo jednotlivých útvarů, na její ochranu ze vzduchu, zejména pak její zabezpečení před působením taktických jaderných zbraní a často i klasického dělostřelectva nepřítel.

Tato opatření bude řešit především armáda, avšak divize musí řešit příslušná opatření. Půjde především o vylčení bočních odřadů nebo boční pochodové záštity v síle praporu nebo pluku. Podle potřeby si vysílá na nejdůležitější směry

(stranou od pochodových os) stojící boční záštity nebo odřady k obsazení a udržení výhodných čar nebo objektů na dobu průchodu proudů divize. Tyto po splnění úkolu přecházejí zpravidla do druhého sledu divize nebo útvaru, který je vyslal. Bude-li divize procházet blízko fronty například pásmem jiné bojující divize, musí velitel i štáb přesunované divize včas vejít ve styk se štábem této divize a upřesnit osy i dobu průchodu své divize po těchto osách a zajistit způsob vzájemné informace o situaci obou divizí. Pro operativní řešení součinnostních otázek bude výhodné vzájemně si vyměnit styčné orgány. Zasažení divize po bočním manévru organizujeme v podstatě podle dříve uvedených zásad.

Velení a řízení na teritoriu

Podplukovník Vlastimil Lidický

V článku chci zevšeobecnit některé zkušenosti a poznatky z praktického zabezpečování některých úkolů velení a řízení na teritoriu vojenského okruhu.

Jde o získané poznatky a zkušenosti

- v přípravě velitelů, štábů a orgánů velení a řízení na teritoriu;
- v metodickém postupu při přidělování, koordinaci a schvalování prostorů rozptýlení na teritoriu;
- při zpracovávání dokumentace pro řízení a zabezpečení úkolů teritoria a při teritoriálních cvičeních a nácvičích.

Cíle a úkoly přípravy velitelů, štábů a orgánů velení a řízení na teritoriu budou odlišné od polní přípravy velitelů a štábů. Některé předurčené „polní štáby (voj-ska)“, rozmístěné na teritoriu, nemohou ihned plnit bojové úkoly, ale až po doplnění na plánované počty nebo po zmobilizování.

Proto tyto štáby (i vojska) musí v dílčích otázkách zvládnout a podílet se účinně na řešení těch úkolů teritoriálního zabezpečení, které vyplývají z jejich místa, dané situace a úkolů uložených zvláštními plány.

Zpočátku to mohou být tyto úkoly

- zabezpečení rychlého a plynulého doplnění na předepsané počty osob, techniky, výzbroje a materiálu nebo zmobili-

zování v plánem stanovených (nebo i zkrácených) lhůtách;

— účelné, operativní a rozhodné vyřešení každé možné situace v průběhu této činnosti nebo jejího přímého narušení se znalostí prostorových, kádrových, materiálních a časových rezerv a všestranným využitím možností manévru;

— včasné soustředění vojsk, jejich všestranné zabezpečení v organizované vyvedení na pochodové osy se současným aktivováním všech prvků velení a zabezpečení přesunu (je-li počítáno s přepravou po železnici pak též vyvedení do nakládacích prostorů a zahájení řízeného nakládání vojenských transportů);

— vlastní přesun (převoz po železnici) teritoriím směrem k frontě.

Tyto úkoly bude velení teritoria zabezpečovat v úzké a nepřetržité součinnosti s různými jinými teritoriálními orgány státními a stranickými.

Jelikož počáteční období války a proto i řízení všeobecné mobilizace bude obsahově a situačně nejnáročnějším obdobím, budou obsahem přípravy velitelů a štábů polních vojsk, štábů, útvarů a zařízení i takové otázky, které řeší:

- zvládnutí, procvičení a prohloubení pevného řízení a zabezpečení této činnosti;

- získání příslušných praktických návyků v práci velitelů a štábů a ověření zkušeností získaných součinností stykem s teritoriálními orgány;

- prověření reálnosti a účelnosti skutečných plánovaných opatření a prvků jejich zabezpečení;

- další rozšíření znalostí celkové problematiky těchto úkolů.

Je tedy vidět, že to, co nazýváme tzv. teritoriální přípravou (tento název není přesný, ale je již zžitý) postihuje v některých dílčích částech i přípravu štábů, vojsk a zařízení předurčených k plnění bojových úkolů na frontě.

Je proto výhodné spojovat v některých opatřeních přípravu velitelů a štábů oba dva druhy příprav, tj. polní i teritoriální přípravu. Nejvýhodnějšími formami přípravy velitelů a štábů jsou velitelsko-štábní cvičení, válečné hry, skupinová cvičení a letučky, které dělíme na dvě části:

I. část — teritoriální, ve které procvičujeme a řešíme

- doplnění nebo mobilizaci;
- podíl na řešení některých prvků ochrany a obrany teritoria;
- manévry na teritoriu, zaujetí výchozí sestavy pro přesun a vlastní přesun teritoriem směrem k frontě;
- předání vojsk do podřízenosti polního velení.

II. část — polní, ve které procvičujeme a řešíme úkoly polní přípravy velitelů a štábů.

Mezi I. a II. část obvykle vsuneme operační skok. V I. části přibíráme i některé užší štáby a zástupce teritoriálních orgánů (vojenských, státních i stranických) k řešení otázek zabezpečení součinnosti, vzájemného sládnění úkolů a vlastního poznání osob pracujících na těchto společných úkolech.

Kromě těchto opatření organizujeme nácviky bojové a mobilizační pohotovosti, takticko-mobilizační cvičení, součinnosti

letučky, porady, dohovory, ukázková zameštnání a ukázky. Cílem těchto opatření je zvládnout a procvičit metody plnění hlavních úkolů, získat návyky v praktické organizaci účinné součinnosti a všestranného zabezpečení. Je jisté správné, že většina těchto opatření je v řízení a řešení úkolů zaměřena právě na konkrétní úkoly jednotlivých štábů (orgánů) a vychází z potřeb vyplývajících z jejich vlastních úkolů, daných jejich rozmístěním na teritoriu, úkoly za branné pohotovosti státu a možné složité situace.

Z praktického hlediska je hlavní zásadou všech plánovaných opatření vzájemná sládnost především při zabezpečení úkolů bojové a mobilizační pohotovosti. Např. v podmínkách značně zrámcovaných svazků a útvarů bude uvádění do bojové pohotovosti přecházet do pohotovosti ke zmobilizování, jelikož smými mírovými počty sotva stačí pokrýt potřebu sil a prostředků k zabezpečení řízení a vlastního průběhu mobilizace.

Otázky sládnosti nabývají konkrétního výrazu jak v otázkách řešení a vlastního plánování těchto opatření, tak především v otázkách praktického řízení a zabezpečování těchto úkolů v součinnosti se všemi zainteresovanými orgány. Proto nácviky bojové a mobilizační pohotovosti, součinnosti cvičení, dohovory a porady u svazků a útvarů jsou uskutečňovány za přítomnosti hlavních funkcionářů příslušné KVS (OVS), KO a ostatních orgánů státu a branných složek. Tím se stávají všechna součinnosti přijatá opatření souhrnem závěrů, vyplývajících z potřeb, stávajících možností a dokonalého využití místních podmínek. Při těchto úkolech dochází i k vzájemnému osobnímu poznání spolupracujících, což je pro úspěšné plnění úkolů přínosem. Zde musí být v souhrnu všech opatření dosaženo hlavního cíle, tj. aby přechod od pohotovosti ke zmobilizování k mobilizační a bojové pohotovosti byl co nejjednodušší co nejrychlejší a proto i vysoce organizovaný.

Zkušenosti ukázaly, že součinnosti dohovory na stupni svazek — KVS (útvary — OVS), je třeba organizovat i 2krát ročně se zaměřením na hlavní problémy úkolů, a to u jednotlivých KVS za účasti podřízených OVS (MěVS), hlavních funkcionářů doplňovaných vojsk a součinnostních orgánů. Velení VO je řídí a usměruje, hlavně ve smyslu zabezpečení případné mezikrajové nebo mezisvazkové součinnosti.

Celkově řešíme s podřízenými podle

jejich úkolů a předurčení především tyto obsahové otázky:

— zabezpečení mobilizace vojsk, zařízení a orgánů velení a řízení na teritoriu v plánovaných nebo i zkrácených časových lhůtách;

— velení a řízení na teritoriu v podmínkách složitých pozemních, vzdušných a radiální situace;

— organizaci, řízení a zabezpečení přesunů a veškeré dopravy na teritoriu;

— organizaci a úkoly ochrany a obrany teritoria;

— odstraňování následků napadení nepřítel s důrazem na rychlou obnovu velení, dopravu a akceschopnost teritoria;

— materiální, technické a zdravotnické zabezpečení všech jmenovaných úkolů vojenského velení na teritoriu.

Je výhodné, aby velitelé a štáby procvičovali úkoly teritoriální přípravy na dokumentech skutečných nebo jim formou a obsahem podobných. Je jisté pochopitelné, že při cvičení nebo náviku na skutečných dokumentech musíme mít souhlas nadřízeného náčelníka a procvičujeme jen takový okruh funkcí, kteří jsou s těmito dokumenty obeznámeni nebo jsou k pracím na nich připuštěni. Raději však pro tato cvičení vyhotovujeme cvičné základní a výchozí dokumenty.

K prověření určitých skutečností, např. pracovních podmínek, některých speciálních zařízení nebo k získání nutných podkladů (čas, podmínek pro utajení, součinnost apod.) potřebných k řešení problémů zabezpečení práce velitelství v předurčených objektech (prostorech), můžeme tato cvičení organizovat na plánovaných pracovištích (se souhlasem nadřízeného a za předpokladu, že všichni účastníci cvičení jsou se skutečnými pracovišti seznámeni a mají odpovídající funkce).

—☆—

Získali jsme určité zkušenosti a poznatky v otázkách správného a účelného rozdělení prostorů teritoria k rozmístění a zmobilizování štábů, vojsk a zařízení, k rozptýlení a vývozu materiálu a k zabezpečení manévru vyvedenými a doplňovanými vojsky a zařízeními v součinnosti s ostatními brannými složkami státu a prvky ochrany a obrany území.

Nejde zde jen o objekty (tzn. budovy, vybudované prostory, zařízení a místa), které jsou vyčleňovány pro potřebu vojsk (zřízení mobilizačních pracovišť apod.) součinnostním dohovorem a příslušnou

komisí obrany a zabezpečovány vydanými výměry, na objekty ukládanými ve zpracované dokumentaci. Jde hlavně o prostory rozptýlení v terénu (hlavní a záložní) k vyvedení za bojového poplachu, ke zmobilizování, rozptýlení techniky, materiálu a případnému manévru štábů, vojsk a zařízení.

Platí zde zásada, že okruh je v této otázce stupeň řídicí a schvalující rozdělení prostorů rozptýlení na teritoriu a krajská vojenská správa zde představuje stupeň výkonný, tj. řešící a koordinující.

Nyní k vlastní metodice a postupu v procesu přidělování prostorů rozptýlení na teritoriu VO.

Velení okruhu dostane od nadřízeného spolu s písemným nařízením pro koordinaci prostorů též prostory, které se vyčleňují pro vojska, štáby a zařízení nadřízeného (hlavně speciální druhy vojsk a letectvo) nebo pro ústřední a součinnostní orgány strany, státu, MV a prvky ochrany — obrany a řízení na teritoriu. Tyto byvají uvedeny v příloze na mapě 1 : 200 000 nebo na oleátě.

Tyto prostory doplní velení okruhu o své požadavky (návrhy) na prostory a rozdělí je na příslušné krajské vojenské správy podle příslušnosti na mapách (oleátě) stejného měřítka (tj. ve výpisech). Krajská vojenská správa mezitím přijímá požadavky na vyčlenění prostorů od všech uživatelů, dislokovaných na území příslušného kraje, prostřednictvím podřízených OVS (MěVS) a od krajských součinnostních partnerů a mimoarmádních složek. Obdobným způsobem získávají požadavky na prostory rozptýlení příslušné OVS (MěVS) na svém stupni (tj. od útvarů, zařízení a útvarů armády, součinnostních orgánů apod.).

Po soustředění všech požadavků v rámci příslušného kraje **náčelník krajské vojenské správy koordinuje prostory rozptýlení na území kraje**, tj. sladí vyčlenění prostorů mezi jednotlivými okresy, žadateli a brannými složkami a orgány strany, státu a potřebami ČSLA za přímé účasti žadatelů, kteří jsou za tím účelem k jednání přizváni. Vyskytuje-li se při koordinaci přesto dílčí nesouhlas, nemohou-li se dva uživatelé vzájemně dohodnout a náčelník KVS nemůže sám vzniklou situaci vyřešit, nebo přesahují-li požadavky na prostory rozptýlení územní hranice kraje a je třeba otázky sladit na mezikrajskovém stupni (mezi dvěma KVS), rozhoduje o jejich přidělení s konečnou platností

velení okruhu, které se ve stanoveném termínu (na závěr jednání) dostaví na příslušnou KVS k závěru a konečnému schválení rozdělení prostorů rozptýlení. K tomu závěrečnému jednání jsou zváni též ti žadatelé, jejichž požadavky na prostory rozptýlení se při závěrečném schvalovacím procesu projednávají a upřesňují.

Pokládám za důležité zde zdůraznit tyto zkušenosti:

1. Prostory rozptýlení je výhodné koordinovat přímo u výkonných orgánů, tj. u příslušné krajské vojenské správy. Proto se plně osvědčilo, **aby funkcionáři okruhu vyjžděli ke KVS, kde proces sladování a rozdělení probíhá a kde se návrh na rozdělení zároveň schvaluje.**

2. Stupeň KVS vede prostory rozptýlení obdobně jako VO na mapách měřítka 1:200 000. Stupeň nižší na mapách 1:100 000.

3. Zvlášť přesně se zakreslují v prostorech místa velení počínaje útvarem a voleně pracoviště (přijímací střediska, regulační místa) apod.

4. Pro přehlednost se jednotlivé prostory rozptýlení podmalovávají různými barevnými odstíny podle příslušnosti.

Ke stanovenému dni, kdy probíhá závěrečné jednání a schvalovací proces, soustřeďuje KVS (překresluje) požadavky OVS a zúčastněných orgánů na mapu kraje (1:200 000) a rozdělení prostorů sluďuje. Při nesrovnalostech během sladování se řídí **stanoveným pořadím důležitosti a významu** příslušného druhu vojska, orgánu velení, ústavu či zařízení. Na této mapě

mu k rozhodnutí ty problémy a nesrovnalosti, které není v rámci své pravomoci schopen vyřešit. Po projednání a vyřešení všech otázek velitel VO schválí svým podpisem na mapě kraje přidělené prostory. Tím zakončí schvalovací proces.

Krajská vojenská správa pak přesně zakres schváleného rozdělení prostorů rozptýlení rozdělí žadatelům a podřízeným OVS a jeden výtisk mapy prostorů rozptýlení v kraji předkládá jako hlášení na velení VO, které po obdržení těchto hlášení od všech KVS zpracovává souhrnnou mapu prostorů rozptýlení na teritoriu a předkládá ji rovněž jako hlášení nadřízenému.

Možná metoda a postup při koordinaci prostorů viz **přílohu 1:**

—☆—

Stále je dosti dohadů, jaká měřítka topografických map jsou pro cvičení nebo zpracovanou dokumentaci na tom či onom stupni velení nejvýhodnější.

Zkušenosti ukazují, že zpracované grafické dokumenty je třeba rozdělit do skupin podle účelu, ke kterému slouží. Jde-li o grafické orientační a hrubé uvedení podkladů a skutečností, pak používáme vždy mapu malého měřítka. Má-li být dokument detailní a úplný (pro příslušný stupeň), pak používáme map měřítka větších. Pokládám za výhodné použít pro jednotlivé stupně velení na teritoriu mapy těchto měřítka:

Poř. čís.	Stupeň velení	Dokumenty		Poznámka
		podkladové (orientační)	pracovní (plánovací)	
1.	(OVS, MěVS), útvary ústavy a zařízení, na teritoriu	1 : 100 000 (1 : 50 000)		Pro některé zvláštní úkoly lze použít i map jiných měřítka (i těch největších) nebo i plánů, nebo náčrtů.
2.	KVS, svazky a některé teritoriální orgány	1 : 200 000	1 : 100 000	
3.	VO	1 : 500 000	1 : 200 000	

též žadatelé potvrzují svým podpisem, že vzali výsledky koordinace prostorů na vědomí a že s vyčleněnými prostory souhlasí.

Náčelník KVS potom velitel VO (nebo jeho určenému zástupci) hlásí výsledek koordinace prostorů rozptýlení a předloží

jakovým rozdělením jsme dosáhli toho, že vzájemný styk a přímé velení je zabezpečeno u nadřízeného i podřízeného prací na mapách stejného měřítka, a to:

— OVS (MěVS) a KVS na mapách 1 : 100 000;

— KVS, svazky a VO na mapách 1 : 200 000.

Základem styku VO s MNO jsou pak obě měřítka map, a to 1:200 000 i 1:500 000. Myslím však, že i teritoriální velení MNO (jak dokázala cvičení) by mělo hlavní dokumentaci a potřebné údaje k velení a řízení vést především na mapě 1 : 200 000, která svojí strukturou, obsahem a přesností těmto cílům nejvíce odpovídá.

K vzájemnému utajenému styku jednotlivých stupňů velení se pro stanovená měřítka map vydává příslušné kódování.

Má-li se velení okruhu rychle, přesně a včas rozhodnout, musí i dokonale znát podmínky (situaci) svých podřízených a celkovou místní situaci na teritoriu. Jedním z důležitých podkladů k rozhodování teritoriálních stupňů velení (VO, KVS, OVS) je povšechná znalost všech místních podmínek. Souhrn těchto skutečností tvoří jednu část podkladů k řešení úkolů řízení a velení na příslušném stupni, prováděcí plány, plány činnosti a zabezpečení část druhou a pomocné dokumenty část třetí.

1. Nejprve k první části dokumentů, tj. podkladů a prvků, které jsou rázu orientačního, tj. ve svém souhrnu dávají rychlý a přesný přehled o současném stavu, situaci a zabezpečení.

Tyto dokumenty se zpracovávají na základě hlášení podřízených, vzájemných informací a sdělení součinnostních orgánů a nadřízeného. Takovými dokumenty jsou např.:

— plány spojení se všemi podřízenými, nadřízeným, sousedy a součinnostním spojením;

— přehledy o rozmístění (vyvedení) štábů vojsk, útvarů a zařízení míst velení, prvků TRHS a všech orgánů (složek) řízení na teritoriu;

— přehledy o rozmístění (umístění) a kapacitě opravárenských zařízení, tylových prvků zabezpečení (výrobu, skladů apod.), skladů materiálu, počítaje v to i zařízení a sklady občanského (družstevního, komunálního a státního) charakteru;

— přehledy o rozmístění a úkolech prvků zdravotnického zabezpečení;

— přehledy o stavu, vybudování a připravenosti území teritoria, o stavu a zabezpečení vyčleněných silnic a železnic k zabezpečení dopravy, o síti, stavu vybudování a zabezpečení letišť, o zdrojích pitné vody a jejich kapacitě, o zabezpečení a řízení vodního režimu na tocích a vodních nádržích, o kapacitě a rozmístění objektů na teritoriu a o jejich plánovaném využití,

o rozmístění a úkolech všech prvků ochrany a obrany na teritoriu a jiné.

Do této skupiny dokumentů též patří přehledy a výpisy z plánů a úkolů řízených, organizovaných a zabezpečovaných mimoarmádními složkami státu (evakuace, odstranění následků jaderného napadení, zdravotnické zabezpečení apod.) zároveň s tabulkami a přehledy o silách a prostředcích, vyčleněných pro komise obrany, CO, LM, vyčlenění styčných orgánů a skupin k zabezpečení stálé a nepřetržité součinnosti apod.

Tato část dokumentů je nejobsáhlejší, vyžaduje při zpracování poměrně hodně úsilí a je založena nejen na vlastních znalostech, ale zejména na výsledcích vzájemné součinnosti a informovanosti. Jednotlivé dokumenty jsou zpracovávány většinou graficky (na mapách či náčrtech) s legendou nebo formou přehledných tabulek.

2. Druhou částí dokumentů jsou dokumenty řídicí, prováděcí, plány činnosti a zabezpečení. Do této skupiny dokumentů, které jsou většinou textové (tabulkové), patří např.:

— plány činnosti orgánu velení při realizaci určitých opatření;

— plány činnosti jednotlivých složek a hlavních funkcionářů;

— plány kontrol a výjezdů;

— plány a obsahové otázky organizované součinnosti;

— plány materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení;

— výkazy o počtech osob, materiálu a techniky apod.

Tyto plány jsou zpracovávány po jednotlivých etapách a stupních uvádění teritoria do pohotovosti a ve svém komplexu znamenají v podstatě metodu a možné způsoby řešení všech nejpravděpodobnějších situací opatření a úkolů velení (funkcionářů) v dané etapě. S obdobnými cíli a strukturou jsou zpracovávány plány kontrolní činnosti.

Zde, myslím, stojí za úvahu se zamyslet nad tím, že dosavadní přílišná specializace v jednotlivých druhích činnosti za nechala do určité míry svůj nesprávný odraz na plánování činnosti řídicích orgánů. V tomto případě se doposud otázka před specializací úkolů do čela problémů.

Vysvětlím blíže tyto problémy na příkladech: Požadujeme, aby hlavní funkcionáři měli ve všech zpracovávaných plánech své osobní plány činnosti, např. v plánu bojového poplachu, v mobilizačních plánech,

v dokumentaci k řízení úkolů na teritoriu a jiných.

Požadavek, aby tyto úkoly byly řízeny na základě správných, obsahově úplných, metodicky účelných a přesných plánů, je plně opodstatněný. Je však třeba zvážit, jak tyto plány sladit a soustředit do jednoho plánu, tj. do plánu všezahrnující činnosti, která spočívá v řízení a plnění úkolů na teritoriu (do kterého spadá i bojový poplach i mobilizace).

Podle našich poznatků měli by hlavní funkcionáři VO mít tyto plány:

- plán osobní činnosti při plnění úkolů při uvádění VO do bojové pohotovosti (v plánu bojového poplachu velitelství VO);

- plán osobní činnosti k řízení úkolů vyplývajících z místa a úlohy VO jako teritoriálního velení (v teritoriální dokumentaci). V tomto plánu jsou rozpracovány úkoly a činnost při uvádění podřízených do bojové pohotovosti a do pohotovosti ke mobilizování, při řízení průběhu mobilizace na teritoriu společně s úkoly a činností teritoria. Tuto zásadu plně uplatníme u hlavních a řídicích orgánů. Orgány s materiální odpovědností mají ještě dílčí plány materiálního zabezpečení úkolů mobilizace v mobilizačním plánu.

3. Třetí částí jsou dokumenty pomocného rázu a mezi ně kromě jiných patří:

- pomůcky pro spojení (varianty volacích znaků, telefonní seznamy apod.),
- pomůcky pro utajení (kódy, hovorové a signální tabulky),
- tabulky počtů, různá témata apod.

—☆—

I když je problematika příprav a zabezpečení teritoriálního charakteru poměrně mladší než otázky polní přípravy a proto i méně propracovaná, přece je jen pro ty funkcionáře, kteří již mají v těchto otázkách dosti zkušeností a pracují na tomto úseku více let, již dostatečným stupněm poznání zásad, metod a forem práce při řešení těchto úkolů. Všechny zkušenosti hlavně rázu celoarmdního nelze z momentálních příčin realizovat ihned, ač by si řešení nutně vyžadovaly. Jejich okamžité řešení v armádě naráží na celý řad opatření národního hospodářství a ovlivňuje návaznou činnost na jednotlivé odvětví složek státu, dopravy, spojů apod.

Jedním z nedostatků je, že důsledný, jednotný systém velení a spojení na teritoriu k zabezpečení součinnosti není z různých

ných (vážných a zdůvodněných) příčin plně realizován a zabezpečen. Největší potíže jsou na stupni okruh a kraj, přičemž velení na stupni kraje je na tom poměrně hůře než u VO.

Krajské vojenské správy nemají totiž ještě vybudovány organizační, kádrové a materiální podmínky k tomu, aby mohly zabezpečit po všech stránkách komplexní velení a řízení na území kraje. Aby KVS mohla tyto úkoly odpovědně plnit, musí:

- být jediným orgánem velení na území kraje po stránce vojenské (armády);

- mít vlastní organizaci, odpovídající požadovaným úkolům ve vztahu k řízení a velení na teritoriu;

- mít příslušnou pravomoc a kompetenci zasahovat do úkolů štábů a vojsk dislokovaných na území kraje, vyžaduje-li to potřeba a celková situace při plnění hlavních úkolů;

- mít odpovídající síly a prostředky k velení;

- mít odpovídající materiální, technické a zdravotnické zabezpečení.

Velitelé takových orgánů by měli být zkušení, politicky pevní a především odborně vyspělí jedinci; to plně platí i pro jednotlivé další hlavní funkce ve štábu a celém velení.

Do organizační struktury takového orgánu velení v kraji můžeme podle zkušeností zahrnout:

- velitele,
- politické oddělení,
- štáb (náčelníka štábu, složku operační, složku mobilizační do skupin, složku spojovací, orgán pro speciální spojení, radiační skupinu, pomocné složky štábu),
- jednotlivé složky:
 - výcvikovou,
 - chemickou,
 - dopravní,
 - technickou,
 - materiální [týl];
- odpovídající provozní a zabezpečovací jednotky:
 - dopravní,
 - spojovací,
 - chemické,
 - vrtulníkový roj radiačního průzkumu.

Je možné uvážit, promyslet účelnost a použití dalších funkcionářů druhů vojsk (letectva, dělostřelectva, ženijního vojska

aj.) v tomto orgánu velení; obdobně promyslet vytvoření styčných orgánů, skupin apod.

To jsou jen možné náměty vyplývající ze získaných zkušeností a poznatků. Bude ještě vhodné, aby tyto otázky hlouběji studovali a zpracovávali především funkcionáři, kteří mohou zkušenosti, poznatky a potřeby řešit konkrétně a uvádět je v život. Stálo by snad za úvahu po teore-

tickém a vědeckém rozpracování a zvážení těchto otázek vytvořit takový orgán velení v kraji na určitou zkušební dobu a získané poznatky plně aplikovat na úseku zabezpečení a realizace úkolů v celarmádním měřítku.

Z uvedeného vysvítá, že ve studiu úkolů a rozvoje teritoriální připravenosti narážíme stále na nové a nové otázky, které si zasluhují pozornost a řešení.

Příprava teritoriálních orgánů velení

Podplukovník Vladimír Polcar

Jedním z rozhodujících úkolů orgánů teritoriálního velení v počátečním období války je zabezpečit včasné zmobilizování svazků, útvarů a týlových zařízení a předat je v plánovaných časových lhůtách orgánům polního velení.

Souběžně s tímto úkolem zabezpečují všechny další úkoly vyplývající z požadavku ochrany a obrany teritoria.

K těmto jistě vážným a složitým úkolům je třeba již v míru tyto orgány připravovat. Prozatím je nejnižším stupněm teritoriálního velení vojenský okruh. V posledních letech VVO reálně a s perspektivou usměrňoval přípravu KVS, OVS, svazků, útvarů a týlových útavů a zařízení k zabezpečení úkolů za branné pohotovosti státu.

Svázanost bojového poplachu s mobilizací, která je v mírových podmínkách VVO rozhodující, dávala podklady k řešení různých forem přípravy.

Za nejvýhodnější formy přípravy považují:

1. **Součinnostní porady a dohovory na stupni útvar (zařízení) svazek s doplňující okresní (krajskou) vojenskou správou.**

Jelich cílem je sladit a upřesnit vzájemné požadavky i možnosti k zabezpečení plánovaných mobilizačních úkolů.

Podle poznatků jde především o vyčleňování předurčených osob, motorových vozidel a jiné techniky. Důležitou otázkou je i sladění vzájemné činnosti pro vyrozumění a příjem záloh.

Součinnostní porady organizujeme zpravidla 2krát za výcvikový rok a to v období zpracovávání nebo upřesňování mobilizačního plánu — květen až červen a po dosažení pohotovosti k zmobilizování — listopad až prosinec.

Probíhají na stupni OVS — doplňovaný útvar (zařízení) a KVS — doplňovaný svazek (útvary). Poradu připraví a řídí příslušný náčelník KVS (OVS) se svými hlavními funkcionáři, za svazek (útvary) se zúčastňuje velitel nebo náčelník štábu s příslušnými náčelníky složek podle rozsahu a důležitosti řešených otázek.

Jde o velmi účinné a konkrétní opatření k zabezpečení reálnosti mobilizačních plánů vzhledem k častým změnám v pobytu osob i motorových vozidel jak v rámci okresu, tak i kraje a dále vzhledem ke změnám organizace i dislokace vojsk v daném obvodu.

2. **Společné nácviky k zabezpečení bojové a mobilizační pohotovosti a komplexní prověrky.**

Požadavek svázanosti plánů bojového poplachu s mobilizačními plány, odpovědnost jak vševojskových velitelů a štábů, tak i orgánů MVS vyžaduje, aby funkcionáři těchto velitelských stupňů měli i praktickou znalost o plnění úkolů a časových potřebách.

Velitelé svazků a útvarů proto provádějí 1—2 nácviky bojové a mobilizační pohotovosti za výcvikové období za účasti funkcionářů KVS (OVS). Plán nácviku je zpracován po dohovoru s náčelníkem

KVS (OVS) tak, aby v něm byly obsaženy ty součinnosti otázky, které se mají v praxi prověřit, jako např.

- zabezpečení velení a spojení, upřesnění systému vzájemné informace;

- zabezpečení manévru mobilizačních pracovišť po jejich narušení;

- regulace příjmu záloh;

- řešení otázek bojového zabezpečení prostoru zmobilizování a další otázky nebo problémy podle specifických podmínek daného svazku (útvary) a MVS. V praxi si vzájemně upřeshňují sporné nebo nejasné otázky a upřeshňují si navzájem plány činnosti jednotlivých funkcí.

Poznámky ukazují, že tato činnost nelze podceňovat jak ze strany bojových svazků a útvarů, tak i ze strany orgánů MVS.

I do kvalitně a promyšleně zpracovaného plánu není možné zapracovat každou podrobnost, protože by tím ztrácel na přehlednosti a operativnosti. Jen jeho prověřováním při praktickém rozvinutí činnosti všech zainteresovaných orgánů na jeho realizaci stává se plán reálným. Připravené a procvičované situace narušení plánované činnosti a připravenost řídicích i výkonných orgánů se rychle a pružně řeší realizací plánovaných úkolů.

Pro prověrku reálnosti plánů, znalostí funkcí a řídit a zabezpečovat plánované úkoly jsou určeny komplexní prověrky bojové a mobilizační pohotovosti. Probíhají podle předem schváleného plánu na stupni svazek — KVS k prověření útvarů a OVS nebo na stupni VO k prověření svazku (útvary) a KVS (OVS).

Velitel svazku připraví prověrku společně s náčelníkem KVS. Společná komise prověřuje plánovaný úvar spolu s doplňující OVS.

Hlavní důraz klade (kromě úkolů, které se prověřují v souladu s platnými směrnici o prověrkách bojové a mobilizační pohotovosti) na praktickou součinnost mezi útvarem a OVS při zabezpečování příjmu záloh, motorových vozidel, jejich vyzbrojení a stmelování.

Zálohy je možné nahrazovat vojáky s vozidly z neprověřovaného útvaru, přičemž tyto procházejí rozvinutými mobilizačními pracovišti v záložních nebo náhradních objektech. Jiná možnost praktického procvičení činnosti uvedených pracovišť je i při nástupu organických celků záloh na plánované cvičení.

3. Takticko-mobilizační cvičení

Vychází z podkladů skutečného mobilizačního plánu a cvičí jen funkcionáři, kteří na těchto dokumentech pracují. Součinnosti stupně velení jsou zachovány jako při součinnostních poradách.

Cílem je sladit a zkonkretizovat reálnost plánovaných opatření.

Zkušenosti ukazují, že tato zaměstnání je výhodné organizovat po dosažení mobilizační pohotovosti, to znamená v období říjen—prosinec a dále pak v průběhu výcvikového roku. Tato zaměstnání můžeme rozdělit do několika etap a k těmto stanovit i konkrétní cíle. Tím budou hlavní funkcionáři svazků, útvarů a MVS nepřetržitě znát plánované úkoly.

4. Velitelsko-štabní cvičení s teritoriální problematikou.

Vzhledem k tomu, že perspektivně bude základním stupněm teritoriálního velení krajská vojenská správa (krajské vojenské velitelství), která musí být schopna řešit všechny problémy zabezpečení vojenské mobilizace, ochrany a obrany teritoria kraje, rozeberu možný příklad cvičení na mapách na stupni KVS — svazek.

Jde o cvičení dvoustupňové za účasti OVS a doplňovaných útvarů.

Příprava cvičení

Základem zámyslu cvičení jsou cíle a úkoly, které společně stanoví velitel svazku s náčelníkem KVS. Vychází při tom ze specifických podmínek a potřeb.

Na základě těchto cílů a úkolů stanoví rozsah účastníků cvičení tak, aby všechny učební úkoly mohly být procvičeny v úzké součinnosti se všemi zainteresovanými orgány v teritoriu kraje.

Zpracovatelská skupina pod řízením velitele svazku a náčelníka KVS pak může zahájit práci.

Možné složení skupiny:

- 1—2 důstojníci operačního oddělení
- 1 důstojník týlu
- 1 důstojník chemického směru
- náčelník (starší důstojník) mobilizačního oddělení KVS
- 1—2 důstojníci ve štábu KVS — podle konkrétních učebních cílů a úkolů.

Zkušenosti ukazují, že ke splnění cílů je výhodnější cvičení řídit formou nepřetržitého velení podřízeným. To znamená, vybrat podle konkrétních podmínek kraje takové období, které by tuto formu řízení usnadňovalo. Někdy to může být

období od vyhlášení bojového poplachu až do určitého dne mobilizace, v jiném případě jen období mobilizačních dnů.

Tato forma řízení cvičení klade nároky na řídícího a jeho pomocníky, zato však zabezpečuje plné rozvinutí činnosti cvičícího štábu ve směru teritoriálním i vertikálním.

Řídící cvičení se svými pomocníky pak sleduje činnost cvičících velitelů (náčelníků) a jejich štábů, vyhodnocuje ji a

schvaluje rozhodnutí nebo upřesňuje požadavky v tom rozsahu, jako ve skutečnosti a podle funkčních povinností.

Skupina rozebrání rozebírá připravené situace (nebo upřesněné řídicím cvičením) podle konkrétních přijatých opatření cvičícími.

Cvičení v rozpětí 2—3 dnů dává nejlepší předpoklady připravovat příslušné stupně teritoriálního velení k plnění složitých úkolů za branné pohotovosti státu.

Věda a válka

Plukovník Josef Průša, CSc.

Další rozvoj lidské společnosti není myslitelný bez stále a stále hlubšího vědeckého poznávání objektivní reality její existence. Proces života lidské společnosti a jeho všestranné základy a podmínky ve své mnohotvárnosti mohou být poznávány jediné souhrnem celé řady věd, kategorizovatelných v naší současnosti především do oblastí věd filosofických, společenských, přírodních a technických.

Tento závěr je plně platný jak pro proces života lidské společnosti vůbec, tak i pro proces života lidské společnosti v jakýchkoli historicky specifických podmínkách.

Válka pak, vzata v celé své totalitě, je právě jedním z takovýchto „specifických“ procesů života lidské společnosti; určujícím atributem války je specifická forma realizace politiky válčících států, či koalic — ozbrojený zápas.

* * *

V současné době jsou v podstatě dvě skupiny názorů na vojenskou vědu a na její předmět zkoumání: maximalistické názory vycházejí z předpokladu, že předmětem zkoumání vojenské vědy je válka v celé své totalitě, kdežto minimalistické názory vycházejí z předpokladu, že předmětem zkoumání vojenské vědy je nikoli válka, nýbrž ozbrojený zápas, jako forma „realizace politiky násilnými prostředky“.

Můj názor, odpovídající minimalistickému pojetí v úvodu článku, je možné opřít o následující úvahy.

Požadovat vytvoření jakési „integrovane válečné vědy“, chápané jako „věda věd“, zahrnující řadu nejrůznějších vědních disciplín jen proto, že předmětem jejich zkoumání je nějaká objektivní realita, která blíže či vzdáleněji souvisí s objektivní realitou války v její „všeobecné totalitě“, je snad teoreticky i zdůvodňovatelné, ovšem vzhledem k reálné společenské účelnosti a potřebě — absurdní.

Státník či vojenský strateg (ať jednotlivec či jako kolektiv), řešící v systému

praktického řízení státu otázky přípravy války, musí respektovat a samozřejmě tedy i znát a ovládat zákony a zákonitosti celé škály vědních oblastí a disciplín. Ovšem nikdo snad nebude tvrdit, že např. i matematiku (kterou musí ovládat) je proto nutno zahrnout do „vojenské vědy“.

Vojenská věda je tedy společensky plně oprávněná a nezbytná jako speciální společenská věda, zkoumající svým společenským, specifickým způsobem proces přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, nenahrazující a nedublující (a tedy do sebe násilně nezačleňující) jiné vědní disciplíny a zejména pak ne takové, jež nejsou společenskými.

V této souvislosti není bezvýznamné upozornit i na fakt, že čeština (a obdobně i další jazyky) má pro ruský výraz „vojennyj“ dva termíny: válečný a vojenský. Nikterak není mým úkolem lingvisticky rozebírat význam těchto termínů. Mohu však konstatovat, že význam uvedených dvou českých výrazů se historicky diferencoval tak, že termín „válečný“

dnes obsahově koresponduje s termínem „válka“, kdežto termín „vojenský“ má obsahově velmi blízko k pojmovému obsahu termínů „armáda“ a „ozbrojené síly“. Jako praktický příklad uvádím obsahovou rozdílnost výrazů „válečný potenciál“ a „vojenský potenciál“. Při čtení ruských originálů je nezbytné velmi citlivě rozlišovat, v jakém smyslu bylo v originále užito slovo „vojennýj“. A nám, vojenským pracovníkům, nestačí — ruské „vojennaja nauka“ jen správně překládat jako „vojenská věda“ a přitom správně přeloženému termínu dávat nesprávný obsah „válečné vědy“.

Je-li tedy vojenská věda vědou, která zkoumá zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu, pak předmětem jejího zkoumání je ozbrojený zápas, skládající se ze strategie, operativy¹⁾ (nazývané na Západě „malou strategií“ nebo „velkou taktikou“ a u nás významově nesprávným a nevystihujícím termínem „operační umění“) a taktiky.

Vojenská věda pak realizuje poznávací proces a jako souhrnný výsledek své poznávací činnosti formuluje teorii ozbrojeného zápasu. Analogicky s rozdělením zkoumaného předmětu dělí se teorie ozbrojeného zápasu do svých tří základních teoretických oblastí: teorie strategie, teorie operativy a teorie taktiky.

Ovšem svůj předmět zkoumání — ozbrojený zápas — může vojenská věda, resp. vojenskovědecký pracovník, zkoumat a poznávat z různých hledisek, s různým cílem; může zkoumat ozbrojený zápas z hlediska poznání souvislostí potřebných pro organizaci ozbrojených sil; může zkoumat ozbrojený zápas z hlediska poznání otázek výchovy a výcviku vojsk; může se zaměřit

na zkoumání ozbrojeného zápasu s cílem vyjasnit nutné zákonitosti z hlediska použití raketových vojsk apod.

Znárodním-li dělení ozbrojeného zápasu na strategii, operativu a taktiku jako vertikální dělení celku, pak hlediska, pod nimiž tento vertikálně členěný předmět zkoumání vojenské vědy studujeme a rozebíráme, vytvářejí nám horizontální členění předmětu zkoumání vojenské vědy. A rovněž tak výsledek zkoumání ozbrojeného zápasu — teorii ozbrojeného zápasu — můžeme samozřejmě členit vertikálně na uvedené již teorie strategie, operativy a taktiky nebo podle horizontálního členění předmětu zkoumání na dílčí teorie: teorii organizace ozbrojených sil, teorii výchovy a výcviku vojsk, teorii použití raketových vojsk apod.

V rámci každé vědy, a tedy i v rámci vojenské vědy, mohou být formulovány dílčí teorie, jež jsou pak určitou částí celku, tedy příslušné vědy a celkové teorie příslušného vědního oboru. Záleží potom jen na historickém vývoji společenské potřeby, zda a kdy se některá takto vytvořená dílčí vědecká teorie osamostatní a vytvoří popřípadě i novou vědní disciplínu. Pokud ovšem je předmět zkoumání a celkový charakter nově vznikající teorie slučitelný s dosavadním celkovým předmětem zkoumání původní vědy a s celkovým jejím charakterem, zůstává nově vyčleněná dílčí teorie i nadále částí dosavadní vědy. Pokud ovšem předmět zkoumání nové vědecké teorie vzniká z části předmětu zkoumání dvou věd, vytváří se nová, relativně samostatná, tzv. průsečíková nebo hraniční vědní oblast nebo vědní disciplína.

Pod „mateřská křídla“ vojenské vědy je tedy v naší současnosti v rámci teorie ozbrojeného zápasu možno začlenit jak např. teorii strategie, tak např. i teorii použití raketového vojska. Nesprávné ovšem je „škatulkové“ dělení vojenské vědy na jednotlivé součásti: vždyť přece teorie strategie musí řešit otázky strategického použití raketových vojsk právě tak, jako teorie použití raketových vojsk nemůže neřešit strategické zásady tohoto použití. Horizontálně a vertikálně členěné části celkové teorie ozbrojeného zápasu neexistují vedle sebe jako teorie navzájem rozhraničitelné, ale naopak jako teorie navzájem se plně dialekticky prolínající.

Každá vědní oblast při zkoumání zákonů a zákonitostí předmětu svého zkoumání, tedy i vojenská věda při zkoumání zákonů a zákonitostí ozbrojeného zápasu

¹⁾ Pracovně zvolený termín „operatika“ nepovažují za definitivní; v každém případě je však pro uvažovanou obsahovou náplň výstižnější a čistší, než dosud používaný termín „operační umění“. Termín umění je v jistém směru téměř významovým protikladem pojmu věda. (Z téhož důvodu místo termínu vojenské umění ve významu součásti vojenské vědy používám jako zatím pracovní termín — teorie ozbrojeného zápasu.)

Při volbě návrhů definitivních termínů bude třeba rozlišovat tři dialekticky související obsahové kategorie navrhovaných termínů:

a) z pozice předmětu zkoumání: ozbrojený zápas a jako jeho části strategie, operatika a taktika;

b) z pozice výsledků poznávací činnosti vojenské vědy pak teorie ozbrojeného zápasu, teorie strategie, teorie operativy, teorie taktiky;

c) z pozice praktické činnosti velitelů a vojsk (neboť vojenská věda samozřejmě vychází ze zkoumání i praktické činnosti velitelů a štábů) — vojenské umění, strategické umění, operační umění a umění taktické.

zobecňuje svoje poznatky a postupně dospívá až k obecné formulaci svých zákonů a zákonitostí. V teorii ozbrojeného zápasu (a stejně tak v jejích částech: v teorii strategie, v teorii operativy i v teorii taktiky) jsou obsaženy i obecné formulace příslušných zákonů a zákonitostí. Rovněž v dílčích teoriích „vertikálního členění“ teorie ozbrojeného zápasu, jako např. v teorii použití raketového vojska apod., jsou obsaženy i obecné závěry.

Soustředění obecných závěrů, zákonů a zákonitostí teorie ozbrojeného zápasu a jejích dílčích teorií do speciální obecné teorie ozbrojeného zápasu je jistě správné

a potřebné. Přitom ovšem tyto obecné závěry, zákony a zákonitosti i nadále zůstávají obsahem, resp. částí obsahu teorie.

Vedle toho ovšem vojenská věda, jako každá jiná věda, má své speciální „metody zkoumání“. Metody zkoumání každé vědy, pokud jsou příslušnou vědou rovněž zkoumány, přičleňují se k předmětu zkoumání příslušné vědy jako jeho speciální část.

V obecné teorii ozbrojeného zápasu jsou tedy v podstatě soustředěny jednak obecně formulované zákony a zákonitosti ozbrojeného zápasu a jednak teoretické zásady metodologie vojenské vědy.

—☆—

Rekl jsem, že válka ve své totalitě je poznávána celou škálou věd a vědních disciplín; z nich pak vojenská věda realizuje proces poznání v oblasti přípravy a vedení ozbrojeného zápasu.

Jestliže politické vědy realizují proces poznání a rozpracovávají v aplikační sféře své činnosti jednotlivé otázky v oblasti politické existence lidské společnosti vůbec, pak v tomto celkovém rámci zabývají se toutéž problematikou i pro speciální stav politické existence společnosti ve válce. Zákony a zákonitosti odhalené politickými vědami ve sféře poznávací a stejně tak závěry těchto věd ve sféře aplikační, jsou pro vojenskou vědu „historicky relativně stálými faktory“, které vojenská věda nemůže nerespektovat, má-li být a zůstat objektivní společenskou vědou.

Tentýž charakter vztahu k vojenské vědě mají ovšem zákony a zákonitosti, jakož i závěry ostatních věd a vědních oblastí: jsou pro určitou, historicky danou etapu podle svého charakteru buď určujícími, nebo alespoň omezujícími faktory pro oblast vojenské vědy. Tak např. stav rozvoje jaderné fyziky a chemie za druhé světové války nedovoloval vojenské vědě rozvoj poznání o „vedení operací v podmínkách oboustranného použití jaderných zbraní“. Tento stav rozvoje jaderné chemie a fyziky byl v dané etapě omezujícím faktorem pro oblast vojenské vědy. Ovšem s rozvojem poznání jaderné fyziky a chemie v oblasti uvolňování jaderné energie mění se tento faktor a v padesátých letech stává se dokonce určujícím faktorem dalšího rozvoje vojenské vědy.

Na druhé straně ovšem vojenská věda může a musí rozvíjet i různé hypotézy, verifikovatelné v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Při tom samozřejmě musí vycházet nejen z reálné již dosažených vý-

sledků ostatních věd, ale i z hypotéz jejich vlastního rozvoje. A ve svých hypotézách může vojenská věda i rozpracovávat a formulovat požadavky na další rozvoj ostatních věd a vědních disciplín.

Do předmětu zkoumání vojenské vědy je nutné tedy začlenit i „vojenskovední“ zkoumání takovýchto faktorů a stejně tak i vytyčování požadavků na řešení nejrůznějších otázek a problémů v oblastech jiných věd v intencích rozvoje vojenské vědy. Je ale nutné zdůraznit, že např. v uváděném případě uvolňování jaderné energie neřeší vojenská věda, ale jaderná fyzika a chemie a že při tom samozřejmě neplatí „společenskovední“ zákony a zákonitosti vojenské vědy, ale zákony a zákonitosti fyzikální a chemické.

Mohu tedy konstatovat, že stanovení a další vývoj uvedených faktorů je funkcí příslušných věd, a naopak využití (popřípadě respektování jejich omezujícího charakteru) a stanovení případných požadavků na jejich další vývoj z hlediska potřeb přípravy a vedení ozbrojeného zápasu je funkcí vojenské vědy. A v tomto smyslu, a jen v tomto smyslu je nutno akceptovat názory, že vojenská věda zkoumá i nejrůznější faktory, mezi nimi pak i ekonomický, morálně politický a další.

Jiný charakter má vzájemný vztah vojenské vědy a např. matematiky. V oblasti vojenskovedního poznání je matematika jednou z metod práce vojenskovedeckých pracovníků, přesněji řečeno — výsledků a závěrů matematiky jako vědy je používáno v procesu poznávání a aplikační činnosti vojenské vědy jako metody vědecké práce. Obdobný je vztah vojenské vědy i k řadě dalších vědních oborů, jako např. ke kybernetice, statistice, logice apod. V budoucnu se může stejně vyvinout i její vztah k biologii, k psychologii apod.,

budou-li výsledky bádání těchto věd použitelné jako metody vědecké práce ve vojenskovědecké oblasti.

O další formě vztahu některých speciálních věd k vojenské vědě jsem již hovořil: je to vztah, kdy určitá speciální věda zkoumá svými metodami práce a ve sféře své vědecké činnosti předmět nebo část předmětu zkoumání vojenské vědy. Tak pedagogika může realizovat svou poznávací nebo aplikační činnost v oblasti výchovy a výcviku vojsk. Stejný vztah může být např. u technických nebo lékařských věd — k vojenské vědě. I mechanika může zkoumat, a zkoumá pohyblivost vojsk, ovšem z hlediska technického s využitím zákonů a zákonitostí mechaniky. Požadovat z tohoto důvodu začleňování „různých technických věd“ do vojenské vědy, tedy do vědy společenského charakteru, je nepravdivé.

Na druhé straně ale je nutné souhlasit s názorem, že v současné době konstituují se určité okrajové „vojenské“ oblasti technických, lékařských i společenských věd, ovšem nikoliv jako součásti vojenské vědy, ale jako součásti, byť i relativně samostatné, příslušných věd technických, lékařských a společenských.

—☆—

Současné dělení vojenské vědy na socialistickou a kapitalistickou není nikterak možné zdůvodňovat diferencovaností jejich předmětu zkoumání: socialistická i kapitalistická vojenská věda zkoumá zákony a zákonitosti přípravy a vedení ozbrojeného zápasu jak svého, tak nepřátelského tábora. Při tom jakékoliv třídní, politické či jiné rozrůznění struktury, zaměření nebo názorů uvnitř reality zkoumaného předmětu je pro obě tyto vojenské vědy historickou objektivní realitou, na niž jako zkoumané realitě zkoumající subjekt z titulu svého zkoumání nemůže nic změnit. Je samozřejmé, že třídní příslušnost, filosofický názor a další rozdílné charakteristické vlastnosti zkoumajícího subjektu mohou ovlivnit hloubku a i správnost jeho poznání; to ovšem platí u všech věd, včetně exaktních, stejně tak jako možnost společenského využití nebo zneužití poznatých zákonů a zákonitostí.

Shodný, objektivně existující předmět zkoumání jak socialistické, tak kapitalistické vojenské vědy se může projevit a také se projevuje v celé řadě shodných

Vedle tohoto procesu diferenciací ve vědách probíhá v nich současně i proces integrace; vytvářet však v současné době rozvoje věd nějakou „válečnou vědu“, jako integraci vojenské vědy a všech okrajových „vojenských“ oblastí nejrozumnějších věd a všech věd, které řeší přípravu a vedení války v celku, nepovažuji za zdůvodněné a účelné. Půjde-li snad v budoucnu vývoj takovým směrem, pak ovšem bude nezbytné přetvořit dnešní vojenskou vědu — jako vědu společenskou — na vědu, v níž budou sledovány nejen „společenské formy pohybu“, ale i „nižší formy pohybu“ a kde pak vedle zákonů a zákonitostí společenského charakteru bude realizován proces poznání i zákonů a zákonitostí biologických, chemických a mechanických, podle charakteru široce chápáného předmětu zkoumání takové integrované „vojenské vědy“.

Jiným vývojem by mohlo být konstituování (vedle dnešní vojenské vědy jako vědy zkoumající přípravu a vedení ozbrojeného zápasu) jakési nadřazené „válečné vědy“, jejíž jednou součástí by pak byla i „vojenská věda“.

Jakékoliv úvahy uvedeného charakteru jsou ovšem v dnešní době při nejmenším předčasné a problematické.

názorů a závěrů, obou těchto vojenských věd.

Přitom dnes přijaté dělení vojenské vědy na socialistickou a kapitalistickou má své oprávnění, chápáme-li jako diferencující kritérium nikoliv společný objekt zkoumání, ale různost zkoumajícího subjektu, především různost jeho filosofického světového názoru a různost jeho třídně politické zaangažovanosti.

A co tedy s termínem „sovětská vojenská věda“? Termín sovětská vojenská věda je plně oprávněn všude tam, kde rozumíme vojenskou vědu SSSR z doby existence jediné „sovětské“ formy socialistického státu. Je-li společensky potřebné členit vojenskou vědu podle kritéria světového názorového a třídně politického zainteresovanosti zkoumajícího subjektu — na vojenskou vědu kapitalistickou a na vojenskou vědu socialistickou, pak souhlas s existencí dnešní sovětské vojenské vědy by znamenal nejen nezbytnost připuštění dalšího kritéria dělení vojenské vědy, totiž státní provenience, ale jako nevyhnutelný důsledek takového kritéria dělení vědy i existen-

ci dalších „státních“ nebo „národních“ věd, o čemž ovšem z gnoseologického hlediska nelze vůbec uvažovat.

Používáme-li proto dnes termínu „sovětská vojenská věda“, buď hovoříme o vojenské vědě sovětského státu z údobí do vzniku světové socialistické soustavy (1945–1948), nebo používáme termínu „sovětská vojenská věda“ jako synonyma

(jazykově ovšem nesprávného) termínu „socialistická věda“. Lze chápat tento termín i v přeneseném slova smyslu (tedy nikoliv v gnoseologickém významu) obdobně jako hovoříme-li o sovětské technice, sovětské kosmonautice, tj. ve smyslu celkového výsledku vědeckovýzkumné činnosti sovětských vědeckých pracovníků v dané oblasti.

* * *

Vědeckým potenciálem rozumíme dnes ve vojenství především celkovou úroveň, kapacitu a rychlost rozvoje veškerého vědeckého a technického myšlení určitého státu a jeho schopnost rychle a úspěšně řešit otázky a problémy, vytyčované v oblasti rozvoje vědy a techniky, potřebami obranyschopnosti státu, potřebami přípravy a vedení války.

Úroveň vědeckého potenciálu státu (nebo koalice států) ve vojenství je tak přímo závislá na stavu rozvoje prakticky všech vědních oborů a na kvalitě i kvantitě vědeckovýzkumné základny příslušného státu (nebo států příslušné koalice).

Specifickou otázkou je, jak má být zaměřena a budována vědeckovýzkumná základna ozbrojených sil naší republiky.

Současná kategorizace jednotlivých vědních oborů projevila se v ozbrojených silách členěním vědecké práce v armádě na oblast věd společenských, na oblast vojenské vědy, na oblast technických věd a na oblast lékařských věd.

V oblasti, nazývané „společenskovední“²⁾, jsou v důsledku historického vývoje začleněny vědní specializace společenskopolitické, filosofické a ekonomické.

V takto chápané oblasti „společenských věd“ v armádě (stejně tak i v oblasti „technických věd“ a v oblasti „lékařských věd“ v armádě) v žádném případě nejde a nemůže jít o povinnost ozbrojených sil zabezpečit svojí základnou celkový rozvoj příslušných vědních oblastí (např. tedy ekonomie, psychologie, chemie, chirurgie, kybernetiky apod.). Tento úkol může plnit a plní v první řadě základní, mimoarmádní vědecké a výzkumné insti-

tuce, především pak instituce Československé akademie věd a civilních vysokých škol.

Vlastní vědeckovýzkumná základna MNO musí zabezpečit řešení především specificky vojenských úkolů, vytyčovaných v zájmu ozbrojených sil a obranyschopnosti státu, pokud nejsou řešitelné mimoarmádními řešitelskými institucemi ať již z důvodů nezbytnosti náročného vojenskoodborného vzdělání řešitelů, nebo z důvodů nedostatku kapacity řešitelské základny mimoarmádních institucí.

Vojenská věda má ovšem ve srovnání s ostatními oblastmi vědecké práce v armádě zvláštní postavení: její rozvoj je totiž v celostátním měřítku úkolem MNO; mimo armádu ve státě neexistuje vojenskovední základna.

Tato výlučnost vojenskovednické základny ve státě vyžadovala by maximálně přednostní rozvoj v armádě právě této základny, kdyby nebyla kompenzována jinou výlučností: všechny základní úkoly vojenské vědy mohou a musí být řešeny především vojenskovednickou základnou sovětských ozbrojených sil, jejíž příslušníci mají k dispozici nezbytné a určující dnes podmínky, zejména údaje z oblasti jaderných zbraní. Vlastní československá vojenskovednická základna musí být proto budována jen v takovém rozsahu jak kvalitativním, tak kvantitativním, aby byla schopna zabezpečit potřebnou aplikaci výsledků sovětských vojenskovednických pracovníků na specifické podmínky československé a řešit některé specifické, převážně jen dílčí problémy ČSSR a československých ozbrojených sil.

Tato druhá výlučnost, to je nezbytná a těsná vazba na výsledky sovětské vědeckovýzkumné základny, i když snad ve zmírněném měřítku, je ovšem charakteristická i pro všechny ostatní oblasti vědeckovýzkumné činnosti v našich ozbrojených silách.

²⁾ Vojenská věda je rovněž společenskou vědou, avšak jako obsahově určující oblast vědeckovýzkumné práce v ozbrojených silách historicky se včlenila po organizační stránce jako základní vědní oblast v rámci vědecké práce v ozbrojených silách vůbec.

Můj článek by nebyl uzavřený, kdybych opoměl rozebrat vzájemný vztah vojenské vědy a vojenské doktríny.

Jestliže u vojenské vědy jsem zdůraznil její nadnárodní, celospolečenský charakter, pak u vojenské doktríny, jako „... soustavy názorů, zásad a norem, oficiálně přijatých státem (koalicí států) k řešení politických, ekonomických a vojenských problémů přípravy a vedení války daným státem (danou koalicí států)“, ... musím naopak zdůraznit její „státní“ charakter.

Vojenská doktrína, ať státní, či koaliční, má charakter normy, přijaté státní autoritou, a určuje, které názory, závěry a normy v oblasti přípravy a vedení války budou příslušným státem realizovány.

Názory vedení každého státu na otázky přípravy a vedení války tímto státem existují objektivně; přitom naprosto nerozhoduje, zda vědecké závěry, které státní moc v rámci vojenské doktríny povyšuje na závazné normy, byly zpracovány vědeckými pracovníky vlastního státu nebo státu spojeneckého, či snad i státu nepřátelského. Doktrínálními mohou se stát dokonce i názory nevědecké, např. některé subjektivistické názory diktátorovy, pokud je prosadí ve svém státě jako státní moci nařízenou normu pro přípravu a vedení války.

Je ovšem naprosto samozřejmé a logické, že vedoucí stát určité koalice ovlivňuje tvorbu, zaměření i obsah vojenských doktrín svých partnerů v koalici, a to jak svým rozhodujícím podílem při rozvoji příslušných věd, tak i bezprostředně svou vojenskou doktrínou.

Má-li se nyní řešit vzájemný vztah takto chápáné doktríny k vojenské vědě, musím především zdůraznit jednak rozsahovou a jednak předmětnou rozdílnost obou těchto pojmů.

Vojenská doktrína zahrnuje pouze tu část vědeckých poznatků příslušných věd, které stát přijímá jako právní normu, závaznou pro celý stát při přípravě a vedení války. To za prvé.

Vojenská doktrína však zahrnuje státem přijaté normy nejen z oblasti vojenské vědy, ale i z věd politických a ekonomických. To za druhé.

Zůjím proto svůj další rozbor na vzájemné vztahy vojenské vědy a vojenskovo-vědní závěry a normy vojenské doktríny.

Vojenská doktrína čerpá své vojenskovo-vědní závěry z vojenské vědy. Veškeré vojenské doktrínální závěry, pokud jde o vědecké, byly předem rozpracovány v oblasti vojenské vědy. To je jedna stránka vzájemných vztahů vojenské vědy a vojenskovo-vědních závěrů vojenské doktríny.

Jakmile ovšem státní moc akceptuje určitý vědecký závěr za doktrínální, usměrňuje zpětně vojenskou vědu, zejména v její aplikační činnosti, na vědecko-výzkumné rozpracování doktrínálně přijatých zásad, závěrů a norem. A to je druhá stránka téhož dialektického vztahu.

Přitom ovšem v oblasti vojenské vědy i nadále probíhá a prohlubuje se proces poznání, během něhož je možné dospět k závěrům, i odporujícím přijatým a realizujícím se názorům současné vojenské doktríny. Vojenská věda pak předkládá státní moci návrhy na úpravu, upřesnění a popřípadě i zásadní změnu příslušných doktrínálních závěrů.

Obdobný je i vztah politických a ekonomických věd k politickým a ekonomickým závěrům vojenské doktríny.

Lze proto konstatovat, že vzájemný vztah vojenské doktríny k příslušným vědním oblastem není možné v žádném případě vyjadřovat vztahem podřízenosti a nadřízenosti. Jde tu o vztah vzájemné, dialektické závislosti: vědy rozpracovávají podklady pro formulaci vojenských doktrín jako trvalý proces, v souladu s dalším rozvojem a prohlubováním poznání ve vlastní vědní oblasti; vojenská doktrína pak ukládá vědám, zejména v oblasti jejich výzkumné, aplikační činnosti, podrobně rozpracovat ty teorie, nároky a normy, které svým začleněním do vojenské doktríny jsou přijaty k realizaci ve státě; vojenská doktrína je tedy „sitem“, jímž prochází, nebo jsou zadržovány závěry vědeckých hypotéz příslušných věd, na své cestě k realizaci v praktickém životě státu.

Přitom vojenská doktrína ve svém komplexu umožňuje a realizuje koordinaci a integraci politických, ekonomických a vojenských principů teorie i praktických možností státu v oblasti přípravy a vedení války daným státem.